

IZVJEŠTAJ
O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA IZ NADLEŽNOSTI
MINISTARSTVA KULTURE ZA 2012. GODINU

I UVOD

Sadržaj izvještaja

Izvještaj o radu i stanju u upravnim oblastima iz nadležnosti Ministarstva kulture za 2012. godinu obuhvata najznačajnije aktivnosti Ministarstva, javnih ustanova kulture čiji je osnivač država i Uprave za zaštitu kulturnih dobara i Državnog arhiva na izvršavanju programskih zadataka, tekućih aktivnosti i zakonskih obaveza.

Djelokrug rada Ministarstva kulture

Djelokrug rada Ministarstva kulture utvrđen je članom 13 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Sl. list Crne Gore", br. 05/12, 25/12 i 61/12) a vrši poslove uprave koji se odnose na: razvoj kulturnog i umjetničkog stvaralaštva; zaštitu, očuvanje, valorizaciju i prezentaciju kulturne baštine; ostvarivanje javnog interesa u kulturi; izradu i sprovođenje strategija i programa razvoja kulture; istraživanja u kulturi; obezbjeđivanje materijalne osnove, uslova i podsticajnih mjera za razvoj kulture; izgradnju, održavanje, tehničko-tehnološko opremanje i korišćenje objekata kulture; osnivanje i rad ustanova kulture (biblioteka, muzeja, kinoteka i drugih ustanova kulture); utvrđivanje ispunjenosti uslova za obavljanje djelatnosti kulture; književno, prevodilačko, scensko, muzičko-scensko i filmsko stvaralaštvo; umjetničko stvaralaštvo u drugim audio-vizuelnim medijima; izdavačku, pozorišnu i kinematografsku djelatnost; obavezni primjerak publikacija; statusna pitanja samostalnih umjetnika i samostalnih stručnjaka u kulturi i istaknutih kulturnih stvaralaca; podsticanje rada strukovnih udruženja iz oblasti kulture; proizvodnju, promet i komercijalno umnožavanje kinematografskih djela; muzejsku, bibliotečku, arhivsku i kinotečku djelatnost; stručno osposobljavanje i usavršavanje kadrova za obavljanje djelatnosti kulture; državna odlikovanja; državne simbole; državne nagrade; državne praznike; spomen-obilježja; medijski i radio-difuzni sistem; informativnu djelatnost u domenu štampe, radija, televizije i drugih medija; pristup informacijama u posjedu organa vlasti; medijsku koncentraciju štampanih medija; ostvarivanje zajemčenih prava građana na informisanje po osnovu programskih sadržaja od značaja za razvoj nauke, obrazovanja i kulture; ostvarivanje informisanja lica oštećenog sluha i vida; ostvarivanje informisanja pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica; unapređivanje i razvoj međunarodne kulturne i medijske saradnje; saradnju sa regionalnim i međunarodnim organizacijama, institucijama i strukovnim asocijacijama iz oblasti kulture i medija; stvaranje uslova za prezentovanje crnogorskog kulturnog i umjetničkog stvaralaštva u inostranstvu i stvaralaštva drugih država i naroda kod nas; razmjenu i prenošenje medijskih programa i informacija; obezbjeđivanje i realizaciju stranih donacija za kulturu i medije; pristupanje i korišćenje međunarodnih fondova za razvoj kulture i medija; usklađivanje domaćih propisa iz okvira svoje nadležnosti sa pravnim poretom Evropske unije; planiranje i programiranje, ostvarivanje i usklađivanje međunarodne kulturne saradnje Crne Gore sa drugim državama, regionalnim zajednicama i

međunarodnim organizacijama; staranje o realizaciji programa iz nadležnosti ovog organa koji se finansiraju iz budžeta Crne Gore; predlaganje i obezbjeđivanje realizacije aktivnosti u saradnji sa diplomatsko-konzularnim predstavništvima Crne Gore u inostranstvu, kao i diplomatsko-konzularnim predstavništvima i kulturno-informativnim centrima drugih država u Crnoj Gori po osnovu autentičnih i prepoznatljivih sadržaja, programa i projekata u cilju promovisanja kreativnih potencijala; prikupljanje, obradu i distribuciju predloga i odgovarajućih podataka, informacija i programa u oblastima međunarodne kulturne saradnje; upravni nadzor u oblastima za koje je ministarstvo osnovano; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.

Unutrašnja organizacija Ministarstva kulture

Ministarstvo kulture je organizovano u sedam unutrašnjih organizacionih jedinica i to:

- 1) Sektor za kulturno-umjetničko stvaralaštvo
- 2) Sektor za kulturnu baštinu
 - Odsjek za nepokretnu kulturnu baštinu
 - Odsjek za pokretnu i nematerijalnu kulturnu baštinu
 - Odsjek za normativnu djelatnost, inspekcijski nadzor, međunarodnu saradnju i evropske integracije
- 3) Sektor za medije
- 4) Odjeljenje za unutrašnju reviziju
- 5) Kabinet ministra
- 6) Služba za opšte poslove
 - Kancelarija za opšte poslove
 - Kancelarija za javne nabavke i kapitalne izdatke
 - Kancelarija za finansije i računovodstvo
- 7) Pisarnica - UZKD

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva predviđeno je da poslove iz nadležnosti Ministarstva vrši 49 izvršilaca, od čega je 9 zaposlenih preuzeto iz Uprave za zaštitu kulturnih dobara kao organa u sastavu. Na kraju izvještajne godine u Ministarstvu je bilo 35 zaposlenih, od čega je 5 pripravnika i 15 lica po ugovoru o djelu.

Vršenje nadzora

Ministarstvo kulture je u 2012. godini vršilo nadzor nad radom Državnog arhiva, Uprave za zaštitu kulturnih dobara i 11 javnih ustanova kulture i to:

- 1) Nacionalna biblioteka „Đurđe Crnojević“,
- 2) Narodni muzej Crne Gore;
- 3) Crnogorsko narodno pozorište;
- 4) Kraljevsko pozorište „Zetski dom“;

- 5) Pomorski muzej Crne Gore;
- 6) Prirodnjački muzej Crne Gore;
- 7) Crnogorska kinoteka;
- 8) Muzički centar Crne Gore;
- 9) Centar savremene umjetnosti Crne Gore;
- 10) Centar za konzervaciju i arheologiju Crne Gore;
- 11) Biblioteka za slijepe Crne Gore.

Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave (Sl.list CG br. 5/12), koja je stupila na snagu 24.01.2013. godine, u članu 63 propisano je da donošenjem akta o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva kulture, nastavlja sa radom Uprava za zaštitu kulturnih dobara kao organ u sastavu Ministarstva kulture.

Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji donesen je 29.11.2012. godine, a stupio je na snagu 07.12. 2012. godine.

Prioritetne aktivnosti

Prioritetne aktivnosti Ministarstva u 2012. godini bile su usmjerene na: realizaciju obaveza iz Programa rada Vlade Crne Gore; podsticanje razvoja kulturnog i umjetničkog stvaralaštva; obezbjeđivanje uslova za rad Državnog arhiva, Uprave za zaštitu kulturnih dobara i javnih ustanova kulture; implementaciju strateških dokumenata - *Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2013. godinu*; obezbjeđivanje uslova za ravnomjerni razvoj kulture na čitavoj teritoriji Crne Gore; realizaciju programa *Cetinje-Grad kulture 2010-2013*, obnovu i revitalizaciju objekata kulture; promociju crnogorskog kulturnog i umjetničkog stvaralaštva i kulturne baštine; ostvarivanje prava građana na informisanje; izvršavanje obaveza iz procesa evropskih integracija; sprovođenje bilateralne, multilateralne i regionalne kulturne saradnje, kao i realizaciju obaveza po osnovu članstva u međunarodnim organizacijama iz oblasti kulture i medija.

II REALIZACIJA OBAVEZA IZ PROGRAMA RADA VLADE

Programom rada Vlade za 2012. godinu Ministarstvo kulture je bilo zaduženo da pripremi 6 tematskih materijala i 2 prijedloga zakona i to:

Tematski dio

- 1) Izvještaj ministarstva iz oblasti političkog sistema, unutrašnje i vanjske politike o radu i stanju u upravnim oblastima u 2011. godini
- 2) Analiza stanja i problema u sprovođenju zakona u oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva sa prijedlogom mjera
- 3) Analiza stanja i problema u sprovođenju zakona u oblasti kulturne baštine sa prijedlogom mjera
- 4) Izvještaj o realizaciji Programa Cetinje-grad kulture 2010 - 2013

- 5) Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2013. godinu
- 6) Izvještaj o realizaciji Nacionalnog programa razvoja kulture u 2012. godini i Akcioni plan za 2013. godinu

Normativni dio

- 1) Prijedlog zakona o slobodnom pristupu informacijama
- 2) Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kulturi kojim je izvršeno usklađivanje sa Zakonom o nevladinim organizacijama i novim modelom finansiranja tog sektora. Izmjenom Zakona ponovo je normirano i ostvarivanje prava samostalnih umjetnika i stručnjaka u kulturi na uplatu doprinosa za obavezna socijalna osiguranja sredstvima iz budžeta, s obzirom na to da je to pitanje bilo prestalo da važi Odlukom Ustavnog suda iz 2011.godine. Izmjene i dopune Zakona o kulturi objavljene su u Službenom listu CG br. 38/12.

Ministarstvo kulture realizovalo je sve obaveze utvrđene tematskim dijelom Programa rada Vlade.

Ministarstvo kulture pripremilo je Prijedlog Zakona o slobodnom pristupu informacijama, koji je Vlada Crne Gore utvrdila na sjednici od 26. marta 2012. godine, a Skupština Crne Gore donijela 27. jula 2012. godine.

Zakon o slobodnom pristupu informacijama u potpunosti je usaglašen sa Konvencijom Savjeta Evrope o pristupu službenim dokumentima iz 2009.godine. Novi Zakon o slobodnom pristupu informacijama sadrži:

- Proaktivni pristup informacijama
- Uspostavljanje drugostepenog organa
- Uspostavljanje jedinstvenog informacionog sistema pristupa informacijama
- Pristup javnim registrima i evidencijama
- Test štetnosti i test preovlađujućeg javnog interesa

Tokom 2012. godine radilo se i na pripremi i donošenju podzakonskih akata za potpuniju implementaciju Zakona o kulturi, Zakona o kinematografiji i Zakona o izdavačkoj djelatnosti i to: Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Registra samostalnih umjetnika i samostalnih stručnjaka u kulturi i Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Kinematografskog registra (objavljeni u Službenom listu CG br. 64/12); dok je Pravilnik o kriterijumima i uslovima za naknadu troškova umjetnicima za nabavljenu opremu, instrumente ili materijal za rad, objavljen u Službenom listu iz februara 2013.godine.

Pored tri objavljena pravilnika, pripremljeni su prijedlozi za još pet pravilnika koji će biti objavljeni u 2013. godini (Pravilnik o bližim uslovima, kriterijumima i načinu korišćenja sredstava za otkup knjiga, Pravilnik o kriterijumima i načinu utvrđivanja statusa reprezentativno strukovno udruženje, Pravilnik o bližim kriterijumima u pogledu javno objavljenog stvaralaštva i stručne spremlje za sticanje statusa samostalni umjetnik, odnosno, samostalni stručnjak u kulturi, Pravilnik o evidenciji izdavača, stampara i distributera, Pravilnik o načinu čuvanja, zaštite i korišćenja obaveznog primjerka publikacije).

III IZVRŠAVANJE PROPISA

1. Rješavanje u prvostepenom upravnom postupku

Ministarstvo je u prvostepenom upravnom postupku riješilo 185 upravnih predmeta, od čega:

- 101 po zahtjevima za izvoz umjetnina (50 za trajni izvoz i 51 za privremeni)
- 13 po zahtjevima za odobrenje snimanja filmova na teritoriji Crne Gore inostranom producentu
- 52 po zahtjevima za slobodan pristup informacijama
- 9 po prigovorima na procedure javnih nabavki
- 3 predmeta ukidanja rješenja po službenoj dužnosti
- 6 riješenih predmeta po osnovu raznih dopisa i zahtjeva na koje je odgovoreno u skladu sa važećim propisima iz nadležnosti Ministarstva kulture, a u zavisnosti od prirode pojedinačnih zahtjeva.

2. Rješavanje u drugostepenom upravnom postupku

Ministarstvo je u radu imalo 3 predmeta po žalbama. Svi predmeti su riješeni u propisanom roku, od čega su sve 3 žalbe odbijene.

IV MEĐUNARODNA KULTURNA SARADNJA

1. Bilateralni susreti

Ministar Mićunović je u toku 2012. godine imao niz bilateralnih susreta na kojima je razgovarao o najznačajnijim pitanjima razvoja kulture, unapređenja međunarodne saradnje, implementacije međunarodnih standarda i iskustava, organizovanju i razmjeni programa, uspostavljanju institucionalne saradnje i sl. U tom kontekstu izdvajamo susrete sa:

- ambasadorom SAD Sue K. Braun
- ambasadorom Republike Ukrajine Sljusarenko
- izvjestiocem Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope Gardeteom
- generalnim direktorom Direktorata za obrazovanje i kulturu Evropske Unije Trušćinskim
- direktoricom kulturne baštine Rima Ungaro
- gradonačelnikom Gaete Raimondijem

- crnogorskim princom Nikolom Petrović Njegošem
- direktorom Evropske audiovizuelne opservatorije Klosom
- filmskom porodicom Ranjan iz Indije
- ambasadorom Njemačke Fišerom
- francuskom ministarkom Filipeti
- svjetski poznatim umjetnikom Mirkom Ilićem
- ambasadorom Italije Barbantijem i italijanskim rediteljem Tavijanijem
- šefom misije OSCE Adomavičusem
- poznatim ruskim pijanistom Macuevim

2. Ministarske konferencije

Ministar Mićunović učestvovao je na:

- sastanku Savjeta ministara kulture Jugoistočne Evrope u Beogradu
- sastanku Upravnog odbora Foruma slovenskih kulture
- ministarskoj konferenciji Muzeji u Jugoistočnoj Evropi - status, upravljanje i partnerstva

3. Sporazumi o kulturnoj saradnji

Potpisani Sporazumi

- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Poljske o saradnji u oblasti kulture, obrazovanja i nauke
- Program kulturne saradnje između Ministarstva kulture Crne Gore i Ministarstva kulture Narodne Republike Kine 2012-2015

Sporazumi u procesu usaglašavanja

- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Turske o saradnji u oblasti kulture
- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Kosova o saradnji u oblasti kulture
- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Savezne Republike Njemačke o kulturnoj naučnoj i prosvjetnoj saradnji
- Program kulturne saradnje između Ministarstva kulture Crne Gore i Ministarstva kulture Rumunije 2012-2015
- Sporazum između Ministarstva kulture Crne Gore i Ministarstva obrazovanja, vjera, kulture i sporta Republike Grčke o saradnji u oblasti kulture
- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Argentine o saradnji u oblasti kulture
- Sporazum između Ministarstva kulture Crne Gore i Ministarstva kulture Republike Kube o saradnji u oblasti kulture
- Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kostarike o saradnji u oblasti kulture

4. Međunarodni programi i manifestacije

4.1 Programi Evropske unije

Kultura 2007 – 2013

Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju 15. oktobra 2007. godine, Crnoj Gori je postao dostupan program Kultura 2007 – 2013, a potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju 29. novembra 2009. godine, omogućeno nam je i učešće u tom Programu.

Za Program je odgovoran Generalni direktorat za obrazovanje i kulturu Evropske komisije i Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelnu djelatnost i kulturu koja djeluje pod nadzorom Evropske komisije.

U skladu sa implementacijom Programa, Crna Gora je odredila CCP (Kulturna kontakt tačka) u okviru Ministarstva kulture, sa zadatkom promocije Programa, pružanja informacija o mogućnostima korišćenja njegovih benefita, pružanje tehničke podrške u procesu apliciranja i sl.

U 2012. godini crnogorski CCP je učestvovao na formalnom sastanku u Briselu 1. marta povodom predstavljanja novog programa Evropske unije Kreativna Evropa. Takođe, CCP je u skladu sa godišnjim aktivnostima organizovao informativni sastanak sa predstavnicima crnogorskih institucija kulture radi predstavljanja tekućih aktivnosti. Info danu je prisustvovalo 15 predstavnika institucija.

Prema dostupnim informacijama, u 2012. godini iz Crne Gore je, na Konkursu za sufinansiranje projekata kulturne saradnje koji je objavljen u okviru programa, bilo prijavljeno 7 projekata sa učešćem crnogorskih organizacija u svojstvu koorganizatora, i 2 projekta u kojima je crnogorska organizacija koordinator.

Prema kriterijumima Evropske komisije za sufinansiranje su odabrana 2 projekta i to:

- Naziv projekta - ECLECTIS; koordinator - organizacija Dedale iz Francuske; koorganizatori – Expeditio iz Crne Gore, Idensitat Associacio D'Art Contemporani iz Španije, Kulturno društvo prostoRož iz Slovenije, Stichting Waag Society iz Holandije, i Transforma iz Portugala. Odobrena sredstva EU su 199 877,00 €, a ukupni budžet projekta je 399 754,00 €
- Naziv projekta: No Borders - No Nations. Exhibition and Concerts; koordinator – organizacija Jugokonzert, ustanova za muzicko-scensku djelatnost iz Srbije; koorganizatori: Muzicki centar Crne Gore i Koncertna direkcija Zagreb iz Hrvatske. Odobrena sredstva EU su 90 000,00 €, a ukupni budžet projekta je 280 560,00 €.

Program Evropa za građane

Crna Gora je postala članica programa Evropa za građane potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju, u Briselu 24. oktobra 2012. godine. Cilj ovog Programa je jačanje evropskog identiteta, tolerancije i uzajamnog razumijevanja među Evropljanima. Prioritetne teme programa su budućnost Evropske unije i njene osnovne vrijednosti kao što je međukulturni dijalog, aktivno evropsko građanstvo, zaposlenje, društvena kohezija i održivi razvoj u Evropi.

Za program je nadležan Generalni direktorat za komunikacije i Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelnu djelatnost i kulturu koja djeluje pod nadzorom Evropske komisije. U skladu sa implementacijom ovog Programa, Ministarstvo kulture je odredilo ECP (Kontakt tačka za program građanstva), koja je zadužena za promovisanje Programa.

U 2012. godini ECP je učestvovao na neformalnom sastanku kontakt tačaka u Amsterdamu na kojem je bilo riječi o programskim aktivnostima, kao i o novom programu Evropa za građane koji će otpočeti 2014. godine.

4.2 Ostale međunarodne inicijative

- **Bijenale mladih Evrope i Mediterana** (BJCEM) je asocijacija čiji je osnovni cilj promovisanje stvaralaštva mladih umjetnika i podsticanje međukulturnih razmjena. Ministarstvo kulture je od 2008. godine punopravni član ove međunarodne asocijacije, čime su crnogorski umjetnici stekli pravo učešća u međunarodnim izložbama BJCEM.
Tokom 2012. godine, u saradnji sa Upravom BJCEM realizovan je Svjetski događaj za mlade umjetnike koji je održan od 7. do 16. septembra u Notingemu, a Crnu Goru predstavljali su Snežana Pupović i Mirko Radonjić.
- **Fondacija Ana Lind** - je međunarodna organizacija koja se bavi unapređenjem međukulturnog dijaloga između zemalja Evrope i država Južnog Mediterana (Alžir, Egipat, Izrael, Jordan, Liban, Mauritanija, Maroko, Palestina, Tunis i Turska). Fondacija je osnovana 2005. godine pod okriljem *Euro Mediteranskog partnerstva (EUROMED)*. Program Fondacije, koji u Crnoj Gori koordinira Ministarstvo kulture, pruža članicama crnogorske mreže, koja broji 38 organizacija civilnog sektora, ustanova i pojedinaca, mogućnosti sufinansiranja projekata i izgradnje kapaciteta kroz seminare, treninge i razmjene. Tokom 2012. godine, realizovano je sljedeće:
1) Na Konkursu za sufinansiranje projekata Fondacije *Ana Lind* u 2012. godini, koji je bio namijenjen podršci multilateralnim projektima između Evrope i zemalja Južnog Mediterana, odobren je i projekat *Penelopolis: žensko mapiranje kulture mediteranskog grada / Podgorica 2013*, koji partnerski realizuju Lider projekta NVO *NOVA Centar za feminističku kulturu* iz Podgorice, i *Koza Visual asocijacija za kulturu i umjetnost*, iz Istanbula; 2) Realizovan i međunarodni literarni konkurs za najbolje kratke priče mladih autora Euro Mediteranskog prostora - *A Sea of Words*, koji već pet godina objavljuje *Institut za mediteran* iz Barselone u saradnji sa Fondacijom *Ana Lind*. Od 283 prijavljene priče iz 43. zemlje, internacionalna komisija sastavljena od referentnih pisaca odabrala je 14 najboljih, među kojima je i priča *Berači bresaka* crnogorske književnice Dragane Tripković. Tim povodom, Tripković je prisustvovala svečanoj ceremoniji u Barsleoni, uz obezbijeđen višednevni edukativni boravak u Španiji. Potencijal crnogorskih autora i prethodno je potvrđivan na ovom literarnom konkursu kroz nagrade koje je mladi pisac Ilija Đurović dobio 2010. i 2011. godine; 3) Na pripremnom regionalnom sastanku *Fokus Youth* u Istanbulu, koji je u junu 2012. godine organizovala Fondacija, participirala je Marija Radunović, predstavnik NVO *Mladi vama* iz Podgorice; 4) U Ministarstvu kulture je 17.12. 2012. godine realizovana slikarska radionica za talentovane osnovce, koji su pod nadzorom mentora Sonje Đuranović slikali na platnima velikih formata. Teme su

bile *Mediterranski gradovi i ljudi*, *Mir za budućnost* i *Dodiri tradicija, dijalog među kulturama*. Radionicu je pohađalo 18 osnovnoškolaca iz Bijelog Polja, Nikšića, Podgorice i Cetinja.

- **Mreža za promociju savremene umjetnosti *Little Constellation* (San Marino)** je mreža promocije savremene umjetničke prakse u kojoj participiraju države Andora, Kipar, Island, Lihtenštajn, Luksemburg, Malta, Monako, Crna Gora, San Marino, te nekoliko evropskih geo-kulturnih mikro-područja, uključujući kanton Tičino (Švajcarska), Ćeuta (Španija), Gibraltar (Velika Britanija) i Kaljiningrad (Rusija). Mreža djeluje kao platforma za savremeno stvaralaštvo mlađe generacije umjetnika, rezidencijalnih umjetničkih programa, promociju kulturne koprodukcije i saradnje s umjetnicima, udruženjima, muzejima, te javnim i privatnim institucijama. Ministarstvo kulture kao partnerska institucija mreže *Little Constellations*, obezbijedilo je i ove godine podršku za učešće crnogorskih umjetnika i kustosa u izložbama i aktivnostima ove međunarodne inicijative za savremenu umjetnost. Irena Lagator Pejović je izlagala na međunarodnoj kolektivnoj izložbi pod nazivom *La Terra vista dal Mare - The Land Seen from the Sea* u Muzeju savremene umjetnosti *Villa Croce* u Ćenovi, dok je istoričarka umjetnosti Svetlana Racanović učestvovala u radionici *The Land Seen from the Sea: Dialogue with Montenegro* u Ćenovi, kao i na Gibraltaru gdje je održala predavanje na temu: *On Getting Lost* tokom programa *Into the Rock of Gibraltar* koji je organizovan u decembru 2012. godine.
- **Saradnja sa Regijom Pulja** - kontinuitet saradnje sa italijanskom Regijom Pulja ostvaren je i u 2012. godini. U okviru Međunarodnog dana muzeja 18. maja u izložbenom prostoru *Biljarde* i Galeriji *Atelje DADO* na Cetinju, otvaranjem italijanske izložbe *East/West: A Dialogue Between Puglia and Montenegro (Istok-Zapad : dijalog između Pulje i Crne Gore)* i *Frontline/Video Collection (Prva linija/video kolekcija)*, u selekciji direktorke Fondacije muzeja *Pino Paskali*, realizovan je prvi dio projekta saradnje između Crne Gore i Pulje. Drugi dio ovog projekta realizovan je u septembru u Muzeju savremene umjetnosti *Pino Paskali* u Polinjanu a Mare (Bari), predstavljanjem izložbe crnogorskih umjetnika pod nazivom *Istok-Zapad : dijalog između Pulje i Crne Gore* koja obuhvata radove novije produkcije afirmisanih crnogorskih umjetnika.
- Saradnja sa regijom Pulja nastavljena je i partnerstvom u projektu **ART VISION** (iz programa prekogranične saradnje IPA Adriatic), u kojem je Regija Pulja lider. Partneri u ovom projektu su: iz Italije - Muzej savremene umjetnosti *Pino Paskali*, Regija Venecija - Direkcija za kulturne i izvođačke djelatnosti, kao i Akademija lijepih umjetnosti iz Venecije; iz Hrvatske - Primorsko-goranska županija, kao i Televizijski kanal RI (Rijeka); iz Albanije - Ministarstvo turizma, kulture, mladih i sporta i Akademija umjetnosti iz Tirane; iz Crne Gore - Ministarstvo kulture i Fakultet likovnih umjetnosti. Pridruženi partneri su EURONEWS (Francuska), *Artribune* i *Servizi-Italiani* (Italija), RTV Ora News (Albanija) i Radio i Televizija Crne Gore. Ovaj projekat namijenjen je razvoju nove umjetničke TV produkcije i emitovanju kulturno umjetničkih sadržaja putem satelitskih frekvencija. Period

implementacije je 30 mjeseci, a implementacija projekta je otpočela u oktobru 2012. godine.

- U okviru srbijanskog predsjedavanja **Savjetom ministara kulture Jugoistočne Evrope** marta 2012. godine, predstavnik Ministarstva kulture Crne Gore učestvovao je na konferenciji „Križa u filmskoj industriji JIE“, a predstavnik Crnogorske kinoteke na konferenciji „Zaštita i očuvanje audiovizuelnog nasljeđa JIE“.
- **European Film Promotion** - Crna Gora postala je 18. decembra 2012. godine punopravna članica ove najznačajnije panevropske filmske mreže za promociju i obuku talenata, industrijskih profesionalaca, te prezentovanje najnovijih filmskih ostvarenja i komplementarnih kinematografskih djelatnosti. Učešće u ovoj mreži olakšaće put crnogorskoj kinematografiji ka najširoj evropskoj i svjetskoj publici kroz tri glavna programa: *Promocija talenata*, *Umrežavanje* i *Pristup marketima*. Zajedničke aktivnosti mreže finansijski su potpomognute kroz program MEDIA Evropske komisije i zemalja članica EFP.
- **Ministar Mićunović govorio na sastanku Upravnog odbora projekta Unapređenje kulturne baštine kroz prostorno planiranje i upravljanje CHERPLAN**

U svom izlaganju 10. maja na sastanku Upravnog odbora projekta Unapređenje kulturne baštine kroz prostorno planiranje i upravljanje CHERPLAN, ministar kulture prof. Branislav Mićunović je istakao da ima čast i zadovoljstvo da u ime Ministarstva kulture, kao jednog od partnera u CHERPLAN projektu, pozdravi i poželi prisutnima uspješan rad i ugodan boravak na Cetinju, Prijestonici Crne Gore, koja predstavlja značajan istorijsko-kulturni centar zemlje.

Ministar Mićunović je istakao da će CHERPLAN značajno doprinijeti prikupljanju značajnih informacija o kulturnim dobrima Istorijskog jezgra Cetinja, kao i kreiranju zajedničkog modela dobrog planiranja i upravljanja, a kroz uključivanje različitih nivoa u proces donošenja odluka uticaće se na razvoj svijesti lokalnog stanovništva o važnosti kulturne baštine, uz doprinos boljem prilagođavanju budućih projekata postojećim resursima uz poštovanje lokalnih običaja i tradicije.

Ministar je kazao da će ovakvi i slični projekti koje će Ministarstvo kulture nastaviti da implementira u narednom periodu, uticati na očuvanje i promociju kulturne baštine, osnaživanje kulturne raznolikosti i očuvanje kulturnog identiteta na putu evropskih integracija.

Na samom kraju izrazio je uvjerenje da će se uspješna saradnja nastaviti do kraja realizacije CHERPLAN projekta.

4.3 Međunarodna prezentacija crnogorske kulture

- **Dani savremene crnogorske kulture u Rusiji** – Na osnovu Protokola o saradnji potpisanog 2011. godine između Ministarstva kulture Crne Gore i Ministarstva kulture Ruske federacije, i nakon realizacije Dana kulture rusije u Crnoj Gori (jesen 2011. godine), u septembru i oktobru 2012. godine, organizovani su na bazi reciprociteta i *Dani savremene crnogorske kulture u Rusiji*. Program crnogorske prezentacije činili su: nastup Gudačkog ansambla Crnogorskog simfonijskog

orkestra pod dirigentskim vođstvom maestra Grigorija Kraska (u Državnoj akademskoj Kapeli Sankt Petersburga 29. septembra) i organizovanje izložbe „Ukrštanja – crnogorska savremena umjetnost u XXI vijeku“ (17. oktobra, u muzeju “Erarta” u Sankt Petersburgu i 5. novembra u Državnom centru savremene umjetnosti u Ekaterinburgu) u produkciji Centra savremene umjetnosti Crne Gore.

- **Istaknuti crnogorski umjetnik Vojo Stanić** imao je pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Crne Gore i Ministarstva kulture Narodne Republike Kine dvije izložbe 28. septembra u Muzeju umjetnosti Kineskog milenijumskog spomenika u Peking i u Šangaju 13. oktobra u Umjetničkom muzeju Lju Haisu.
- Učešće mladih talenata iz Crne Gore na **VII Igrama frankofonije u Nici** realizuje se saradnjom Međunarodnog komiteta Igara frankofonije sa Ministarstvom kulture i Ministarstvom prosvjete i sporta. Prema odluci Međunarodnog komiteta Igara frankofonije (CIJF) i Direkcije za francuski jezik, kulturnu i jezičku različitost, na VII Igrama frankofonije, koje će biti održane u Nici od 6-15. septembra 2013. godine, za učešće u okviru međunarodne kolektivne izložbe, odabrane su: Mirjana Marsenić, dipl. slikarka, FLU Cetinje, u disciplini slikarstvo i Milka Delibašić, dipl. grafičarka, FLU Cetinje, za oblast fotografije.
- **Bijenale fotografije GRID 2012. u Amsterdamu** – Ministarstvo kulture je obezbijedilo i prezentaciju savremene crnogorke umjetnosti na ovoj međunarodnoj manifestaciji izložbom savremene fotografije *Presence to be*, koja obuhvata radove u različitim medijima umjetnika mlađe generacije: Natalije Vujošević, Igora Rakčevića, Irene Lagator Pejović, Jovana Mrvaljevića i Lene Nikčević, a prema selekciji i konceptu kustosa Borisa Abramovića. Bijenale fotografije u Amsterdamu održano je u periodu 16.05.-01.07. 2012. godine, uz učešće preko 100 referentnih autora iz 39 zemalja svijeta.
- U domenu **audiovizuelnog stvaralaštva** obezbijedena je podrška prezentaciji domaće kinematografije na: 1) *Marketu Međunarodnog filmskog festivala u Kanu*, u okviru zajedničkog Paviljona zemalja Jugoistočne Evrope, čime je nastavljeno predstavljanje aktuelne produkcije, ambijentalnih, kadrovskih i organizacionih potencijala koje naša država nudi inostranim producentima za snimanje; 2) *Drugom međunarodnom festivalu filma Jugoistočne Evrope (JIE) u Parizu*, 3) *Salon du livre des Balkans* u Sorboni i 4) prezentaciju dokumentarnih filmova i prvu samostalnu izložbu umjetničke fotografije Momira Matovića u Švedskoj (Geteborg);
- obezbijedena je podrška međunarodne prezentacije **crnogorskog izdavaštva** na Sajmu knjiga u Lajpcigu; 51. Sarajevskim danima poezije, ali i participacija na godišnjoj Skupštini Savjeta evropskih pisaca u Briselu (3.-4. jun 2012.godine).
- Takođe je obezbjeđivana i kontinuirana podrška za učešće pojedinih crnogorskih stvaralaca i umjetnika na značajnim međunarodnim manifestacijama: književni susreti u Braili (Rumunija) - Radomir Uljarević, Bećir Vuković i Andrija Radulović; učešće crnogorskog vajara Miodraga Šćepanovića u Parizu - Jesenji salon i Salon francuskih umjetnika; prezentacija crnogorske kulture i umjetnosti u Turskoj u galeriji Cer Modern u Ankari - zajednička izložba slikara Ratka Odalovića i Draška Dragaša.

- **Dani evropske baštine, Stećci - mramori, bilizi, belezi, kami**

Manifestaciju Dani evropske baštine, svake godine u septembru mjesecu, obilježava 50 država potpisnica Evropske konvencije o kulturi, čime kulturna baština postaje epicentar društvenih zbivanja. Cilj manifestacije je da se, kroz nove, interaktivne metode, kulturna baština približi i učini dostupnom široj javnosti, ističući jedinstvo raznolikosti zajedničkog evropskog nasljeđa. Dane evropske baštine, Crna Gora realizovala je peti put za redom obilježavanjem početka formiranja Lapidarijuma Arheološkog muzeja, kroz dislociranje najugroženijih primjeraka srednjevjekovnih nadgrobnih spomenika stećaka u Narodni muzej Crne Gore, a radi njihove institucionalne zaštite, te sprječavanja dalje devastacije i sprovođenja stalnog konzervatorskog nadzora nad ovim značajnim dijelom crnogorske kulturne baštine.

4.4 Evropske integracije

U procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji Ministarstvu kulture je participiralo u radnim grupama za nekoliko pregovaračkih poglavlja i to:

Poglavlje 26: Obrazovanje i kultura;

Poglavlje 8 – Državna pomoć (dio koji se odnosi na usaglašanost propisa o državnoj pomoći u oblasti audiovizuelne djelatnosti, kulturne baštine i javnih radiotelevizijskih servisa);

Poglavlje 10 – Informatičko društvo i mediji (pravni okvir za zaštitu i valorizaciju filmskog nasljeđa u Crnoj Gori, kao i status i funkcionisanje ove oblasti u praksi);

Poglavlje 3 - Pravo osnivanja i sloboda pružanja usluga (Analiza Direktive o uslugama na unutrašnjem tržištu);

Poglavlje 23 - Pravosuđe i osnovna ljudska prava (za dio regulative koja se odnosi na Prava manjina i kulturna prava u okviru poglavlja: Osnovna ljudska prava).

5. Saradnja sa UNESCO

5.1 UNESCO Predsjednički Samit

X UNESCO Samit predsjednika država Jugoistočne Evrope „Vjersko i kulturno – istorijsko nasljeđe kao osnova intenzivnije saradnje među državama”, 3. jun 2012. godine, Mostar

U Mostaru je 3. juna 2012. godine održan X UNESCO Samit predsjednika država Jugoistočne Evrope na temu “Vjersko i kulturno-istorijsko nasljeđe kao osnova intenzivnije saradnje među državama”, pod pokroviteljstvom Predsjedništva Bosne i Hercegovine i generalne direktorke UNESCO Irine Bokove, uz prisustvo predstavnika Savjeta Evrope i Evropske unije, dok su Crnu Goru predstavljali predsjednik Crne Gore Filip Vujanović i ministar kulture u Vladi Crne Gore Branislav Mićunović.

Predsjednik Vujanović je tokom svog izlaganja iskazao zadovoljstvo visokim kvalitetom partnerstva sa UNESCO, u kome je Crna Gora pokazala da je pouzdan partner i zavrijedila

da bude član Izvršnog odbora UNESCO. Predsjednik je istakao privrženost punom poštovanju najviših standarda UNESCO i iskazao očekivanje da Crna Gora dobije podršku u svim projektima koji afirmišu vrijednost naše kulturne baštine. Ocijenjena je visoko kvalitetnom aktivnost Nacionalne komisije za UNESCO i njena saradnja sa Organizacijom.

Bokova je iskazala visoko uvažavanje partnerstva sa Crnom Gorom i spremnost da UNESCO podrži vrijedne projekte koji su u funkciji afirmacije kulturne baštine Crne Gore.

Samit UNESCO sa šefovima država Jugoistočne Evrope je utemeljen 2003. godine i održava se jednom godišnje, svaki put u drugoj zemlji, sa ciljem unapređenja saradnje među zemljama Jugoistočne Evrope u domenu kulture i kulturnog naslijeđa.

5.2 Ministarska konferencija

VIII UNESCO ministarska konferencija posvećena kulturnoj baštini Jugoistočne Evrope, Sofija (24 - 25. Oktobar)

Ministar kulture Branislav Mićunović predvodio je crnogorsku delegaciju na VIII UNESCO ministarskoj konferenciji posvećenoj kulturnoj baštini Jugoistočne Evrope, koja se održala u Sofiji, od 24-25. oktobra. Tema ovogodišnjeg susreta ministara pod okriljem UNESCO inicijative »Kultura: most razvoja« bila je nematerijalna kulturna baština i održivi razvoj.

VIII Ministarska konferencija nastavak je redovnih godišnjih okupljanja ministara regiona u okviru UNESCO inicijative, zasnovane na zajedničkoj težnji regionalnog, strateškog pristupa u očuvanju i promociji kulturne baštine regiona Jugoistočne Evrope. Ovaj okvir saradnje otpočeo je ministarskom konferencijom u Mostaru 2004. godine, koja je rezultirala osnivanjem posebnog „Povjereničnog fonda za kulturnu baštinu u Jugoistočnoj Evropi“ sa ciljem da podrži konkretne aktivnosti iz oblasti kulturne baštine zemalja Regiona. Povjerenički fond je osnovan 2005. godine pod upravom kancelarije UNESCO u Veneciji - odsjek za kulturu, uz finasijsku podršku Vlade Republike Italije. Od 2005. godine, Povjerenički fond je omogućio uspješnu implementaciju brojnih aktivnosti u svim partnerskim zemljama koje su učestvovala na Mostarskoj ministarskoj konferenciji, uključujući i Crnu Goru. Podrškom Povjereničkog fonda, Ministarske konferencije o kulturnoj baštini u Jugoistočnoj Evropi su se institucionalizovale u godišnje konferencije (Venecija 2005, Ohrid 2006, Zadar 2007, Budimpešta 2008, Cetinje 2010 i Beograd 2011), koje predstavljaju jedan od glavnih okvira saradnje u cilju promocije kulturne baštine Jugoistočne Evrope, kao zajedničkog sredstva za dijalog i održivi razvoj.

Tokom svog izlaganja, ministar Mićunović istakao je značaj regionalnih inicijativa poput UNESCO inicijative »Kultura: most razvoja«, rekavši da: „jedino snažan, ujedinjen nastup Regiona može omogućiti kvalitetne projekte koje donose dobrobit svim građanima naših država“. On je tokom konferencije prezentovao aktivnosti koje je Ministarstvo kulture Crne Gore realizovalo u oblasti zaštite i promocije nematerijalne kulturne baštine i istakao je da zaštita nematerijalne kulturne baštine za crnogorsku kulturnu politiku predstavlja jedan od prioriteta segmenata. Takođe je podsjetio da popis nematerijalne kulturne baštine predstavlja kontinuiran proces koji zavisi od inicijative lokalnih zajednica, ali da smo inicirali njegov početak i angažovali sve raspoložive stručnjake kako bi promovisali ovaj segment baštine i podstakli građane da se uključe u što većem broju. Radne grupe koje je formiralo Ministarstvo kulture se u ovom trenutku nalaze na terenu i prikupljaju podatke

nakon čega će se pristupiti izradi elaborata o procjeni kulturnih vrijednosti i upisa u Knjigu nematerijalnih kulturnih dobara, dijela ukupnog Registra.

Pored ministra Mićunovića, učešće u radu Konferencije su uzele i: Marija Ražnatović, generalni sekretar Nacionalne komisije za UNESCO i Milica Nikolić, savjetnik za nematerijalnu kulturnu baštinu u Ministarstvu kulture.

5.3 IV sastanak Nacionalne komisije za UNESCO (14. mart)

U Ministarstvu kulture je 14. marta 2012. godine održan IV sastanak Nacionalne komisije za UNESCO, kojim je predsjedavao Prof. Branislav Mićunović, predsjednik Komisije i ministar kulture u Vladi Crne Gore.

Na sastanku je predstavljen vebsajt Nacionalne komisije; razmatrane su izmjene i dopune sastava Nacionalne komisije, kao i sastava Odbora za kulturu i Odbora za zaštićena UNESCO područja; usvojene su programske aktivnosti za 2012. godinu. Usvojen je i prijedlog o održavanju regionalne konferencije u Kotoru u saradnji sa UNESCO kancelarijom u Veneciji, povodom obilježavanja 40godišnjice od usvajanja Konvencije o svjetskoj baštini, kao i prijedlog obilježavanja istog na nacionalnom nivou na Durmitoru.

Prezentovana je i informacija o zaštićenim UNESCO područjima, uz pregled izvještaja o napretku za 2011. godinu za oba područja (Kotor i NP Durmitor), i Komisija je obaviještena o formiranju Vladinog ekspertskog tima radi davanja stručnog mišljenja sa prijedlogom mjera u vezi rješavanja pitanja zaobilaznice na području Opštine Kotor.

5.4 190. Zasijedanje Izvršnog odbora UNESCO-a (3-18. oktobar)

U sjedištu UNESCO u Parizu, održano je 190. zasijedanje Izvršnog odbora (IO), od 3. do 18. oktobra 2012.godine. Pored učešća u radu Plenarnog zasijedanja, predstavnici Stalne delegacije Crne Gore pri UNESCO i Nacionalne komisije za UNESCO, u skladu sa pravilima rada Izvršnog odbora, učestvovali su u radu Komiteta za konvencije i preporuke, Komiteta za vanjske poslove i Finansijsko-administrativnog komiteta IO.

Plenarno zasijedanje je započeto Izvještajem Generalnog direktora UNESCO o Izvršenju programa koji su usvojeni na 36. Generalnoj skupštini, Preliminarnim predlozima generalnog direktora koji se odnose na nacrt Srednjoročne strategije (37 C/4) i nacrt Programa i budžeta (37 C/5), i sa Izvještajem o finansijskoj situaciji Organizacije i uticaju na implementaciju usvojenog Programa i budžeta na 36. konferenciji Generalne skupštine (36 C/5). Navedene tačke su bile i predmet debate u kojoj su učešće uzele članice IO UNESCO-a, među kojima i Crna Gora.

Komitet za vanjske poslove i Finansijsko-administrativni komitet su održali zajedničku sesiju, na kojoj je razmatrano 20 tačaka dnevnog reda koje se, između ostalog, odnose na implementaciju programskih aktivnosti UNESCO, materijalnu i nematerijalnu baštinu, UNESCO centre i institute, nacrt Srednjoročne strategije i Programa i budžeta Organizacije koji treba da se usvoje na 37. Generalnoj skupštini UNESCO, kao i Izvještaj o Nezavisnoj eksternoj evaluaciji finansijske situacije Organizacije. Takođe je usvojen Izvještaj o radu komiteta na plenarnom zasijedanju.

Imajući u vidu značaj prijedloga Srednjoročne strategije i Programa i budžeta, posebna ad-hoc preparatorna grupa, koja je u skladu sa odlukom 36. Generalne skupštine UNESCO

formirana u cilju pripreme odgovarajućih preporuka i nacрта odluka za rad Izvršnog odbora, posebno je razmatrala navedene predloge. Izvještaj o radu ove grupe, zajedno sa prijedlogom odluka, razmatran je i na zajedničkoj sesiji Komiteta za vanjske poslove i Finansijsko-administrativnog komiteta, kao i na plenarnom zasijedanju.

Tokom Izvršnog odbora, ukupno je razmatrano 49 tačaka dnevnog reda, od kojih je u vezi sa 5 tačaka (zaštićena područja na Bliskom Istoku), donijeta odluka da se njihovo razmatranje, u cilju sprovođenja on-site misije UNESCO i ekspertske sastanka, te dobijanja relevantnih informacija koje treba da pomognu postizanje konsenzusa, odnosno usvajanja odgovarajućih odluka, odloži za naredno zasijedanje IO.

Izvršni odbor je, nadalje, usvojio i odluke koje se odnose na organizaciju UNESCO, njegovu unutrašnju strukturu, ljudske resurse, međuvladine programe, tehničko i stručno obrazovanje, te implementaciju standarda za zaštitu svjetske baštine.

5.536. zasijedanje Komiteta svjetske baštine u Sankt Peterburgu (25. jun – 6. jul)

36. sjednica Komiteta svjetske baštine UNESCO održana je u Sankt Peterburgu, od 24. juna do 6. jula 2012. godine, na kojoj je učešće uzela delegacija Crne Gore u periodu od 25 – 29. juna 2012. godine.

Međuvladin komitet za zaštitu kulturne i prirodne baštine od izuzetne univerzalne vrijednosti, *Komiteta svjetske baštine*, zasijeda svake godine i razmatra stanje očuvanosti dobara upisanih na Listu svjetske baštine, kao i Listu svjetske baštine u opasnosti; razmatra i usvaja prijedloge nominacija za upis novih dobara; zahtjeve za međunarodnu pomoć (u svrhu zaštite, očuvanja, valorizacije i promocije dobara svjetske baštine); ustanovljava, ažurira i objavljuje, prema potrebi, *Spisak svjetske baštine u opasnosti*; definiše kriterijume na osnovu kojih će se vršiti upis nekog dobra; donosi odluke o upotrebi sredstava iz Fonda za zaštitu kulturne i prirodne baštine; razmatra i druga pitanja od značaja u primjeni Konvencije o svjetskoj prirodnoj i kulturnoj baštini iz 1972. godine.

Komitet broji 21 državu članicu, a donosi odluke dvotrećinskom većinom članova koji su prisutni i koji glasaju.

Rad 36. sjednice Komiteta svjetske baštine organizovan je u formi plenarne sesije, na čijem je dnevnom redu bilo i stanje očuvanosti Prirodno i kulturno – historijskog područja Kotora, upisanog na Listu svjetske baštine 1979. godine, za koje je donijeta Odluka 36 COM 7B.79.

Delegaciju Crne Gore na 36. sjednici Komiteta svjetske baštine UNESCO predvodila je dr Irena Radović, Stalni predstavnik Crne Gore pri UNESCO, pored koje su učešće uzeli i: Sanja Lješević Mitrović, pomoćnik ministra za upravljanje prostorom u Ministarstvu održivog razvoja i turizma, Marija Ražnatović, generalni sekretar Nacionalne komisije za UNESCO, dr Veljko Radulović, član Nacionalne komisije za UNESCO i Ekspertskeg tima za rješavanje pitanja zaobilaznice, Marija Maja Čatović, gradonačelnica Kotora, Jelena Stjepčević, savjetnik za međunarodnu saradnju gradonačelnice Kotora.

5.6 Međunarodni ekspertske sastanci, konferencije, forumi i obuke

Sastanak Nacionalnih komisija za UNESCO u sjedištu UNESCO u Parizu (28. februar – 01. mart)

U sjedištu UNESCO u Parizu je održan sastanak Nacionalnih komisija za UNESCO od 28. februara do 1. marta, na kojem je ispred crnogorske Nacionalne komisije za UNESCO učestvovala Marija Ražnatović, generalni sekretar.

Glavne teme sastanka bile su nastavak pregleda saradnje između UNESCO Sekretarijata i Nacionalnih komisija uz uspostavljanje radne grupe, regionalne konsultacije Nacionalnih komisija za pripremu Nacrta dokumenta 37 C/4 i 37 C/5, proslava najznačajnijih događaja i lansiranje globalnog izvještaja na nivou zemalja učesnica, Program participacije i odnos UNESCO-a i NVO sektora.

Takođe, iskoristila se prilika za susret sa direktorom Odsjeka za Program participacije kako bi se ukratko predložili naši prioriteti i predali projekti za 2012 - 2013. godinu.

Regionalni UNESCO forum u Bugarskoj na temu "Balkanska vizija: stvaralaštvo za budućnost", (17.mart)

Panel diskusija „Pozicioniranje zemlje na međunarodnoj filmskoj mapi: Iskustva u Jugoistočnoj Evropi" održana je 17. marta 2012. godine u Sofiji, u okviru regionalnog foruma *Balkanska vizija: stvaralaštvo za budućnost*, u cilju podsticanja održivog razvoja i uspostavljanja socijalne kohezije i integracije.

Raspravljalo se o promjenama u politici i mehanizmima vezanih za finansiranje, proizvodnju i distribuciju filmova, rezultatima tehnološkog napretka i njegovog uticaja na smanjenje troškova proizvodnje, te poboljšanom pristupu filmovima.

Crnu Goru na forumu u Sofiji predstavljao je savjetnik za film u Ministarstvu kulture Ilija Subotić. Tema je tretirala inovativne poslovne modele, alternativne načine distribucije, veći promet filmova proizvedenih u regiji, te generalno podsticaj koprodukcija, u cilju održavanja i promovisanja filmske industrije u JIE.

Forum, na kojem se govorilo i o razvoju kreativnih gradova i novih umjetničkih medija u Jugoistočnoj Evropi, organizovala je UNESCO kancelarija u Veneciji, u saradnji sa Internacionalnim filmskim festivalom u Sofiji, a pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Bugarske i dio je nove globalne inicijative *Kultura: most razvoja*, pokrenut od strane generalnog direktora UNESCO Irine Bokove.

Regionalni sastanak povodom saradnje regionalnih centara za kulturnu baštinu u Jugoistočnoj Evropi, Zadar (22. mart)

U Međunarodnom centru za podvodnu arheologiju u Zadru je 22.marta 2012. godine održan prvi sastanak regionalnih UNESCO centara za kulturnu baštinu u Jugoistočnoj Evropi, na kojem su Crnu Goru predstavljale pomoćnica ministra kulturnu baštinu, Lidija Ljesar i generalna sekretarka Nacionalne komisije za UNESCO, Marija Ražnatović. Na samom sastanku učestvovali su brojni predstavnici ministarstava kulture zemalja Regiona i drugih evropskih zemalja, kao i predstavnici Europske komisije, Svjetske banke i drugih važnih međunarodnih institucija.

Prvi sastanak regionalnih UNESCO centara u jugoistočnoj Europi osmišljen je prvenstveno za upoznavanje i povezivanje različitih institucija, a u cilju unapređenja regionalne saradnje uz podršku UNESCO.

VI Regionalni sastanak o nematerijalnoj kulturnoj baštini Jugoistočne Evrope u Atini (10. – 11. maj)

UNESCO kancelarija u Veneciji u saradnji sa Ministarstvom kulture i turizma i Nacionalnom komisijom za UNESCO Grčke organizovala je VI Regionalni sastanak o nematerijalnoj kulturnoj baštini Jugoistočne Evrope, 10 – 11. maja 2012. u Atini. Sastanak na temu: *Promocija zajedničke vizije nematerijalne kulturne baštine u JIE* imao je za cilj unapređenje primjene UNESCO 2003 Konvencije za zaštitu nematerijalne kulturne baštine, razmjenu iskustava u vezi sa nacionalnim mjerama i politikama, kao i jačanje saradnje u oblastima zajedničke kulturne baštine i razvijanju administrativnih kapaciteta.

Ciljevi sastanka: identifikacija novih oblika institucionalne saradnje, uspostavljanje partnerstava između institucija iz regiona i šire, sa posebnim naglaskom na zajedničkoj nematerijalnoj kulturnoj baštini i regionalnim aktivnostima obuke i razvijanja administrativnih kapaciteta; i određivanje naknadnih aktivnosti iz gore pomenutih oblasti koje se mogu podržati i promovisati u Jugoistočnoj Evropi, kao i preporučiti UNESCO.

Na sastanku su učestvovali eksperti iz: Crne Gore, Albanije, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Grčke, Hrvatske, Italije, Makedonije, Moldavije, Rumunije, Slovenije i Turske. Crnu Goru je predstavljala Milica Nikolić, savjetnik za nematerijalnu kulturnu baštinu u Ministarstvu kulture.

Radionica o upravljanju lokalitetima pod UNESCO zaštitom u Sibiu, Rumuniji (15. - 17. maj)

Vlada Rumunije je organizovala u Sibiu, od 15. do 17. maja 2012. godine, radionicu na temu upravljanja područjima Svjetske kulturne baštine za učesnike iz Jugoistočne Evrope, u saradnji sa ICCROM-om i Centrom za svjetsku baštinu.

Ova radionica je nastavila prakse iz strategije za jačanje administrativnih kapaciteta koju je Komitet za svjetsku baštinu usvojio na 35. zasijedanju u UNESCO sjedištu u Parizu, 2011. godine, sa ciljem jačanja globalne svijesti o pristupima i procedurama upravljanja područjima Svjetske baštine. Saradnja između Rumunije, Centra za Svjetsku baštinu i ICCROM-a ujedno predstavlja i pripremu za Drugi ciklus periodičnog izvještavanja u Evropi, pomoću koga se žele informisati svi zaduženi za upravljanje lokalitetima pod UNESCO zaštitom o značajnoj vezi između upravljanja kulturnom baštinom i procesom monitoringa istih.

Na radionici su učestvovali predstavnici regiona Jugoistočne Evrope uključujući Crnu Goru, Albaniju, Bosnu i Hercegovinu, Bugarsku, Hrvatsku, Bivšu Jugoslovensku Republiku Makedoniju, Rumuniju, Srbiju, Sloveniju i Tursku.

Međunarodna konferencija Nacionalnih komisija za UNESCO u Beču (31. maj – 1. jun)

Međunarodna konferencija Nacionalnih komisija za UNESCO *Evropsko – arapski dijalog: doprinos novom humanizmu*, održala se u Beču 31. maja – 1. juna 2012. godine. Glavni cilj ove konferencije, organizovane od strane UNESCO i MBI Al Jaber Fondacije, je pronalaženje

novih načina i inovativnih mjera, kao i usvajanje na kraju Sastanka novog Opisa poslova i zadataka i Akcionog plana koji bi imali za cilj razvoj evro-arapske saradnje, naročito u okviru koncepta *novog humanizma*.

Konferenciju je otvorila Irina Bokova, generalna direktorka UNESCO. Tokom dva dana Konferencije održalo se 6 tematskih sesija koje su rezultirale usvajanjem zajedničke Deklaracije.

Učešće su uzele Marija Ražnatović, generalna sekretarka Nacionalne komisije za UNESCO Crne Gore i Bojana Bulatović, ispred Uprave za mlade i sport.

Regionalni sastanak *Svjetska baština i održivi razvoj*, Kotor (7. - 8. jun)

Nacionalna komisija za UNESCO je, u saradnji sa Ministarstvom kulture Crne Gore, Ministarstvom održivog razvoja i turizma i UNESCO kancelarijom iz Venecije, organizovala regionalni sastanak na temu: *Svjetska baština i održivi razvoj: uloga lokalnih zajednica u upravljanju UNESCO područjima*. Sastanak se održao u Kotoru 07-08. juna, a učešće su uzeli predstavnici zemalja Regiona: Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Bugarske, Hrvatske, Grčke, Makedonije, Rumunije, Slovenije, Srbije i Turske.

Sastanak je organizovan u okviru inicijative *Kultura - most razvoja*, a pod okriljem obilježavanja 40-godišnjice UNESCO Konvencije o svjetskoj baštini.

Uloga lokalnih zajednica dodatno je osnažena UNESCO programom Čovjek i biosfera koji je zasnovan na principima održivog razvoja i koji kulturu prepoznaje kao snažan i jedinstven alat za postizanje ekonomskog napretka, pospješujući stvaranje novih radnih mjesta i socijalnu koheziju.

Prvog dana sastanka su prezentovani i razmatrani primjeri iz svih zemalja učesnica sastanka, sa posebnim osvrtom na teme: priprema i implementacija menadžment planova, očuvanje lokalnih znanja, jačanje lokalnog društvo-ekonomskog razvoja, pomirenje u konfliktnim područjima, primjeri dobrog upravljanja i slično. Drugi radni dan je održana radionica posvećena razvoju ljudskih resursa kroz dvije teme: integrisani procesi upravljanja kulturnom baštinom i učešće zajednice i razvoj kulturne baštine.

Sastanak su otvorili: Marija Maja Čatović, gradonačelnica Kotora, Lidija Ljesar, pomoćnik ministra kulture za kulturnu baštinu i Entoni Kraus, šef odsjeka za kulturu UNESCO kancelarije iz Venecije.

Crna Gora na UNESCO Art kampu u Andori (09. -22.jul)

Treći međunarodni UNESCO Art kamp se održao u gradu Ordino, u Andori, u periodu od 09. do 22. jula. Art kamp je koncipiran kao međunarodna platforma interakcije kreativnosti sa različitih meridijana, u cilju globalne promocije vizuelnog stvaralaštva. Radovi nastali na ovom rezidencijalnom programu biće zastupljeni serijom izložbi tokom perioda 2012 – 2014. godine. Inicijalna izložba održala se u Andori neposredno nakon okončanja perioda rezidencijalnog boravka, a zatim u sjedištu UNESCO u Parizu. Planirane su i izložbe u Savjetu Evrope u Strazburu, kao i u Austriji i Belgiji, te Portugalu i Španiji.

Art kamp je organizovala Nacionalna komisija za UNESCO Andore. Crnu Goru u Andori predstavljala je Adrijanu Gvozdenović, koja je odabrana putem javnog konkursa Udruženja likovnih umjetnika, na poziv Nacionalne komisije za UNESCO Crne Gore, posredstvom

Ministarstva kulture, koji su i podržali njeno učešće. Pored Adrijane Gvozdenović, učestvovali su umjetnici iz 30 zemalja svijeta.

Četvrti regionalni sastanak posvećen projektu Nominacija stećaka (18. – 19. jul)

Ministarstvo kulture Crne Gore bilo je domaćin Četvrtog regionalnog sastanka posvećenog nominaciji Stećaka – srednjovjekovnih nadgrobnih spomenika za upis na Listu svjetske baštine UNESCO, zajedničkom projektu Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Srbije.

U fokusu dvodnevnog sastanka, održanog 18 - 19. jula u Ministarstvu kulture na Cetinju, bio je rad na zajedničkom tekstu Nominacionog dosijea, procedurama izrade i predaje Nominacionog dosijea, a razmotren je i zajednički model upravljanja, očuvanja i mjera zaštite nominovanih nekropola.

Stećci, srednjovjekovni nadgrobnji spomenici, predstavljaju značajan dio kulturne i istorijske baštine 4 zemlje. Izuzetna vrijednost stećaka kao kulturnih dobara i kao posebnih vidova srednjovjekovne umjetnosti sahranjivanja, definisana je kroz tri kulturna i istorijska korijena: zapadno-evropski, vizantijski i južnoslovenski. Menadžment planovi nekropola stećaka biće zasnovani na zajedničkim ciljevima upravljanja (zajedničkoj viziji, konzervatorskoj praksi, razvoju turizma sa sličnim principima, jednakom principu upravljanja okruženjem i okolnim faktorima), samoj ideji održivog razvoja kao i efikasnom modelu saradnje.

Aktivnosti Ministarstva kulture na realizaciji Projekta Nominacija stećaka do sada su se odvijale u skladu sa utvrđenom dinamikom, a prema fazama koje su definisali projektni timovi iz Crne Gore, Bosne i Hercegovine, Republike Hrvatske i Srbije. Urađena je zajednička UNESCO Tentativna lista reprezentativnih nekropola stećaka iz četiri države, na kojoj se nalaze tri nekropole iz Crne Gore, Žugića Bare i Grčko groblje, Novakovići, Opština Žabljak, sa 349 registrovanih stećaka i Grčko groblje, Zagrađe, Opština Plužine, sa 16 registrovanih stećaka. Urađeni su elaborati o kulturnoj vrijednosti nominovanih nekropola i upisane su u Registar kulturnih dobara. Urađen je Nacrt Nominacionog dosijea koji je u fazi međudržavnog usaglašavanja i intezivno se radi na izradi Menadžment plana. Završetak svih aktivnosti na izradi i predaji Nominacionog dosijea na razmatranje Komitetu Svjetske baštine UNESCO, planiran je za januar 2014. godine, a u međuvremenu će se održati još nekoliko međudržavnih sastanaka u saradnji sa Kancelarijom UNESCO BRESCE i uz angažovanje UNESCO eksperata izvršiti provjera validnosti dokumenata.

IV sastanak Medjuvladinog komiteta za promociju i zaštitu raznolikosti kulturnih izraza u Parizu (decembar 2012. godine)

IV sastanak Medjuvladinog komiteta za promociju i zaštitu raznolikosti kulturnih izraza se održa u Parizu, u decembru 2012. godine. Na sjednici Komiteta je, između ostalog, raspravljano o dosadašnjoj implementaciji Konvencije i Analitičkom pregledu prvih četvorogodišnjih izvještaja članica o primjeni Konvencije o raznolikosti kulturnih izraza; implementaciji pilot faze Međunarodnog fonda za kulturni diverzitet; prikupljanju i korišćenju finansijskih sredstava iz ovog fonda, a pored određenih dokumenata, usvojen je i amblem Konvencije.

Crnu Goru je na petodnevnom zasijedanju Medjuvladinog komiteta za promociju i zaštitu raznolikosti kulturnih izraza u Parizu u svojstvu posmatrača predstavljao Dragoljub

Janković, samostalni savjetnik u Ministarstvu kulture Crne Gore i kontakt osoba za primjenu Konvencije o zaštiti i promovisanju raznolikosti kulturnih izraza.

Implementacija Konvencije o zaštiti i promociji raznolikosti kulturnih izraza - u skladu sa obavezom Crne Gore prihvaćenom ratifikacijom Konvencije 2008.godine, u 2012. godini pripremljen je Periodični izvještaj o implementaciji i dostavljen UNESCO u Parizu. Podnošenjem izvještaja Crna Gora ispunjava obavezu prihvaćenu ratifikacijom Konvencije. U kontekstu implementacije Konvencije u 2012. godini sproveden je Konkurs za finansiranje iz UNESCO Fonda za kulturni diverzitet (IFCD).

5.7 Projekti

Projekat *Jazz u podne* (30. april)

Ministarstvo kulture Crne Gore je, pod pokroviteljstvom Nacionalne komisije za UNESCO, organizovalo projekat *Jazz u podne* kojim se obilježava UNESCO praznik Međunarodni dan džeza. *Jazz u podne* obuhvatio je ciklus koncerata koji su održani 30. aprila istovremeno u 10 gradova širom Crne Gore: Kolašinu, Baru, Kotoru, Podgorici, Herceg Novom, Bijelom Polju, Nikšiću, Pljevljima, Tivtu i Cetinju. U ovom projektu učestvovalo je oko 40 džez muzičara iz Crne Gore, među kojima su Vili Ferdinandi, Piva Jazz, So What kvartet, i drugi.

Međunarodni dan džeza – 30. april ustanovljen je tokom zasijedanja 36. Generalne konferencije UNESCO u Parizu, sa ciljem podizanja svijesti o vrijednostima džeza kao univerzalnog sredstva u jačanju saradnje među ljudima, izgradnji dijaloga i povezivanju različitih kultura u harmoničnu cjelinu. Generalna direktorka UNESCO Irina Bokova i UNESCO ambasador dobre volje Herbi Henkok su inaugurisali prvi Međunarodni dan džeza sa nizom svečanosti, uključuju koncerte in live, majstorske radionice kao i panel diskusije o džez muzici, sa učesnicima: Markus Miler, Barbara Hendriks, Hju Masekela, Di Di Bridžvoter itd.

Festival *Dodirni Durmitor* – proslava 40-godišnjice od usvajanja Konvencije o svjetskoj baštini (14.-16. septembar)

U NP *Durmitor*, na području koje svojom izuzetnom univerzalnom vrijednošću nadilazi nacionalne granice i čini dio svjetske baštine, od 14. do 16. septembra organizovan je trodnevni festival *Dodirni Durmitor* pod sloganom: *Budi dio Svjetske baštine*, prvi takve vrste u Crnoj Gori. Adrenalinski sportovi, pješačke ture, edukativne radionice, akcija čišćenja kanjona rijeke Tare, izložbe i koncerti, usmjereni su na promovisanje održivog razvoja na području svjetske baštine NP Durmitor.

Povod trodnevnog festivala je bio proslava 40-godišnjice od usvajanja Konvencije o svjetskoj baštini: *Svjetska baština i održivi razvoj: uloga lokalnih zajednica*. Organizatori festivala su Nacionalna komisija za UNESCO i UNESCO kancelarija u Veneciji, a partneri su: Ministarstvo održivog razvoja i turizma, Nacionalni park Durmitor, Program Ujedinjenih nacija (UNDP) u Crnoj Gori, UN Kancelarija za koordinaciju UN Sistema u Crnoj Gori, NTO, NVO Green Home, NVO COSV, kao i lokalni partneri Opština i LTO Mojkovac, Opština Pljevlja i LTO Žabljak, Šavnik i Plužine.

Svjetski dan filozofije (15.novembar)

Proslava povodom Svjetskog dana filozofije, u organizaciji Nacionalne komisije za UNESCO Crne Gore, održala se 15. novembra u Ministarstvu kulture na Cetinju. Ovaj međunarodni praznik obilježava se kako u sjedištu UNESCO u Parizu, tako i u brojnim državama članicama ove Organizacije. Institucionalizacijom Dana filozofije kao svjetskog dana, Generalna konferencija UNESCO je dala snažan podsticaj filozofiji, a naročito nastavi filozofije u svijetu. Prilikom uspostavljanja ovog međunarodnog praznika 2005. godine, Generalna konferencija je ukazala na značaj ove discipline, koja podstiče kritičko i nezavisno mišljenje, kao i bolje razumijevanje svijeta i značaj promovisanja tolerancije i mira, kao temeljnih principa UNESCO.

U okviru proslave Svjetskog dana filozofije u Crnoj Gori, prof. dr Sonja Tomović Šundić održala je predavanje na temu *Smisao filozofije danas*. Program je praćen koncertom studenata Muzičke akademije sa Cetinja - Igora Pejovića-violina i Dina Beharovića-harmonika. Ovoj manifestaciji su prisustvovali studenti i profesori sa Filozofskog fakulteta iz Nikšića, Fakulteta političkih nauka u Podgorici, Fakulteta likovne, dramske i muzičke umjetnosti na Cetinju i Univerziteta Donja Gorica (Humanističke studije i Fakultet umjetnosti).

UNESCO projekat *Zamišljanje Balkana, istorija, sjećanja i dijalozi u Jugoistočnoj Evropi*

Direktori i eksperti istorijskih muzeja Evrope su, pod pokroviteljstvom UNESCO-a, održali nekoliko međunarodnih sastanaka na temu: *Zamišljanje Balkana, istorija, sjećanja i dijalozi u Jugoistočnoj Evropi*, u Solunu, Berlinu, Torinu, i ove godine u Ljubljani, 8. i 9. marta, u svrhu unapređenja saradnje i dijaloga između nacionalnih istorijskih muzeja zemalja Jugoistočne Evrope. U okviru ovog projekta, biće organizovana i zajednička izložba pod nazivom *Imaginarni Balkan. Identiteti, narodi i sjećanje u Jugoistočnoj Evropi*. Ova izložba je osmišljena tako da omogući predstavljanje u velikom broju zemalja, a prvo prikazivanje biće u Ljubljani (Slovenija) u junu 2013. godine.

Zemlje učesnice su: Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Hrvatska, Kipar, Grčka, Crna Gora, Rumunija, Srbija, Slovenija, Makedonija i Turska. Koordinator izložbe su predstavnici međunarodnih organizacija: Savjeta Evrope, Njemačkog Istorijskog muzeja, stručne organizacije ICOM, i akademske mreže istraživanja EUNAMUS.

Izložbu će, ispred Narodnog muzeja Crne Gore, realizovati Isidora Kovačević i Aleksandar Berkuljan.

Obnavljanje bivšeg jugoslovenskog paviljona u Državnom muzeju Aušvic-Birkenau

Na inicijativu Ministarstva kulture, informisanja i informacionog društva Republike Srbije, u junu 2011. je održan prvi konsultativni sastanak svih bivših jugoslovenskih republika povodom obnavljanja bivšeg jugoslovenskog paviljona u Državnom muzeju Aušvic-Birkenau. Na sastanku su svi prisutni izrazili spremnost na učešće u Projektu izložbe u Državnom muzeju Aušvic-Birkenau, kroz formiranje međudržavne radne grupe.

Ova odluka je potvrđena na nivou ambasadora bivših jugoslovenskih republika, koji su se sastali u Državnom muzeju, u Republici Poljskoj, u oktobru 2011. godine, a uslijedili su i

sastanci u Beogradu, 04. juna, i u Sarajevu, 05. decembra 2012. godine, radi rješavanja pitanja oko renoviranja i organizovanja stalne izložbe u Paviljonu 17.

U septembru 2012.godine je urađen statički izvještaj o stanju zgrade Paviljona 17, kao i geotehnički izvještaj o materijalu. Na sastanku u Sarajevu je zaključeno da, iako Austrija snosi veći dio troškova renoviranja objekta po svim segmentima, finansijsko učešće za enterijer sprata za šest država bivše Jugoslavije iznosi ukupno oko 200-300.000,00 eura. Dalja diskusija se odnosila na dogovore oko utvrđenog koncepta izložbe i uspostavljanja zajedničke baze podataka i njeno korišćenje za sve države učesnice. Predstavnik Ministarstva kulture na sastanku u Sarajevu bila je Milica Martić.

Priprema Nominacionog dosijea za upis Istorijskog jezgra Cetinja na UNESCO listu svjetske baštine

Rješenjem o obrazovanju Radne grupe za izradu Nominacionog dosijea za upis Cetinja na Listu svjetske baštine UNESCO od 18. marta 2011. godine, početak realizacije povjerenog zadatka predviđen je za 1. april 2011. godine.

U skladu sa Akcionim planom izrade Nominacionog dosijea Istorijskog jezgra Cetinja jun 2011 - januar 2012, Radna grupa za izradu dokumenta pripremila je Nacrt dosijea koji je predat na prevod, a u julu 2011. poslat je na razmatranje ekspertu, prof. Majk Tarneru, koji je boravio u Crnoj Gori od 12. do 15. septembra 2011.god. Tokom rada sa Radnom grupom dao je svoje komentare na Nacrt dokumenta, pored činjenice da je materijal bogat i da predstavlja ogromnu bazu ukazao je na neophodnost daljeg rada na elaboraciji univerzalne vrijednosti.

Tokom 2012. godine nastavljen je rad na pripremi dokumenta, paralelno sa izradom Studije zaštite kulturnih dobara za Istorijsko jezgro Cetinja i njegove zaštićene okoline i Urbanističkog projekta Istorijskog jezgra Cetinja, kao i planskih dokumenata: Prostorno-urbanistički plan Prijestonice Cetinje i izmjena i dopuna DUP – UP Istorijsko jezgro Cetinje.

Nacionalna komisija u redovnoj je komunikaciji sa UNESCO kancelarijom u Veneciji, kao i Centrom za svjetsku baštinu u vezi sa procedurom pripreme nominacionog dosijea i obezbjeđivanja međunarodne pomoći, na osnovu koje je i dobijena pomoć za izradu DUP – UP Istorijsko jezgro Cetinje.

Zajednički projekat nominacije Dinarskog krša za upis na Listu svjetske baštine UNESCO

Crna Gora, Slovenija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Italija i Srbija su uspostavili međuinstitucionalnu saradnju na pripremi i prezentaciji zajedničkog projekta serijske transnacionalne nominacije Dinarskog krša za upis na Listu svjetske baštine UNESCO-a.

U skladu sa zajedničkim postupcima i smjernicama na osnovu Konvencije o svjetskoj baštini, kao i Operativnih smjernica za sprovođenje Konvencije o svjetskoj baštini, svaka zemlja je nadležna za brigu o očuvanju i upravljanju dobrima upisanim na Listu svjetske baštine koja se nalaze na njenoj teritoriji. Crna Gora pripremila je tekst za Tentativnu listu, koja je podnijeta Centru za svjetsku baštinu 30. maja.

Promotivne aktivnosti Nacionalne komisije za UNESCO

Nacionalna komisija za UNESCO u saradnji sa Ministarstvom kulture, Ministarstvom nauke i Ministarstvom prosvjete organizovala je promociju UNESCO aktivnosti iz oblasti kulture, obrazovanja i nauke 17. i 18. decembra 2012. godine. Decembarski program Nacionalne komisije bio je otvoren za javnost.

- Slikarska radionica u Ministarstvu kulture

U ponedjeljak, 17. decembra u Ministarstvu kulture je održan umjetničko edukativni program koji je obuhvatao cjelodnevnu slikarsku radionicu za djecu. Program je organizovan u saradnji sa Ministarstvom kulture, Ministarstvom prosvjete i Fondacijom Ana Lind. Ova radionica je namijenjena talentovanim učenicima uzrasta od 5. do 9. razreda osnovnih škola koje pripadaju UNESCO mreži pridruženih škola u Crnoj Gori, uključujući i dvije sa Cetinja. Polaznike radionice je u slikanju na platnima velikih formata, u tehnici akrilik na platnu, usmjeravala umjetnica Sonja Đuranović.

Program je obuhvatio i dodjelu diploma prvonagrađenoj djeci predškolskog uzrasta iz Crne Gore na likovnom konkursu „Moj portret kulturne baštine“, čiji su radovi bili izloženi u sjedištu UNESCO u Parizu u okviru manifestacije "Forum slovenskih kultura". Pobjednici konkursa su: Kovačević Sara iz vrtića "Vukosava I. Mašanović" (Bar); Ljubica Kovačević, Bojana Radnjić i Ksenija Koprivica iz vrtića „Naša radost" (Herceg Novi); Nađa Đurković, Batrić Martinović i Vladimir Perović, Mileusnić Stefan, Dragana Muratović, Gazivoda Lazar i Andrea Turčinović iz vrtića "JPU „Zagorka Ivanović" (Cetinje). Diplome je uručio prof. Branislav Mićunović, ministar kulture i predsjednik Nacionalne komisije za UNESCO.

- Prezentacija projekta *Zamišljanje Balkana, istorija, sjećanja i dijalozi u Jugoistočnoj Evropi*

U okviru decembarskog programa Nacionalne komisije za UNESCO, 18. decembra 2012. godine u 12 časova, u Ministarstvu kulture, održana je prezentacija projekta *Zamišljanje Balkana, istorija, sjećanja i dijalozi u Jugoistočnoj Evropi*. Na ovu temu izlagali su Isidora Kovačević i Aleksandar Berkuljan.

Ova prezentacija je imala za cilj da približi suštinu međunarodne izložbe pod nazivom *Zamišljajući Balkan, tradicija i modernost u drugom XIX vijeku* koja predstavlja zajednički projekat nacionalnih istorijskih muzeja iz cijelog regiona. Izložba će, naime, biti posvećena formiranju i razvoju modernih nacija u Jugoistočnoj Evropi, s akcentom na kulturne i druge procese koji su doveli do transformacije tradicionalnih društava u moderna.

Organizovana pod pokroviteljstvom UNESCO i ICOM, ova izložba će biti otvorena za vrijeme predsjedavanja Slovenije Savjetom ministara kulture Jugoistočne Evrope 8-9. aprila 2013. godine. Pored Slovenije i Crne Gore, zemlje koje učestvuju u ovoj manifestaciji su: Srbija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Makedonija, Bugarska, Rumunija, Albanija, Grčka, Kipar i Njemačka. Svaka zemlja ima obavezu da bude domaćin ove izložbe, pri čemu će po predviđenom rasporedu u Crnoj Gori biti prikazana u periodu od maja do septembra 2014. godine.

Na ovom predavanju istaknuto je da uprkos tome što je odnose među balkanskim zemljama često karakterisao konflikt, različiti oblici komunikacije na svim nivoima doveli su do ukrštanja tradicija što je predstavljalo istorijsku neminovnost. Zato je od velikog značaja

uspostavljanje dijaloga među nacijama zbog zajedničkog nasljeđa koje je inkorporirano u identitete balkanskih naroda.

- Prezentacija L'ORÉAL-UNESCO programa *Za žene u nauci*

Nacionalna komisija za UNESCO je, u saradnji sa Ministarstvom nauke, 18.decembra 2012.godine, u okviru decembarskog UNESCO programa, upriličila promociju L'ORÉAL-UNESCO programa *Za žene u nauci*.

Riječ je o međunarodnim stipendijama, koje se svake godine dodjeljuju za 15 naučnica svijeta. Stipendije su namijenjene naučnicama koje su već uključene u istraživački rad na doktorskom ili post-doktorskom nivou, odnosno doktorantkinjama ne starijim od 35 godina iz područja: biologije, biohemije, biotehnologije, poljoprivrede, medicine, farmacije i fiziologije. Stipendistkinje bira internacionalni žiri, a cilj stipendija je da ohrabri mlade talentovane žene da se usavršavaju u svojoj naučnoj oblasti i omogući im pristup međunarodnoj naučnoj zajednici.

5.8 Konkursi

Konkurs za Međunarodni fond za kulturnu raznolikost (IFCD)

Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO) objavila je treći konkurs za podnošenje zahtjeva za finansiranje programa/projekata i pripremnih asistentskih aktivnosti od strane Međunarodnog fonda za kulturnu raznolikost (u daljem tekstu *IFCD*).

Među zemljama koje su moguće korisnice sredstava iz Fonda je i Crna Gora, kao zemlja članica koja je ratifikovala Konvenciju o zaštiti i promovisanju raznolikosti kulturnih izraza.

Maksimalni iznos koji može biti zatražen od IFCD za programe/projekte je 100,000 US\$, a za pripreme asistentske aktivnosti 10,000 US\$. Krajnji rok za podnošenje prijava Nacionalnoj komisiji za UNESCO u Crnoj Gori bio je 1. jun 2012.godine.

Na konkurs IFCD, pristiglo je 5 projekata od 4 podnosioca, a prijave su razmatrane od strane Odbora za kulturu pri Nacionalnoj komisiji za UNESCO na sastanku održanom 25.juna 2012.godine. Odbor je za upućivanje IFCD-u predložio projekte ULUCG i NVO Ženska akcija.

Projekat Udruženja likovnih umjetnika Crne Gore pod nazivom *Diverzitet kao pokretač za jačanje kapaciteta kulturne industrije* je selektovan od strane Međuvladinog komiteta za promociju i zaštitu raznolikosti kulturnih izraza na 6. redovnoj sjednici u Parizu, i Udruženju su dodijeljena tražena sredstva u iznosu 88.705,00 dolara.

L'OREAL - UNESCO konkurs za stipendije iz oblasti prirodnih nauka za 2013. godinu

L'ORÉAL-UNESCO program *Za žene u nauci* ustanovljen je kako bi prepoznao i promovisao izuzetne žene, koje su svoj život posvetile pronalaženju rješenja za izazove sutrašnjice. Za trinaest godina postojanja program L'Oréal-a i UNESCO-a *Za žene u nauci* je nagradio 67 laureatkinja i dodijelio 1019 stipendija. Postao je međunarodna referenca za naučnu stručnost, dao snažan doprinos stvaranju uzora za žene, i tako otvorio vrata nauke čitavoj jednoj novoj generaciji mladih žena.

L'ORÉAL-UNESCO program *Za žene u nauci* postoji od 1998. godine kada su L'Oréal i UNESCO ostvarili saradnju i organizovali dodjelu nagrada na međunarodnom nivou u oblasti prirodnih nauka. Kasnije je nagrada proširena i na program nacionalnih stipendija koji danas postoji u više od 40 zemalja širom svijeta i dodjeljuje se za projekte koji će biti ostvareni u svakoj zemlji pojedinačno.

Ovim programom dodjeljuje se 15 stipendija u iznosu od 20,000 američkih dolara u trajanju godinu dana i namijenjen je mladim ženama koje se bave istraživačkim radom u oblasti prirodnih nauka. Maksimalni period trajanja stipendije je 12 mjeseci. Po zahtjevu aplikanta stipendija se može produžiti na još godinu dana, i po odobrenju produžetka stipendije, kandidatkinjama će biti dodijeljeno dodatnih 20,000 američkih dolara.

Nacionalna komisija za UNESCO u saradnji sa Ministarstvom nauke objavila je konkurs 18. aprila, a rok za dostavu prijave bio je 29. jun 2012. godine, dok je predviđeni period realizacije projekata: 1. mart 2013 - 1. mart 2014. godine.

Konkurs UNESCO/ISDEC stipendije za 2012. godinu iz oblasti održivog energetskog razvoja

UNESCO i Međunarodni centar za održivi energetski razvoj – ISEDC iz Moskve, ponudili su ukupno 30 stipendija u trajanju od četiri nedjelje (od 01. do 26. oktobra 2012. godine) u specijalizovanim institucijama u Rusiji.

Ove stipendije imaju za cilj pomoć u izgradnji kapaciteta i razvoju ljudskih resursa u oblastima održivih i obnovljivih izvora energije u zemljama u razvoju i zemljama u tranziciji.

Crna Gora može predložiti najviše 2 kandidata. Jedan od uslova jeste aktivno poznavanje ruskog jezika. Rok za dostavu prijave je bio 15. maj 2012. godine.

Master studije *Upravljanje svjetskom prirodnom baštinom* Trento 2013.

Nacionalna komisija objavila je konkurs za Master u upravljanju prirodnim lokalitetima koji se nalaze na Listi svjetske baštine. Ovaj program se održava u Trentu i traje jednu godinu, od 23. januara do 13. decembra 2013. godine. Rok za online registracije je bio 04. decembar 2012. godine.

Sponzorisan od strane Foundation Dolomites UNESCO, ovaj master program karakteriše pristup zasnovan na iskustvu i praksi. Taj pristup je izražen u izboru metoda koje prevazilaze tradicionalne obuke u učionicama, te uključuje kombinaciju učenja na daljinu, svjedočenja stručnjaka i menadžera, studijskih putovanja, prijavljenih istraživačkih projekata i stažiranja u javnim i privatnim institucijama.

Likovni konkurs UNESCO *Moj portret kulturne baštine*

Nacionalna komisija za UNESCO u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i sporta i Ministarstvom kulture organizovala je likovni konkurs UNESCO *Moj portret kulturne baštine* za predškolske ustanove i osnovne škole (djeca od 4 do 8 godina), povodom održavanja Foruma slovenskih kultura od 10-16. maja 2012. godine, a u okviru UNESCO sedmice kulturne raznolikosti. Na konkursu je učestvovalo preko 80 radova iz vrtića širom Crne Gore, kao i iz osnovnih škola članica UNESCO ASP.

Pobjednici konkursa su: Kovačević Sara (6 godina) iz vrtića "Vukosava I. Mašanović" iz Bara; Ljubica Kovačević (6 godina), Bojana Radnjić (7 godina) i Ksenija Koprivica (7 godina) iz vrtića „Naša radost" iz Herceg Novog; Nađa Đurković (6 godina), Batrić Martinović (6,3 god.) i Vladimir Perović (6,3. god.), Mileusnić Stefan (5,5 god.), Dragana Muratović (5 god.), Gazivoda Lazar (5,5 god.) i Andrea Turčinović (5 god.) iz vrtića "JPU „Zagorka Ivanović" sa Cetinja. Komisiju su činili predstavnici Ministarstva kulture i prosvjete i sporta, Nacionalne komisije za UNESCO i UNESCO UN CG.

UNESCO smatra da promocija ovakve razmjene ideja među mladim ljudima predstavlja suštinski elemenat u stvaranju osnove za međusobno poštovanje, razumijevanje i miroljubivu koegzistenciju među svjetskim kulturama.

Forum slovenskih kultura se održava u okviru inicijative UNESCO *Kultura, most razvoja*, u skladu sa programom *Svjetska baština u rukama mladih*. Ovogodišnji organizator foruma je Stalna delegacija Ruske Federacije pri UNESCO-u. Naših deset najboljih likovnih radova bili su izloženi u sjedištu UNESCO-a u Parizu. Za sve ostale radove upriličena je nacionalna izložba na Žabljaku, za vrijeme festivala *Dodirni Durmitor*.

UNESCO likovni konkurs: *Staze kulture mira: Globalno takmičenje za uzajamno razumijevanje*

UNESCO Platforma za kulturu mira i nenasilja, u koordinaciji sa Nacionalnom komisijom za UNESCO i Ministarstvom prosvjete i sporta je organizovala UNESCO likovni konkurs za mlade od 14 do 25 godine, na temu *Staze kulture mira: Globalno takmičenje za uzajamno razumijevanje*. Kroz fotografiju, video klip, sastav ili logo, učenici će imati šansu da predstave svoju viziju mira i nenasilja, i podijele raznovrsna iskustva svakodnevnog praktikovanja mira. Pravo učešća imali su učenici osnovnih i srednjih škola, članica UNESCO mreže udruženih škola, uzrasta od 14 do 18 godina, i mladi od 19 do 25 godina.

Pobjednički radovi, u četiri predložene kategorije, koje će izabrati stručna komisija, biće postavljeni na Internetu, u digitalnom katalogu, koji će sadržati originalne inicijative na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou. Takođe, biće obezbijedene nagrade za osam pobjednika, od strane UNESCO. Rok za prijavu bio je 30.novembar. Rok za podnošenje predloga je 21. mart 2013. godine.

Cijeneći značaj ciljeva konkursa koji su usmjereni na promociju univerzalnih vrijednosti i ključnih koncepata mira i nenasilja, i razvijanje svijesti kod djece i mladih o važnosti razvijanja mirnog dijaloga i kulture nenasilja, Nacionalna komisija za UNESCO i Ministarstvo prosvjete i sporta ohrabruju učešće što većeg broja učenika iz škola članica mreže UNESCO ASP, za individualno ili kolektivno učešće na ovom konkursu.

Takmičenje WISE 2012 u organizaciji Svjetskog inovativnog samita o obrazovanju

Godišnje takmičenje WISE 2012 u organizaciji Svjetskog inovativnog samita o obrazovanju ima za cilj da identifikuje, predstavi i promoviše inovativne obrazovne projekte iz regiona i svijeta u cilju inspirisanja reformi u obrazovanju.

Tema ovogodišnjeg takmičenja je bila *Transformišući obrazovanje*, i jedna od nagrada je dodijeljena za projekat koji je najbolje ilustrovao inovativno finansiranje osnovnog obrazovanja.

WISE Awards 2012 je pozvao nosioce dobrih inovativnih projekata da se prijave za nagradu 2012 WISE. Nacionalna komisija objavila konkurs 17. maja, a rok za online prijavu je bio 31.maj 2012.godine.

5.9 Donacije UNESCO

U okviru Programa participacije 2012 – 2013 godinu, odobrena su dva projekta:

1. *Ka prekograničnom rezervatu biosfere Skadarskog jezera* u iznosu od 34.000,00 USD, u skladu sa zahtjevom koji je NVO Green Home podnijela Nacionalnoj komisiji za UNESCO. Osnovni cilj projekta je dezinacija Skadarskog jezera kao prvog prekograničnog rezervata biosfere u regionu putem participativnog pristupa. Specifični cilj je sprovođenje kompletnog procesa predlaganja Skadarskog jezera kao UNESCO prekograničnog rezervata biosfere na osnovu ustanovljenih procedura.
2. *Interaktivni centri za rano i predškolsko obrazovanje* u iznosu od 26.000,00 USD, u skladu sa zahtjevom koji je Ministarstvo prosvjete i sporta podnijelo Nacionalnoj komisiji za UNESCO. Projekat ima za cilj da obezbijedi visokokvalitetne, sveobuhvatne i inkluzivne usluge svoj djeci u Crnoj Gori od rođenja do polaska u osnovnu školu, sa naročitim akcentom na djecu sa posebnim potrebama.

Podrška UNESCO regionalne kancelarije u Veneciji

- Potpisan je ugovor sa Ministarstvom kulture kojim se za izradu DUP – UP Istorijsko jezero Cetinje donira 25.000,00 USD.

Podrška Udruženju likovnih umjetnika Crne Gore

- UNESCO je odobrio projekat ULUCG u okviru Međunarodnog fonda za kulturnu raznolikost u iznosu od 88.705,00 dolara.

5.10 Donacije i pomoć od strane Nacionalne komisije za UNESCO

- o Nacionalna komisija za UNESCO Crne Gore je 20. novembra, povodom obilježavanja Međunarodnog dana djeteta, donijela Odluku o finansijskoj pomoći Dječijem domu "Mladost" u Bijeloj i Centru za djecu i mlade "Ljubović" u Podgorici u iznosu od 2000,00 eura.
- o Nacionalna komisija za UNESCO donijela je Odluku o dobrovoljnoj kontribuciji u iznosu od 1000,00 eura za UNESCO Fond za kulturnu raznolikost.
- o Podrška projekta *Utvrdjivanje stanja i kartiranje opožarenih područja u NP Durmitor*

Zbog načinjene štete usljed požara u julu 2012. godine i neophodne sanacije NP Durmitor, Nacionalna komisije za UNESCO je potpisala ugovor sa JP NP Crne Gore o realizaciji projekta *Utvrdjivanje stanja i kartiranje opožarenih područja u NP Durmitor* u iznosu od 1.500,00 eura. Projekat sadrži Prijedlog sanacionog plana za otklanjanje posljedica požara, kao i Prijedlog mjera za pripremljenost na rizik od požara. Projekat je između ostalog ima za cilj da skrene pažnju na šumske požare koji su najekstremniji vid devastacije šuma i da upozna lokalno stanovništvo i mladu populaciju o značaju uključivanja u spriječavanju ovakvih pojava, organizovanjem edukativnih radionica.

U cilju sanacije opožarenih prostora na području NP Durmitor, planiraju se, između ostalog, aktivnosti sa ciljem suzbijanja erozivnih procesa, aktivnosti na sječi i izvlačenju drvnih sortimenata, kao i obnavljanje požarišta autohtonim vrstama.

o UNESCO pokroviteljstvo za međunarodni festival Kotor Art

Međunarodni festival *Kotor Art* dobio je pokroviteljstvo UNESCO i za 2012. godinu. Na inicijativu Ministarstva kulture Crne Gore, uz podršku Nacionalne komisije za UNESCO, manifestacija od izuzetnog značaja za kulturu Crne Gore - Međunarodni festival *Kotor Art* dobila je prvo pokroviteljstvo generalnog direktora UNESCO 2009. godine. Ovaj vid pokroviteljstva predstavlja najveći oblik podrške koju Organizacija dodjeljuje, a odnosi se na aktivnosti od izuzetnog internacionalnog značaja.

o Kreiran vebisajt Nacionalne komisije

Vebisajt Nacionalne komisije za UNESCO Crne Gore je lansiran u januaru 2012. godine. Na njemu se nalaze informacije o strukturi i radu Nacionalne komisije, kao i sve najvažnije aktivnosti iz djelokruga rada UNESCO. Prezentovana su područja pod zaštitom UNESCO, kao i brojni programi koji se realizuju u saradnji sa resornim institucijama. Pored programskih aktivnosti, na sajtu se mogu naći i tekstovi konvencija, međunarodni kalendar, korisni linkovi, kao i kontakti sekretarijata Komisije i resornih ministarstava.

V RAZVOJ KULTURNOG I UMJETNIČKOG STVARALAŠTVA

Razvoj i unaprjeđenje kulturno-umjetničkog stvaralaštva u 2012. godini ostvarivano je raznim oblicima podrške i podsticaja, i to: realizacijom obaveza utvrđenih programom rada Vlade, radom javnih ustanova kulture čiji je osnivač država (Crnogorsko narodno pozorište, Kraljevsko pozorište *Zetski dom*, Muzički centar Crne Gore i Centar savremene umjetnosti Crne Gore), sufinansiranjem najnovije umjetničke produkcije putem javnog konkursa, međunarodnom prezentacijom savremenog crnogorskog stvaralaštva na referentnim internacionalnim manifestacijama i festivalima, organizacijom manifestacija i festivala od posebnog značaja za kulturu Crne Gore (*Kotor art* u Kotoru, *Montenegro film festival* u Herceg Novom, *TV festival* u Baru i *Ratkovićeve večeri poezije* u Bijelom Polju), poboljšanjem statusa umjetnika i stručnjaka u kulturi, realizacijom programa *Razvoj kulture na sjeveru* itd.

Izveštajem će biti obuhvaćen pregled svih aktivnosti koje je Ministarstvo kulture realizovalo u ovom sektoru tokom 2012.godine.

1. Aktivnosti javnih ustanova kulture iz oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva

1.1. CRNOGORSKO NARODNO POZORIŠTE

U 2012. godini Crnogorsko narodno pozorište (u dalje, tekstu CNP) realizovalo je 172 programa, od čega je 150 održano na matičnoj sceni, a 22 programa na scenama u Crnoj Gori i regionu.

Izvedeno je 107 pozorišnih programa i 65 drugih programa (33 koncerta, 25 filmskih i 7 drugih programa). Premijerno je izvedeno šest predstava, održana dva festivala, dok je CNP učestvovao na šest festivala u zemlji i inostranstvu i osvojio osam nagrada. Programe CNP-a vidjelo je 40.804 gledalaca.

CNP je gostovalo sa svojim predstavama u Crnoj Gori (Cetinje, Budva, Kotor i Herceg Novi) i regionu - Užice (Srbija), Beograd (Srbija), Ljubljana (Slovenija), Banja Luka (BiH). Na sceni CNP-a izvedeno je 11 predstava drugih pozorišta iz zemlje i regiona: Kraljevskog pozorišta *Zetski dom*; Hercegovskog pozorišta; Grad teatra Budva; Centra za kulturu Tivat; Pozorišta mladih Novi Sad; Mostarskog teatra mladih; Bosanskog narodnog pozorišta Zenica; Narodnog pozorišta iz Beograda; Sarajevskog ratnog teatra i Festivala MESS.

Djelatnost CNP-a u 2012. godini karakterisala je kontinuirana medijska pažnja, intenzivno i afirmativno medijsko izvještavanje, kao i dobra saradnja sa institucijama kulture, ambasadama, i drugim organizacijama.

Redovan repertoar CNP u 2012.godini činila su reprizna izvođenja 13 predstava rađenih u produkciji ove pozorišne kuće (*The beauty queen*, režija: Ana Vukotić; *Pomorandžina kora*, režija: Danijela Radovanović; *Ajmo na sex*, režija: Lidija Dedović; *Revizor*, režija: Veljko Mićunović; *Don Žuan*, režija: Ana Vukotić; *Konte Zanovać*, režija i dramaturška prerada: Radmila Vojvodić; *Gorski vijenac*, režija: Diego de Brea; *Vjera ljubav nada*, režija: Ana Vukotić; *Kad su žene imale krila*, režija i koreografija: Tamara Vujošević Mandić; *Lasice*, režija: Stevan Bodroža; *Ko se boji Virdžinije Vulf*, režija: Dino Mustafić; *Rasprava*, režija: Oliver Frljić; *Prosidba i medvjed u jednom činu*, režija: Danijela Radovanović).

Pored repriznih izvođenja, na repertoaru CNP bilo je i šest novih predstava: ***Dobra smrt***, Vasko Raičević, režija: Filip Grinvald, (pr reizvedba); ***Jaja***, Nataša Nelević, režija: Nick Upper, (pr reizvedba); ***Kveč***, Stiven Berkof, režija: Lidija Dedović; ***Ribarske svade***, Karlo Goldoni, režija: Ana Vukotić; ***Post scriptum***, po djelima Danila Kiša, adaptacija i režija: Varja Đukić i ***Egzistencija***, Edvard Bond, autorski projekat Radmile Vojvodić.

Tokom 2012. godine u Crnogorskom narodnom pozorištu su održana dva festivala: XI međunarodni muzički festival *A Tempo*, u koprodukciji sa Muzičkim centrom i *Bijenale crnogorskog teatra* 2012. **Bijenale crnogorskog teatra** u izvršnoj produkciji CNP-a održano je od 4. do 16. oktobra. U tri festivalske selekcije našlo se 3 predstave, i to: u **Glavnoj selekciji** 8 (*Vjera ljubav nada*, režija: Ana Vukotić; *Enciklopedija izgubljenog vremena*, režija: Lidija Dedović; *Konte Zanovać*, režija i dramaturška prerada: Radmila Vojvodić; *Lukrecija iliti ždero*, režija: Jagoš Marković; *Revizor*, režija: Veljko Mućunović; *Mediterrano*, režija: Erol Kadić; *Rasprava*, režija: Oliver Frljić; *Lasice*, režija: Stevan Bodroža); u **Selekciji Off** - 3 (*Maćado*, režija: Slobodan Milatović; *Opera Sestra Anđelika*, režija: Petar Pejaković; *Ludi od ljubavi*, u adaptaciji Jelene Milošević) i u **Selekciji Plus** - 2 (*Povodom galeba*, autorski projekat, režija: Boris Liješević; *Nesporazum*, režija: Veljko Mićunović).

Pored izvršne produkcije i koprodukcije programa festivalskog karaktera CNP je u ovom periodu ostvario i zapažena festivalska gostovanja u zemlji i inostranstvu:

- **Grad teatar Budva:** *Ribarske svade*, režija: Ana Vukotić, 26.,27.,28.,29.jul 2012., *Konte Zanovać*, režija: Radmila Vojvodić, 21.jul 2012.;

- **4. Međunarodnom festivalu Kotor art:** *Egzistencija*, autorski projekat Radmile Vojvodić, 9.,10.,11.avgust 2012.;
- **19. Međunarodni pozorišni festival Ex Ponto**, Ljubljana, Slovenija: *Gorski vijenac*, režija: Diego de Brea, 23.septembar 2012.;
- **17. Jugoslovenski pozorišni festival Bez prevoda**, Užice, Srbija: *Ribarske svađe*, režija: Ana Vukotić, 8.novembar 2012.;
- **Teatar fest Joakim Vujić**, Banja Luka, BiH: *Lasice*, režija: Stevan Bodroža, 6.maj 2012.;
- **Bijenale crnogorskog teatra**, Podgorica: *Vjera ljubav nada*, režija: Ana Vukotić; *Konte Zanović*, režija i dramaturška prerada: Radmila Vojvodić; *Revizor*, režija: Veljko Mićunović; *Rasprava*, režija: Oliver Frlić; *Lasice*, režija: Stevan Bodroža.

Uspješnost gostovanja CNP-a na festivalima i kvalitet njegove produkcije potvrđen je i u 2012. godini brojnim nagradama i priznanjima. Predstave u produkciji CNP-a, kao i članovi njegovog ansambla osvojili su tokom 2012. godine pet nagrada:

- *Gorski vijenac*, režija: Diego de Brea - **Nagrada publike**, 19. Međunarodni pozorišni festival *Ex Ponto*, Ljubljana, Slovenija;
- *Konte Zanović*, režija i dramaturška prerada: Radmila Vojvodić - **Nagrada za najbolju predstavu**, Bijenale crnogorskog teatra, Podgorica;
- Nada Vukčević, za uloge u predstavama *Lasice*, *Rasprava* - **Nagrada za glavnu žensku ulogu**, Bijenale crnogorskog teatra, Podgorica;
- Srđan Grahovac, za uloge u predstavama *Enciklopedija izgubljenog vremena* i *Revizor* - **Nagrada za glavnu mušku ulogu**, Bijenale crnogorskog teatra, Podgorica;
- Glumački par Kristina Stevović i Mišo Obradović, za predstave *Vjera, ljubav, nada* i *Lukrecija iliti Ždero* - **Specijalno priznanje**, Bijenale crnogorskog teatra, Podgorica.

CNP njeguje poseban odnos prema svom umjetničkom ansamblu, koji se reflektuje dodjelom godišnjih nagrada članovima za kvalitetna ostvarenja i doprinos umjetničkom radu. Godišnje nagrade CNP-a u 2012.godini dobili su: Dušan Kovačević za uloge u predstavama *Konte Zanović*, *Jaja* i *Kveč*; Žaklina Oštir za uloge u predstavama *Konte Zanović* i *Jaja* i Mišo Obradović za uloge u predstavama *Leksikon YU mitologije* i *Dobra smrt*. Velika nagrada CNP-a dodijeljena je Dragici Tomas, prvakinja CNP-a.

U nastojanju da unaprijedi crnogorsko dramsko stvaralaštvo, CNP je i tokom 2012. godine objavilo Konkurs za najbolji domaći savremeni dramski tekst, na kojem je nagrada dodijeljena dramskom tekstu *Kalina proces*, autora Vaska Raičevića. Pokrovitelj Nagrade je Ministarstvo kulture Crne Gore.

Pored redovnog pozorišnog repertoara, CNP je u saradnji sa Muzičkim centrom Crne Gore realizovao 33 muzička programa, kao i 13 filmskih projekcija u saradnji sa Crnogorskom kinotekom.

Na Velikoj sceni CNP priređen je program *Euripid na filmu* - omaž slavlom grčkom reditelju Mihalisu Kakojanisu, u saradnji sa Fondacijom *Mihalis Kakojanis*, Ambasadam Grčke u Crnoj Gori i Fakultetom dramskih umjetnosti sa Cetinja.

Takođe, iz oblasti prikazivačke djelatnosti CNP je u saradnji sa NVO Centar za građansko obrazovanje, učestvovao u realizaciji festivala filma o ljudskim pravima *Ubrzaj me*.

CNP, kao nacionalni teatar sa najobimnijom produkcijom u Crnoj Gori, i u 2012. godini predstavljalo je značajan činilac u ukupnom kulturnom životu zemlje.

CNP već tradicionalno sarađuje sa Muzičkim centrom Crne Gore, Crnogorskom kinotekom, Fakultetom dramskih umjetnosti i nevladinim sektorom u kulturi. Treba istaći i saradnju sa ambasadama: SAD-a, Švedske, Srbije, Austrije, Mađarske, Italije, Grčke, Fondacijom *Mihalis Kakojanis*, *Goethe institutom* u Beogradu, *Jevrejskom zajednicom Crne Gore*, *British council-om*, kao i *Francuskim institutom* i *Koalicijom za REKOM*.

U cilju dodatne animacije publike, CNP je pokrenulo akcije kao što su popusti za određene grupe (studenti, penzioneri), organizovane posjete pozorištu učenika i sl. Takođe, karte za programe CNP-a moguće je kupiti i on-line, na <http://www.mosquito.me>. Istim povodom u Crnogorskom narodnom pozorištu je organizovana interaktivna radionica na temu *Razvoj publike*, u saradnji sa Britanskim savjetom, koja je bila namijenjena organizacijama iz sektora umjetnosti i kulture, a osmišljena kao program profesionalnog razvoja poslovnih politika institucija kulture, odnosno izgradnje strateških, praktičnih i biznis vještina neophodnih za uspješne umjetničke poduhvate. Radionicu je vodila Kelly Bagley iz eminentne konsultantske kuće *Morris Hargeaves Mc Intyre* iz Velike Britanije.

Crnogorsko narodno pozorište je bilo dio regionalnog projekta *Evropska noć pozorišta*, kojim se podstiče pozorišno stvaralaštvo.

U 2012. godini CNP je imalo veliku zastupljenost u svim crnogorskim elektronskim i štampanim medijima, ali je zadržana i kontinuirano dobra saradnja sa medijima u regionu. Događaji koji su od strane domaćih medija imali najintezivniju i najobimniju medijsku pažnju su premijerno izvedene predstave, Bijenale crnogorskog teatra, Međunarodni muzički festival *A Tempo*, kao i koprodukcijske predstave sa festivalima Kotor art i Budva grad teatar.

Za medije iz regiona najatraktivnije su bile premijerno izvedene predstave na festivalima Budva grad teatar i Kotor art, kao i Bijenale crnogorskog teatra.

Medijska prezentacija programa Crnogorskog narodnog pozorišta ima za cilj intenzivnu i kontinuiranu prisutnost u domaćoj javnosti, upoznavanje i informisanje najšire javnosti o aktivnostima nacionalnog pozorišta i rezultatima koje postiže, kao i stvaranje pozitivne slike o svom djelovanju. U tom kontekstu CNP producira video i audio spotove svih svojih programa kao i gostujućih programa koji se emituju na: RTV Crne Gore, sa kojom ima ugovor o programskoj saradnji i RTV Atlas, koja je medijski pokrovitelj.

Mjesečni repertoari objavljuju se u štampanim medijima (dnevni listovi *Pobjeda*, *Dnevne novine* i *Dan*), takođe na osnovu ugovora o saradnji.

Pored redovnog izvještavanja o programima CNP svih domaćih elektronskih i štampanih medija, programe CNP-a povremeno su pratili i o njima izvještavali i mediji iz regiona: RTS

(Radio televizija Srbije); HRT (Hrvatska radio-televizija), dnevni listovi *Politika*, *Vreme*, *Večernje novosti*. Poglame CNP-a, u formi najava događaja, redovno prate: *Portal Seecult* (Portal za kulturu Jugoistočne Evrope), *Portal Sigledal* (Slovenija) i *Portal Kazalište* (Hrvatska).

CNP sa javnošću komunicira i putem web sajta www.cnp.me, kao i Facebook profila, na kojima se redovno ažuriraju mjesečni repertoari, događaji i novosti, i plasiraju detaljne informacije o svim predstavama i programima CNP-a, izdavačkoj djelatnosti, gostovanjima, festivalima itd.

Krajem godine pokrenuta je *bilbord kampanja*, kao i prezentacija iste na web site-u CNP-a pod nazivom: *Spreman za CNP / Spremnja za CNP*.

1.2. KRALJEVSKO POZORIŠTE ZETSKI DOM

U okviru pozorišne djelatnosti Kraljevsko pozorište je u 2012. godini realizovalo **75 programa** i to: **54** programa na matičnoj sceni u Cetinju (predstava 25, koncerata 7, filmskih programa 6, opera 1 i ostalih programa 15); **18** gostovanja na scenama u Crnoj Gori (Kotor, Podgorica, Bijelo Polje, Tivat, Budva), sa predstavama *Enciklopedija izgubljenog vremena*, *Četvrta Sestra*, *Leda*, *Njegoš, vatre*, *Ludi od ljubavi*; **3** gostovanja u inostranstvu: Makedonija (Bitolj) i Hrvatska (Rijeka, Zagreb) sa predstavama *Enciklopedija izgubljenog vremena*, *Ludi od ljubavi*, *Leda*.

Navedenim programima prisustvovalo je 8343 gledalaca od čega na matičnoj sceni 4498.

U toku 2012. realizovane su u samostalnoj produkciji 2 predstave, u koprodukciji 3 kao i jedna obnova predstave, što ukupno iznosi 6 novih projekata. U samostalnoj produkciji predstava *Pravednici*, koju je po tekstu Albera Kamija režirao Željko Sošić i *Četvrta sestra*, po tekstu Janusa Glovackog u režiji Ane Vukotić; a u koprodukciji komadi *Ludi od ljubavi*, po tekstu Sema Šeparda, adaptacija i režija Lidija Dedović (koprodukcija FDU Cetinje), *Leda*, po tekstu Miroslava Krleže u režiji Anice Tomić (Koprodukcija sa Zagrebačkim kazalištem mladih i KotorArtom) i *Žabar*, po tekstu R.V. Fasbindera, projekat Lidija Dedović, Petra Veber, (Koproducent FDU Cetinje), a takođe obnova i izvođenje predstave *Njegoš, vatre*, po motivima *Luče mikrokozme*, autorski projekat Paola Madelija i Radmile Vojvodić.

Poseban kvalitet u ostvarivanju programskih aktivnosti predstavljala su gostovanja na domaćim i inostranim festivalima: u Crnoj Gori - **Kotor art**, gdje je u prostoru starog zatvora u Kotoru sedam puta izvedena predstava *Njegoš, Vatre*, kao i premijerno izvođenje predstave *Leda*; **Budva grad teatar** gdje je izvedena predstava *Četvrta sestra* i **Bijenale crnogorskog teatra Podgorica**, tokom kojeg je izvedena predstava *Enciklopedija izgubljenog vremena*, koja je na ovom festivalu dobila nagradu za najbolju režiju; dok je od inostranih gostovanja interesantno učešće na **Kastavskom kulturnom ljetu u Rijeci**, gdje je izvedena predstava *Ludi od ljubavi*.

Kraljevsko pozorište se bavilo i izdavaštvom, tako da je u okviru ove djelatnosti, pored publikacija vezanih za pozorišne projekte (knjižice tekstova predstava, flajeri, plakati i dr.), u saradnji sa Ministarstvom kulture, nastavilo pripremu trećeg toma prve i druge knjige monografije *Stoljeće crnogorskog državnog teatra* i objavilo prvu knjigu trećeg toma, tako da je u narednoj godini preostalo da se objavi pripremljena druga knjiga trećeg toma.

Radovi na adaptaciji objekta bili su vezani za uređenje enterijera radi poboljšanja uslova za zaštitu fundusa pozorišta.

Tokom 2012.godine obezbijeđen je najnužniji dio svjetlosne i tonske opreme i dio nedostajuće računarske opreme (1 kompjuter, 2 laptopa sa pratećom opremom).

1.3. CENTAR SAVREMENE UMJETNOSTI

U toku 2012. godine Centar savremene umjetnosti Crne Gore (u daljem tekstu: Centar) realizovao je ukupno 64 programa i to: 51 program u okviru likovne djelatnosti (od kojih je 14 bilo u okviru međunarodne saradnje); 6 književnih programa; 5 programa iz muzičkog segmenta i 2 edukativna programa (1 kreativna radionica i 1 predavanje).

Izložbena djelatnost predstavlja osnovnu programsku aktivnost Centra, koju su obilježile značajne postavke crnogorskih i inostranih umjetnika, organizovane u Dvorcu Petrovića, Perjaničkom domu i Galeriji Centar.

U stalnoj postavci u Dvorcu Petrovića izložena su djela iz nekadašnjeg fonda Galerije nesvrstanih zemalja, iz Evropske, Latino-američke, Azijske i Afričke zbirke. Posebno su prezentovana djela umjetnika iz Crne Gore, s obzirom na to da je posljednjih godina crnogorska zbirka obogaćena djelima značajnih crnogorskih autora. Kako zbirke sadrže ukupno preko 1000 eksponata, od kojih su neki izuzetnih umjetničkih dometa ili imaju snažan kulturološki potencijal, urađena je nova koncepcija stalne postavke, koja je imala i edukativni karakter. Postavku su pratile video-projekcije, odštampani tekstovi o kulturama iz kojih eksponati potiču, tekstovi o eksponatima i kreativne radionice.

Pored stalne postavke u **Dvorcu Petrovića** priređeni su i sljedeći programi: izložba *Akademici ANUBIH – likovni umjetnici*, u saradnji sa CANU; nova stalna postavka prezentovana povodom *Noći muzeja*; izložba djela slovenačkih umjetnika iz crnogorskih fondova organizovana povodom Dana državnosti Slovenije.

Broj realizovanih programa u Dvorcu Petrovića je smanjen u odnosu na prethodne godine, budući da je shodno Zakonu o statusu potomaka dinastije Petrović Njegoš prvi sprat ovog objekta ustupljen Fondaciji Petrović za protokolarne potrebe, zbog čega su započeli radovi na adaptaciji Dvorca.

U **Perjaničkom domu**, pored nekih međunarodnih projekata, organizovani su likovni projekti mladih crnogorskih stvaralaca: Crnogorska izložba sa Bijenala arhitekture u Veneciji; performans Srđana Ilinčića; izložba mladih umjetnika, koncert, video projekcije – povodom *Noći muzeja*; performans Slobodanke Ričko Mićunović; performans *Zakrivljenje prostora* Crnogorske alternativne kulture; godišnja izložba srednje umjetničke škole *Petar Lubarda* sa Cetinja; *FVU.ПОЛИГРАФ.12* - godišnja izložba radova studenata Fakulteta vizuelnih umjetnosti Podgorica; izložba Tanje Topuzoske; izložba i aukcija kolekcije Velja Stanišića, izložba Jovane Vujanović, izložba Abaza Dizdarevića, Dina Karaila, Mikija Popovića i Davida Marenovića; diplomatska izložba vajara Nemanje Bojanovića i crteži i grafike iz zbirke Centra.

U galeriji **Centar** su, takođe, organizovane izložbe inostranih umjetnika, dok su crnogorsku likovnu scenu predstavili projekti Luke Sekulića, Draga Dedića, Mažene Peričić, povodom

državnog praznika Poljske; Nine Vukčević;); Jelene Pavićević; Željka Đurovića; Ilije Nikčevića; Renate Mašanović Rijavec; kao i projekat - izložba iz fonda Centra *Moderna egipatska umjetnost*.

U okviru prezentacije međunarodnih projekata, što predstavlja izuzetno važan segment rada ove ustanove, koji se realizuje u saradnji sa srodnim institucijama iz regiona i ambasadama drugih država u Crnoj Gori, realizovani su sljedeći projekti: učešće na manifestaciji *Sarajevska zima*, sa izložbom Toma Pavićevića *Pulp Fiction*; izložba *Akademici ANUBiH – likovni umjetnici* (saradnja ANUBiH i CANU); izložba slovenačkih umjetnika povodom Dana državnosti Slovenije; izložba džez fotografije Žige Koritnika (Slovenija); izložba fotografija *Čitav grad* (u saradnji sa Gete institutom); izložba Nebojše Bumbe (BiH); izložbe umjetnika iz Srbije Rajka Popivode; izložba Milice Rakić; izložba Lidije Delić i izložba Marka Maetama (Estonija).

Ovom segmentu pripadaju i tri izuzetno značajna projekta koje je Centar realizovao u saradnji sa inostranim partnerima i to: izložba *Prepoznavanje 2* u Sofiji (Bugarska) - partnerski projekat Srbije, Crne Gore, Makedonije i Bugarske (kustos u ime Crne Gore Ljiljana Karadžić; učestvovali crnogorski umjetnici: Igor Rakčević, Vana Prelević i Siniša Radulović); izložba *Ukrštanja-crnogorska savremena umjetnost u 21. vijeku*, povodom manifestacije *Dani crnogorske kulture u Rusiji* održana u Sankt Peterburgu (Muzej savremene umjetnosti *Erarta*) i u Ekaterinburgu (Državni centar savremene umjetnosti) i izložba *Fluiditeti*- kolekcija Podgorica u Muzeju Ars Aevi u Sarajevu (kustos: Petar Ćuković; umjetnici: Ilija Šoškić, Vlado Martek, Raša Todosijević, Oleg Kulik, grupa Plavi nosevi (Aleksandar Šaburov i Vjačeslav Mizin), Milija Pavićević, Jelena Tomašević i Natalija Vujošević).

Izdavačku djelatnost Centra savremene umjetnosti Crne Gore u toku 2012. godine obilježilo je objavljivanje šestog broja časopisa za savremenu umjetnost *ART CENTRALA* koji je pokrenut sa željom i ambicijom da na adekvatan način prati dinamičnu crnogorsku likovnu scenu, ali i dešavanja u regionu, kao i relevantne međunarodne događaje i umjetničke pojave. Časopis je za kratko vrijeme postao veoma zapažen ne samo među umjetnicima i stručnom javnošću u Crnoj Gori već i u regionu. Pokazalo se da je njegovo pokretanje bilo neophodno, jer časopis na relevantan i kritički način prati dešavanja na crnogorskoj i međunarodnoj sceni iz oblasti vizuelnih umjetnosti.

Centar je, kao organizator i suorganizator, u toku protekle godine realizovao promocije knjiga, monografija i predavanja i to: promocija knjige Slobodana Vukovića *U podnožju Kordijera*; predavanje Sonje Tomović Šundić u saradnji s Fondacijom *Petar Lubarda*, a povodom godišnjice smrti Petra Lubarde; izbor najboljeg priloga u medijima povodom *Svjetskog dana Roma*; promocija knjige Borislava Jovanovića, sa CNB Cetinje; književno veče Milorada Popovića; promocija izdanja DANU.

U sklopu muzičkih aktivnosti u Centru je realizovano je pet programa: četiri koncerta i promocija CD-a *Cafe* Borisa Nikčevića i Srđana Bulatovića i koncert Zorane Latković pod nazivom *Veče solo pjesme*.

U toku 2012.godine Centar je putem poklona i otkupa dodatno obogatio evropsku zbirku – crnogorsku kolekciju sa 4 umjetnička djela. Otkupljena su djela Rajka Popivode, Anke Burić i Aca Prijića a rad Velja Stanišića je dobijen kao poklon.

Na taj način ukupan muzejski fond Centra u 2012. godini broji 1040 eksponata, koji su raspoređeni u: evropsku zbirku – 524; afričku zbirku – 206; latinoameričku zbirku – 171 i azijsku zbirku 139 eksponata.

Pored osnovne izlagačke djelatnosti, Centar je tokom izvještajne godine realizovao niz komplementarnih poslova kojima se unaprjeđuje, razvija i afirmiše savremeno stvaralaštvo:

- U Dokumentacionom centru kontinuirano je prema muzeološkim standardima obavljana sistematizacija, stručna obrada i evidencija dokumentacione građe o eksponatima koji se nalaze u fondu Centra savremene umjetnosti Crne Gore;
- U toku protekle godine sistematizovani su pres-klipinzi vezani za višegodišnje aktivnosti Centra, kupljene i dobijene knjige i publikacije su uredno zavođene; pripremani su bibliografski podaci za publikacije Centra;
- U okviru oba ateljea Konzervatorske radionice odrađen je kompletan konzervatorski tretman na 23 eksponata – i to: na 13 eksponata u Ateljeu za konzervaciju štafelajnog slikarstva i na 10 eksponata u Ateljeu za konzervaciju kamena i metala. Konzervacija je rađena po listi prioriteta kustosa zbirki i u skladu sa tehničkim mogućnostima i materijalom sa kojim radionica raspolaže. Prilikom godišnjeg popisa cjelokupnog fonda napravljen je uvid u stanje eksponata i određeni su prioriteti za 2013 godinu;
- U okviru Agencije za isplatu autorskih honorara svi zaključeni ugovori su realizovani, u skladu sa zakonskim propisima;
- Tehnička i služba obezbjeđenja je redovno održavala kompleks «Kruševac» sa pripadajućim objektima, kao i galeriju «Centar».

Među realizovanim programima najzapaženiji su bili projekti iz oblasti međunarodne saradnje Centra.

Centar je i u ovoj godini imao plodnu saradnju sa srodnim ustanovama i umjetnicima iz Bosne i Hercegovine, Slovenije, Njemačke, Srbije, Rusije, Bugarske, Poljske, Estonije i Makedonije. Posebno uspješnu saradnju, kroz organizovanje izložbi i drugih programa, ostvarili smo sa CANU, DANU, Narodnim muzejom Crne Gore i centrima za kulturu na sjeveru Crne Gore.

U okviru projekta razvoja kulture na sjeveru Crne Gore Centar je u periodu od aprila do oktobra 2012. godine realizovao 11 izložbi u gradovima na sjeveru Crne Gore koje je posjetilo preko 8.000 ljudi (izložba Draga Dedića u Beranama i Bijelom Polju; izložba Toma Pavićevića u Beranama, Pljevljima i Bijelom Polju; *Moderna egipatska umjetnost* iz fonda CSU u Kolašinu, Mojkovcu, Beranama i Plavu i izložba *Savremena crnogorska umjetnost*, iz fonda CSU u Plavu i Gusinju).

O kvalitetu programa prezentiranih u toku 2012. godine govori i podatak o velikoj posjećenosti i izuzetnoj medijskoj pažnji posvećenoj manifestacijama koje je organizovao Centar. Naime, blizu 40.000 posjetilaca je prisustvovalo programima koji su realizovani u našim prostorima kao i u drugim gradovima u Crnoj Gori i inostranstvu.

Sve programe Centra pratile su i kvalitetne publikacije i katalozi koje je pripremao stručni tim Centra.

1.4. MUZIČKI CENTAR CRNE GORE

Rad Muzičkog centra Crne Gore (MCCG) u protekloj godini karakterišu visoki umjetnički standardi potvrđeni su kroz redovnu koncertnu sezonu, gostovanja Crnogorskog simfonijskog orkestra i vrijedne izdavačke projekte.

I pored nepovoljnih finansijskih okolnosti, ali i još važnijeg neriješenog pitanja elementarnih uslova rada i kadrovskog popunjavanja MCCG, u 2012. godini ostvareni su brojni koncerti, gostovanja istaknutih solista, prestižna inostrana prezentacija, saradnja sa brojnim institucijama u regionu, što unapređuje na kvalitetan način muzički život u Crnoj Gori.

Nesporni umjetnički rezultati i sazrijevanje Crnogorskog simfonijskog orkestra evidentni su i u domaćoj i u inostranoj javnosti, Međunarodni muzički festival *A TEMPO* član je Evropske asocijacije muzičkih festivala, a kroz izdavačku djelatnost, crnogorska muzička scena obogaćena je malobrojnim, ali izuzetno vrijednim izdanjima.

Muzički centar realizovao je u 2012. godini ukupno 41 koncert, i to: Crnogorski simfonijski orkestar (u daljem tekstu CSO) 25; Kamerni i solistički koncerti 11; Horski koncerti 2; Ostalo 3.

Evidentno je povećanje broja simfonijskih koncerata u odnosu na prošlu godinu, što svjedoči o kontinuiranom napredovanju CSO. Osim u okviru redovne koncertne sezone u Podgorici, CSO je nastupio u Tivtu, Bijelom Polju, Beranama i Kolašinu; u okviru festivala *A Tempo* i *Kotor Art* u Kotoru.

Angažman novog dirigenta CSO, od sezone 2012-2013, Grigorija Kraska, doprinio je daljim sazrijevanjem ansambla i višim izvođačkim dometima. Pored Alekseja Šatskog i Grigorija Kraska sa CSO su nastupili istaknuti umjetnici iz zemlje i inostranstva - dirigenti: R. Papović, G. Pihler, U. Tajmer, R. Colman, A. Liper, E. Atl, I. Simović, kao i solisti: A. Serdar, T. Teden, E. en Habar, V. Kabalero, A. Tasić, D. Pauković, I. Gringolc, M. Karadaglić, J. Loevski, M. Majski, L. Lustčevski, S. Trpčeski, N. Sederkenji, R. Simović, V. Krivokapić, M. Đurđević, P. Garić, Z. Zakrajšek, ...

Kao izuzetno značajan projekat međunarodne prezentacije crnogorskog stvaralaštva, izdvajamo učešće CSO u St. Peterburgu (u okviru Dana Crnogorske kulture u Rusiji) i na festivalu *Susret Istoka i Zapada* u Ankari (Turska).

Takođe, veliki doprinos afirmaciji horskog pjevanja, muzičkom segmentu koji u Crnoj Gori u prethodnih nekoliko doživljava reafirmaciju, dao je Božićni koncert održan 21.12.2012. na kome su nastupili svi aktivni crnogorski horovi (*Stanko Dragojević* iz Podgorice, *Jedinstvo* iz Kotora, *Hor Muzičke akademije* sa Cetinja, *Hor Muzičke škole* iz Podgorice i *Antivari Musica* iz Bara).

Festival A tempo -Na ovogodišnjem XII Međunarodnom muzičkom festivalu *A TEMPO*, koji se, uz podršku Ministarstva kulture realizuje u saradnji sa Crnogorskim narodnim pozorištem, izvedeno je ukupno 13 koncerata, sa preko 200 učesnika, iz 7 zemalja. Na njemu su promovisana dva izdanja MCCG, a osim u Podgorici, koncerti obuhvaćeni festivalskim programom održani su i u Kotoru i Herceg Novom. Pored koncerta CSO,

program *A Tempa* činili su nastupi Crnogorskih gudača, Vedrane Kovač, grupe *Vanderer Trio* (Francuska), *Diknu Šneberger jazz trio* (Austrija); horova *Kolegijum muzikum* i *Čarobni glasovi Bugarske*; Gudačkog kvarteta *Rubicon*; *Tereze Salguiero i orkestra* (Portugal); kao i mladih crnogorskih pijanista.

U okviru izdavačkog segmenta MCCG objavljena su dva vrijedna izdanja: Vesna Ivanović: *Muzički život Podgorice i Crne Gore u doba Nikole I Petrovića i Aleksandar Serdar: Razvoj pijanističke tehnike*. Oba izdanja su naišla su na izvanredan prijem stručne javnosti. Osim u Podgorici, promocija knjige A. Serdara organizovana je i u Beogradu, Sarajevu i Nišu.

I u ovom izvještajnom periodu Muzički centar Crne Gore je ostvario uspješnu saradnju sa brojnim institucijama, prije svega sa RTV Crne Gore i CNP-om, u čijim prostorima radi CSO.

Erste banka je i u 2012 godini bila generalni sponzor CSO, nažalost sa sumom koja je 25% manja od prošlogodišnje.

Djelatnost CSO je pomognuta od strane ambasada Austrije, Švedske, SAD i Poljske, kao i nekih domaćih i međunarodnih institucija, što opet nije bilo dovoljno za ostvarivanje planiranih aktivnosti.

2. Sufinansiranje programa i projekata iz oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva

Podrška i podsticaj razvoja kulture, kao utvrđeni javni interes u kulturi obezbjeđuje se, prvenstveno javnim konkursom za sufinansiranje projekata i programa iz oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva, koji Ministarstvo objavljuje na godišnjem nivou.

Drugi vidovi podrške odnose se na sufinansiranje projekata od posebnog značaja za kulturu Crne Gore, kao što su manifestacije i festivali od posebnog značaja, ali i međunarodnu saradnju i prezentaciju, ravnomjeran razvoju kulture, te stručna usavršavanja mladog i talentovanog kadra na internacionalnim umjetničkim školama.

2.1. Sufinansiranje po osnovu javnog konkursa

Ministarstvo kulture sufinansiralo je na osnovu javnog konkursa u 2012. godini ukupno 84 projekta i programa iz oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva obuhvaćenih konkursom, i to: 17 projekata iz oblasti likovne umjetnosti; 38 projekata iz oblasti književnosti i književnog prevođenja (18 naslova/projekta od 5 izdavača i 20 samostalnih autorskih projekata); 2 časopisa iz oblasti kulture i umjetnosti; 8 muzičkih projekata; 5 pozorišnih produkcija; 11 projekata u oblasti manifestacija i festivala i 3 filmska projekta - koprodukcije sa manjinskim crnogorskim udjelom.

Odabir projekata i programa za sufinansiranje vršile su stručne komisije koje čine afirmisani stvaraoci i afirmisani stručnjaci u kulturi, a na osnovu javno objavljenih uslova i kriterijuma, koji se odnose prvenstvo na umjetnički kvalitet i značaj projekata za razvoj i unaprjeđenje crnogorske kulture i njenu međunarodnu afirmaciju.

Sa realizatorima svih projekata Ministarstvo je zaključilo ugovore kojima je uređen način korišćenja sredstava i obaveze korisnika u pogledu izvještavanja o realizaciji projekta i načinu utroška sredstava. Na osnovu izvještaja koje su realizatori izabranih projekata

dostavili Ministarstvu do kraja 2012. godine, od 84 izabrana programa realizovano je nešto više od 95%.

2.2.Sufinansiranje mimo konkursa

Ministarstvo je u 2012. godini, na osnovu posebnih zahtjeva, sufinansiralo određen broj programa i projekata, od posebnog značaja za crnogorsku kulturu i njenu međunarodnu prezentaciju, koji doprinose ravnomjernom razvoju kulture, stručnom osposobljavanju kadrova u kulturi i sticanju novih znanja.

Po tom osnovu podržavani su projekti usavršavanje mladih crnogorskih talenata koji se školuju na referentnim umjetničkim školama u inostranstvu; učešće crnogorskih umjetnika na međunarodnim manifestacijama, prezentacija programa crnogorske kulture po zahtjevima nacionalnih zajednica crnogoraca regiona (Srbija, Hrvatska, Makedonija), projekti OSI, sl. Na ovaj način podržano je 68 projekata.

Prilikom odlučivanja o sufinansiranju navedenih projekata i programa primjenjivani su kvalitativni kriterijumi i vršena procjena njihovog doprinosa razvoju i unaprjeđivanju crnogorske kulture i umjetnosti.

2.3. Sufinansiranje manifestacija i festivala od posebnog značaja za kulturu Crne Gore

Poseban vid podrške Ministarstva kulture predstavlja sufinansiranje manifestacija i festivala od posebnog značaja za kulturu Crne Gore. Taj status dodijeljen je ***Hercegnovskom filmskom festivalu, Međunarodnom festivalu Kotor art i Internacionalnom TV festivalu u Baru i Ratkovićevim večerima poezije u Bijelom Polju.*** Ovaj način podrške, zakonski je utemeljen u članu 91 Zakona o kulturi („Službeni list CG“, broj 49/08) i Uredbi o kriterijumima za određivanje manifestacija i festivala od posebnog značaja za kulturu Crne Gore („Službeni list CG“, broj 71/08).

Upravljačka struktura, realizacija programskih sadržaja i način finansiranja ovih manifestacija i festivala usaglašeni su između Ministarstva i opština Herceg Novi, Kotor, Bar i Bijelo Polje, koje su njihovi osnivači.

2.3.1 Međunarodni festival Kotor art

Realizovan je od 2. jula do 15. Avgusta, a obuhvatao je sljedeće programske segmente: *Kotorski festival pozorišta za djecu, Don Brankovi dani muzike, Kotor art teatar, Pisanje grada, Pjaca od filozofa.* Od 2012.godine programski koncept Kotor arta je inoviran priključivanjem *Festivala klapa iz Perasta i Kotor – apsom,* radionicama iz arhitekture kojima se afirmiše izuzetno graditeljsko nasljeđe Kotora. I ovaj IV Festival realizovan je pod pokroviteljstvom UNESCO.

- *Jubilarni 20. Kotorski festival pozorišta za djecu* – održan je u periodu od 01. do 10.jula, a protekao je uz realizaciju 82 programa, koji su brojili 1400 učesnika iz 19 zemalja.

Zadržana je unaprijeđena osnovna struktura festivala koju sačinjavaju: Glavni program, Prateći program, Edukativni program i Animacioni program.

U glavnom takmičarskom programu učestvovalo je 16 profesionalnih dječijih pozorišta iz Italije, Francuske, Mađarske, Rusije, Slovačke, Slovenije, Srbije, Češke, Crne Gore. Prikazane su renomirane i više puta internacionalno nagrađivane predstave za djecu i mlade, kroz različite scenske oblike: lutkarsko pozorište, mjuzikl, ples, ulično pozorište, pantomima, balet na štulama...

Lutkarska predstava *Kuća klovnova* Pozorišta lutaka *Merlin* iz Atine, prema odluci Dječijeg žirija najbolja je predstava ovogodišnjeg Kotorskog festivala pozorišta za djecu. Drugonagrađena je Škola rokenrola pozorišta *Boško Buha* iz Beograda, a treću nagradu osvojila je predstava *Dobro drvo* Gradskog pozorišta iz Podgorice. Specijalnu nagradu Dječiji žiri je dodijelio gostima iz Sankt Peterburga za predstavu *Igra u četiri ruke ili kako iz ničega napraviti sve*.

Članovi žirija grada Kotora jednoglasno su za najbolju predstavu ovogodišnjeg Festivala pozorišta za djecu proglasili predstavu *Svirano De Beržerak* pozorištanca *Puž* iz Beograda.

U pratećem festivalskom programu organizovani su književni programi, umjetničke radionice, animacioni programi, festival gudača u saradnji sa školom *Vida Matijan*, produkcija predstave *Novela od ljubavi* u produkciji Škole glume pri Kulturnom centru u Kotoru, a pokrenuta je i izdavačka djelatnost Festivala u okviru koje je štampana knjiga za djecu *Dir po Kotoru* – vodič za djecu, u saradnji sa NVO Expeditio.

Posebni teorijski i edukativni programi bili su posvećeni djeci i mladima sa smetnjama u razvoju koji su realizovani u saradnji sa kancelarijom UNICEF Crna Gora.

Umjetničke radionice bile su posvećene izradi vitraža, likovnoj umjetnosti, poetsko-jezičkom radu, glumačkim vježbama, izradi stripa, filmskom radu, primijenjenoj umjetnosti.

Poseban segment ovogodišnjeg Festivala predstavljala festivalska premijera *Guliver* – prva festivalska produkcija namijenjena djeci, a koja je ujedno posvećena dvadesetogodišnjici trajanja Kotorskog festivala. Predstava je inspirisana motivima romana *Guliverova putovanja* Džonatana Svifta, a u njenu realizaciju bili su uključeni italijanski umjetnik Federico Biancalani koji je osmislio veliku lutku visine 13 metara i izradio je u Italiji, dok su scenario uličnog koreodramskog hepeninga uradili Petar Pejaković i Dejan Đonović. U projekat je uključeno 60 djece iz Kotora, koji igraju Liliputance. Predstava je izvedena premijerno 12. avgusta. Realizovana je veoma uspješno i sa velikom pažnjom posjetilaca, iako je u produkcionom i tehničkom smislu veoma zahtjevna.

- 11. *Don Brankovi dani muzike* realizovani su od 13. jula do 12. avgusta, 2012. godine u izvršnoj produkciji NVO KotorArt. U okviru *Don Brankovih dana muzike* izvedeno je planiranih 16 programa na kojima je nastupilo više od 100 umjetnika iz 14 zemalja. Po svoj žanrovskoj strukturi program je činilo: 15 koncerata umjetničke/klasične muzike; 1 koncert džez muzike; 1 koncert crnogorske narodne muzike (obrađa) i 1 koncert muzike za djecu.

Ogomno interesovanja publike i medija privukli su nastupi proslavljenog čeliste Miše Majskog i resital čuvenog pijaniste Denisa Macujeva, danas vodeće svjetske pijanističke zvijezde.

Pored dvojice proslavljenih umjetnika, na scenama *Don Brankovih dana muzike* smjenjivali su se resitalski, kamerni i orkestarski koncerti i umjetnici različitih profila i senzibiliteta. Predstavljen je raznovrsni program, koji je bio prilika da se nakon dugo vremena čuje vodeći češki orguljaš Pavel Kohuta i domaće, kotorske sopranistkinje Marija Šovran i Jelena Marković (koncert je nazvan *Zaboravljena umjetnost* jer je skrenuo pažnju na vjekovnu i zapostavljenu orguljsku muzičku praksu ovih prostora). Australijski ansambl *Liason* je pokazao svu lakoću zajedničkog muziciranja u ne sasvim klasičnom kamernom sastavu (klavir, violončelo, klarinet). Uslijedio je koncert *Mandolinskog orkestra* iz Izraela sa popularnim numerama klasične muzike. Debisijeva godišnjica bila je obilježena kroz dva koncerta: *KotorArTić*, već tradicionalni koncerti i radionice za djecu gdje su najmlađi uz sviranje ujedno i crtali, plesali i igrali se uz Debisija, te resital mlade evropske pijanističke zvijezde Martina Kasika, čiji je program uvrstio i djela ovog francuskog majstora. I najbolji učenici muzičke škole *Vida Matjan* su imali svoj koncert, dok su svoj najnoviji album sa originalnim obradama crnogorskih pjesama predstavili gitaristi Srđan Bulatović i Darko Nikčević sa gostima. Četiri koncerta festivalskog orkestra donijeli su obilje izuzetne muzike, kombinujući djela starih majstora baroka sa savremenim muzičkim izrazom (djela Hendla, Baha Telemana i Šopena u kombinaciji sa Bartokom, Najmanom, Turinom, Fincijem ili savremenim stvaraocima kao što su Zehafer ili Su Jin). Publika je sa oduševljenjem ispratila sve koncerte orkestra sa solistima kao što su bili vođa viola Berlinske filharmonije Almi Hai Gros, najpoznatiji italijanski flautista Masimo Merčeli, nagrađivani poljski pijanista Marijan Sobula, meksički dirigent Hesus Medina i drugi. Prvi put, realizovan je koncert pod nazivom *Preplitanja*, na kom su nastupili ruska pijanistkinja Anastasija Volčok i glumac Dragan Mićanović u intimnoj muzičko-scenskoj kamernoj priči o odnosu Betovena i Getaea prožetu zvucima Betovenovih sonata. Za džez muziku bili su zaduženi izuzetan hrvatski pijanista Matija Dedić i zvijezda sa ovih prostora - Masimo Savić.

Programi su se odvijali na predivnim lokacijama Starog garda Kotora i Prčanja. Prema evidenciji organizatora, *Don Brankove dane muzike* pratilo je preko 8.000 posjetilaca, s tim što su svakako pod posebnom pažnjom javnosti bili koncerti svečanog otvaranja, Miše Majskog i pijaniste Denisa Macujeva.

Većinu auditorijuma činili su turisti-gosti u Kotoru, ali je zadržan i trend dolazaka domicilnog stanovništva na muzičke programe.

Važnu podršku u pripremi i realizaciji programa dali su i ove godine CNP, Muzički centar Crne Gore, Centar za kulturu *Nikola Đurković* i Regionalni zavod za zaštitu spomenika.

- U okviru *Kotor arTeatar*, 20. jula do 11. avgusta, realizovane su tri premijere: *Krležina Leda*, u koprodukciji sa Zagrebačkim kazalištem mladih i Zetskim domom sa Cetinja, u režiji Anice Tomić, *Egzistencija* Eduarda Bonda u režiji Radmile Vojvodić i koprodukciji Kotor Arta i CNP-a, te produkcija Kotor arta - Kotorskog festivala pozorišta za djecu *Guliver*. Pored premijera i njihovih repriznih izvođenja na programu ovogodišnjeg Kotor arta bila su i reprizna izvođenja pozorišne predstave *Njegoš, vatre*, rađene po motivima iz djela *Luča mikrokozma* Petra II Petrovića Njegoša u režiji Paola Mađelija i Radmile Vojvodić.

- *Pisanje grada* predstavlja specijalni program Kotor arTeatra, koji je baziran na kreativnim radionicama u kojima učestvuju studenti umjetničkih fakulteta sa Cetinja i njihovi mentori. Projekat je realizovan u periodu 23.-29.jul pod mentorstvom slovenačkog umjetnika Marka

Bulca i nazivom *Tama svjetlosti – upotrebljiva umjetnost*. Cjelokupni proces umjetničkih radionica rezultirao je pozitivnom animacijom grada i građana – direktnih korisnika programa. Uporedo sa glavnim tokom radionica studenti sa odsjeka filmske i tv režije snimali su makig off radionice kao osnovu za izradu dokumentarnog filma. Projekat je dokumentovan adekvatnim katalogom.

- *Pjaca od filozofa* – filozofsko-teorijski segment Kotor arta, održan je u periodu 06.-12.avgusta, pod sloganom *Od Antigone do Angele Merkel: politički teatar, teatralna politika*, a bio je posvećen jednom od najuticajnijih mislilaca današnjice – italijanskom političkom filozofu Antoniu Negriu. Negri je održao predavanja o manjku novca, kao tek jednom od problema ujedinjenja EU. U okviru ovog segmenta bilo je predviđeno i izvođenje dvije predstave po Negrijevom tekstu *Čovjek koji se smije* i *Renzo partizna*, u režiji Barbare Nicolier i produkciji pozorišta iz Sent Denisa – Francuska, ali su zbog vremenskih uslova i tehničkih problema, otkazane.

- *Ljetnja škola arhitekture Kotor ART – Kotor APSS i Crnogorski Dani Orisa* održani su u zgradi bivšeg zatvora u Kotoru od 4. do 14. avgusta. Ovaj festivalski program posvećen arhitekturi i problemima planiranja prostora. Okupio je 15 studenata arhitekture iz Crne Gore, Hrvatske i Slovenije, a njihovi mentori su bili eminentna imena iz svijeta arhitekture - arh. Branislav Gregović iz studija GRAD, Idis Turato iz Hrvatske, Tadej Glažar iz Slovenije, Sem Majer i Stefan Mader iz Švajcarske, Sonja Radovic iz studija Sintesys i arh. Anđelka Badnjar iz Crne Gore. Osim predavanja, u okviru Kotor APSS bili su organizovani i takozvani noćni programi u okviru kojih su govorili ljudi iz svijeta teatra, filozofije, likovnih umjetnosti, koji nemaju profesionalne relacije sa arhitekturom, ali promišljaju kulturološke fenomene koji se reflektuju i na umjetnost arhitekture. Uz ljetnju školu arhitekture, završnicu Kotor APSS obilježili su *Crnogorski Dani Orisa*.

- *Festival klapa* Od 2. do 5. avgusta, na različitim lokacijama u Perastu i Kotoru, održani su programi koji čuvaju tradiciju klapskog pjevanja u Boki, posebne vrste muzickog izražavanja, karakteristične za prostore Južnog Jadrana, odnosno, Dalmacije i Boke. Program 11. Festivala obilježile su večeri muških, ženskih i mješovitih klapa (ukupno 19), kao i naučni skup posvećen Ludvigu Kubi, češkom muzikologu koji je zapisujući pjesme iz Boke, prije duže od vijeka, ostavio ovom kraju vrijedno muzičko nasljeđe od 155 notnih zapisa.

2.3.2 Hercegovski filmski festival – Montenegro film festival

Montenegro film festival Herceg Novi održan je od 1. do 7. avgusta. Na festivalu je bilo prikazano preko 90 filmskih ostvarenja u četiri festivalske kategorije (*Takmičarska, revijalna, dokumentarna i studentski film*), a bili su zastupljeni filmovi i autori od Španije do Rumunije, od zemalja Mediterana do zemalja Balkana.

U zvaničnoj, takmičarskoj selekciji Festivala bilo je prikazano 12 filmova, od kojih 3 van konkurencije.

U revijalnoj festivalskoj selekciji bilo je prikazano takođe 12 filmova u tri programske cjeline: *Crnogorske koprodukcije*, *Tribute to Darko Bajić* i *Highlights* - filmovi koji su obilježili programe kanskog i berlinskog festivala u 2012.godini.

Novim festivalskim konceptom utvrđeno je da i preostale dvije kategorije (*dokumentarni i studentski film*) budu takmičarke od 2012.

Dokumentarni filmovi u selekciji filmskog autora Vladimira Perovića, daju ovom Festivalu poseban kvalitet, već drugu godinu.

Filmovi studenata filmskih škola, u selekciji reditelja Srđana Koljevića, obuhvatio je filmove sa akademija u Beogradu (FDU i AU), Sarajevu (Akademija scenskih umjetnosti), Cetinju (FDU), Ljubljani (Akademija za gledalište, radio in televiziju), Skoplju (Fakultet za dramski umetnosti), Novom Sadu (AU) i Banja Luci (AU).

Na 26. Montenegro film festivalu premijerno su prikazana dva nova crnogorska dugometražna filma (*As pik*, reditelja Draška Đurovića i *Mora ljubavi*, reditelja Đorđija Mirovića), kao i kratki igrani film *Sve to*, Branislava Milatovića.

Montenegro film festival otvorio je poznati ruski reditelj Pavel Lungin.

O glavnim nagradama na Festivalu u takmičarskoj kategoriji igranih filmova odlučivao je Žiri u sastavu: dramska spisateljica Milena Marković, reditelj Ademir Kenović i reditelj Vladimir Blaževski (prema odluci Žirija *Grand Prix – Velika zlatna mimoza* dodijeljena je filmu *Iza brda* reditelja Kristijana Mundijua, dok su ostale *Zlatne mimoze* dobili: za režiju rediteljka Aida Begić za film *Djeca*; za najbolju mušku ulogu Branimir Popović za ulogu u filmu *As pik* i Emir Hadžihafisbegović za ulogu u filmu *Smrt čoveka na Balkanu*; za najbolju žensku ulogu Marija Pikić za ulogu u filmu *Djeca*; za najbolji scenario Miroslav Momčilović za scenario filma *Smrt čoveka na Balkanu*; za najbolju kameru Matyas Erdely za film *Žena koja je obrisala suze*. Specijalno priznanje žirija dodijeljeno je reditelju Bojanu Vuletiću za film *Praktični vodič kroz Beograd sa pevanjem i plakanjem*.

Na Festivalu su dodijeljene i sljedeće nagrade: Specijalno priznanje Savjeta Festivala filmu *As pik*, za izuzetan produkcionni poduhvat koji prevazilazi uslove niskobudžetne produkcije i stvrstava ovaj film u ostvarenja koja će biti vrijedna pažnje filmske publike, dok je nagradu *Milan Žmukić* za izuzetan doprinos Festivalu dobio reditelj Darko Bajić.

U kategoriji dokumenranog fila Žiri u sastavu Dragomir Zupanc, Gena Teodosievska i Ivan Marinović, odlučio je da *Grand Prix –* dodijeli filmu *Drugi (Framing the other)* holandskog rediteljskog tandem Vilema Timersa i Ilje Kok, a dvije specijalne nagrade filmu *O osetljivosti*, reditelja iz Srbije Ivice Vidanovića i filmu *Dodoh, pa idem*, mladog turskog reditelja Metina Akdemira.

O selekciji studenstskog filma odlučivao je Žiri u sastavu Jelisaveta Orašanin, Luka Bazeli i Ivan Salatić, koji je jednoglasno odlučio da *Grand prix, nagrada fondacije Živko Nikolić* za najbolji studentski film dodijeli filmovima: *Tango u tri lika i tri prostora*, reditelja Strahinje Savića i *Kasno smo se sreli*, reditelja Marka Grbe. Žiri je dodijelio i specijalne nagrade za najbolji scenario scenaristi i reditelju Igoru Šeregiu za film *Životinjsko carstvo* i za cjelokupni dizajn filma reditelju Blažu Završniku za ostvarenje *Nad mestom se dani*.

I Festivalsko izdanje 2012.godine potvrdilo je opravdanost novog pristupa i festivalskog koncepta uspostavljenog dodjelom statusa od posebnog značaja ovoj manifestaciji, koja je pored balkanskog prostora okupila i filmska ostvarenja sa Mediterana, razvila komplementarne filmske sadržaje u pratećem programu, animirala stručnu javnost u

regionu, ali i ljubitelje filmske umjetnosti svih uzrasta, što je imalo u cjelini izuzetan efekat na posjećenost i medijsko praćenje.

i. **Internacionalni TV festival Bar**

Održan je od 22. do 26. oktobra 2012. godine, a učešće na Festivalu prijavile su 162 televizijske i produkcijske kuće iz 71 zemlje, sa 222 programa, što predstavlja apsolutni rekord po broju zemalja učesnica tokom 17 godina postojanja Festivala. Primjetan je značajan porast interesovanja iz Afričkih i Azijskih zemalja.

Na Festivalu su bile zastupljene sljedeće takmičarske kategorije: *Dokumentarni program/istraživački TV program* (do 100 minuta); *Igrani dramski program – dramski i serijski program* (do 100 minuta); *Dokumentarni program iz oblasti ekologije i turizma* (do 70 minuta); *Dječiji program* (do 35 minuta) i *Kratke TV forme – reklama, muzički video, kratki igrani, eksperimentalni i umjetnički video* (do 15 minuta).

Za zvaničnu festivalsku konkurenciju selektor Aleksandar Bečanović, filmski kritičar, izabrao je 71 program (36 dokumentarnih, 13 igranih, 8 programa iz oblasti ekologije i turizma, 11 kratkih tv formi i 3 dječija programa).

Na Festivalu je učestvovalo oko 100 TV autora, novinara i drugih TV poslenika. Festival je ove godine privukao i znatan broj mladih autora, a poseban akcenat stavljen je na studente produkcije Fakulteta dramskih umjetnosti sa Cetinja koji su volontirali na Festivalu.

O najboljim televizijskim ostvarenjima viđenim na Festivalu odlučivao je petočlani međunarodni Žiri u sastavu: Svetlana Čirkova (novinar i TV stvaralac iz Rusije), Nikola Vukčević (filmski reditelj iz Crne Gore), Rada Šešić (filmski stvaralac i kritičar, radi kao mentor na Master studijama Holandske Filmske Akademije u Amsterdamu), Gorčin Stojanović (filmski reditelj iz Srbije) i Jeronimo Molero (direktor fotografije i snimatelj iz Španije).

Festivalski Žiri Internacionalnog TV festivala dodijelio je nagrade najboljima u navedenim takmičarskim kategorijama - *Zlatne masline* i *GRAND PRIX – za najbolji film na Festivalu*.

Grand prix dodijeljen je filmu *Nikina porodica*, produkcijske kuće Trigon Production W.I.P. iz Češka / Slovačka, a Česima je pripala i producentska nagrada Festivala za učešće u različitim produkcijama, koje su u cjelini ocijenjenje visokom ocjenom od strane žirija.

U kategoriji dokumentarnog programa *Zlatna maslina* za najbolji dokumentarno – istraživački TV program u cjelini dodijeljena je producentskoj kući iz SAD Loteria Films za program *Poboljšati svijet*, kao i nagrada za najbolji autorski pristup, dok je nagrada za najbolji vizuelni identitet pripala ostvarenju *Argentinska lekcija* u produkciji Staron Film / TVP1 iz Poljske.

Zlatna maslina za najbolji igrani (dramski ili serijski) program u cjelini pripala je produkciji Casanova Multimedia SPA / RAI Fiction iz Italije za program *San maratonca*, dok je nagrada za najbolju režiju dodijeljena Adrienne Mitchel, Ken Girotti i Anne Wheeler iz Kanade, nagrada za najbolji scenario Branku Ivandi i Dragu Kekonoviću iz Izraela za programa *Lea i Darija*, a isti program je nagrađen i za najbolju fotografiju Mirko Pivčević, dok je nagrada za najbolju montažu pripala programu *Špijun* u produkciji Ruske Radio Televizije.

Nagrada za najbolju mušku ulogu pripala je Noe Hernandez iz Meksika, a za najbolju žensku ulogu nagrađena je Klara Naka iz Izraela.

Pored nagrada za autorski pristup koja je dodijeljena reditelju Guo Zongu iz Kine, i nagrade za najbolji vizuelni identitet koju je osvojio Jan Haft iz Njemačke, Zlatna maslina za najbolji dokumentarni program iz oblasti ekologije i turizma u cjelini: pripala je programu *Pristanište br.1* u produkciji The 80 Film Company iz Kine

U kategoriji kratke TV forme nagradu za autorski pristup dobio je Damian Dionisio iz Argentine, a nagradu za najbolji vizuelni identitet produkcija Juan Pablo Zaramella, takođe iz Argentine, dok je najveće priznanje *Zlatna maslina za najbolju formu u cjelini* dodijeljena producentu iz Španije Emperatriz Films, za program *Nepokretan*.

Odluka Žirija u kategoriji Dječijeg programa, koja nosi ime našeg proslavljenog tv autora Dragana Radulovića, dodijeljena je produkciji iz Kine Zhejiang Satellite TV, za najbolji program u cjelini pod nazivom *Cvjetanje uz suze*.

Pored glavnog, takmičarskog, na TV Festivalu je priređen i zanimljiv prateći program koji je bio u funkciji unapređenja televizijskog stvaralaštva, doprinosa regionalnoj saradnji, ali i afirmaciji televizijskog stvaralaštva i televizijskih autora (*II Regionalni Content Providing Market*, stručne sesije na teme *Televizijski arhivi pred izazovima budućnosti* i *Ostvarivanje i zaštita autorskog i srodnih prava u audiovizuelnoj umjetnosti*, *Omaž crnogorskom reditelju Slavku Kovačeviću*, tri masterklasa: *Različiti vizelni pristup u zavisnosti od žanra u produkcijskim formatima*, filmskog snimatelja iz Zagreba Branka Linta, *Rad sa tri kamere* – o kojem je govorio Mihailo Vukobratović, *Televizijski dramski tekst kao brendiranje i promocija Crne Gore*, pod mentorstvom Stevana Koprivice. Poseban pečat ovogodišnjem Barskom festivalu dali su gosti koje široki auditorijum prepoznaje kao popularne televizijske bračne parove iz najgledanijih televizijskih serija: Dragan Nikolić i Milena Dravić iz Srbije, Miodrag Krivokapić i Judita Franković iz Hrvatske i Sanja Jovičević i Momčilo Otašević iz Crne Gore.

Internacionalni TV festival realizuje se u saradnji sa Televizijom Crne Gore, a inovativni sadržaji i promjena festivalskog koncepta u prethodnih nekoliko godina rezultirali su sve boljim medijskim pozicioniranjem ove manifestacije, koju su pratili svi crnogorski i regionalni mediji.

Najveći pomak u prezentaciji i popularizaciji Festivala jeste saradnja sa Crnogorskim Telekomom o distribuciji prijavljenih programa u Videoteci Extra TV-a, kao i festivalska televizija koja je emitovala direktno sve programe na specijalnom eksperimentalnom kanalu, koji je Festival dobio na besplatno korištenje od strane Agencije za elektronske medije.

U Videoteci Extra TV-a nalazi se 11 programa sa XV Internacionalnog TV Festivala i 13 sa XVI ITF-a, u dokumentarnoj sekciji ovog provajdera, a mogu se pogledati besplatno. Prema podacima koji su dostavljeni od strane Crnogorskog Telekoma, zaključno sa 1.januarom 2013. godine pogledani su ukupno 8441 put, što predstavlja zavidan broj u odnosu na ostale naslove koji se nalaze u Videoteci.

ii. **Ratkovićeve večeri poezije**

Ova književna manifestacija trajala je od 3. do 22. septembra. Predstavlja najznačajniju crnogorsku i jednu od najuglednijih regionalnih pjesničkih smotri. U skladu sa dogovorom Ministarstva kulture i opštine Bijelo Polje, festivalsko izdanje 2012.godine, pripremljeno je i realizovano u nešto izmijenjenoj formi i unaprijeđenom programskom konceptu. Naime, opština je, poštujući značaj i renome ove manifestacije, a u kontekstu njenog unapređenja i podizanja produkcionog nivoa, osnovala posebnu javnu ustanovu koja će se baviti pitanjima organizacije manifestacije, ali i promocijom i afirmacijom crnogorskog književnog stvaralaštva, međunarodnom saradnjom u toj oblasti, izdavanjem publikacija od posebnog značaja i sl., što je u skladu sa neophodnom reorganizacijom sektora kulture i kontinuiranog ostvarivanja djelatnosti, kao prioriteta razvoja definisanih nacionalnim strateškim dokumentima.

Na osnovu utvrđenog novog programskog koncepta raznovrsni sadržaji 42. Ratkovićevih poezije odvijali su se u Bijelom Polju, ali i u nekoliko drugih crnogorskih gradova (Bijelo Polje, Berane, Mojkovac, Rožaje i Cetinje), učesnici su bili eminentni domaći i inostrani autori, programskim sadržajima tretirani su književnost, ali i druge oblasti umjetnosti, organizovane su kreativne radionice u školama u cilju podsticanja mladih na književno stvaralaštvo, uspostavljena je saradnja sa srodnim manifestacijama u regionu, podržano stvaralaštvo mladih književnika.

Po ocjeni stručne javnosti bila je to do sada najsadržanija manifestacija po svojoj strukturi i koncepciji. Promišljeno se stvaraju uslovi da se sjever Crne Gore i Bijelo Polje, kroz *Ratkovićeve večeri poezije*, pozicionira na visokoj međunarodnoj kulturnoj sceni.

Pored brojnih književnika iz Crne Gore, regiona i Evrope, specijalni gost manifestacije bio je Nikola Kolja Mićević, pjesnik i prevodilac koji živi i radi u Parizu, održani su brojni prateći programi: koncert Ibrice Jusića, izložba slika Džeka Hodžića, koncerti mladih bjelopoljskih muzičara, predstavljanje knjige Esada Bajtala *Sevdalinka alhemija duše*, tradicionalno finalno veče mladih pjesnika, promocija časopisa *Tokovi*, omaž pjesniku Draganu Raduloviću, okrugli sto o ženskom pismu, zajedničko veče učesnika manifestacije u čast laureata, potpisivanje protokola o saradnji sa festivalima Sarajevski dani poezije, Internacionalni festival poezije u Kijevu, Međunarodni festival poezije i knjige u Beogradu, Struške večeri poezije, Goranovo proljeće, Festival poezije u Tokiju i Internacionalni festival u Luksemburgu,

Dodijeljena je nagrada *Risto Ratković* Milu Stojiću, pjesniku iz Bosne, prema odluci međunarodnog žirija koji je radio u sastavu: Milorad Popović i Andrej Nikolaidis (Crna Gora), Ahmed Burić (Bosna), Ivica Prtenjača (Hrvatska) i Saša Ćirić (Srbija).

U kategoriji mladih pjesnika prva nagrada dodijeljena je bosanskohercegovačkom pjesniku Alminu Kaplanu za rukopis *Čekajući koncert roga*, dok je druga nagrada pripala Vladimiru Petroviću iz Golubovaca za rukopis *Kuća na spratu*, a treća bjelopoljki Tamari Simović, za neobjavljenu zbirku pjesama *Otpiši mi Onjegine*. Istovremeno, promovisana je i tek objavljena zbirka pjesama prošlogodišnjeg dobitnika nagrade u ovoj kategoriji Marija Glavaša iz Splita.

3.Državne nagrade

U 2012.godini Ministarstvo je organizovalo poslove potrebne za dodjelu državnih nagrada u kulturi *Miroslavljevo jevanđelje* i *Petar Lubarda*, shodno propisima utvrđenim Zakonom o državnim nagradama.

Nagrada *Miroslavljevo jevanđelje* dodjeljuje se svake druge godine autoru iz Crne Gore za književno, historiografsko, etnografsko ili publističko djelo objavljeno u Crnoj Gori u prethodne tri godine. O dobitniku nagrade odlučivao je Žiri u sastavu predsjednik Zuvdija Hodžić, i članovi Jovanka Vukanović, Živko Andrijašević, Bogić Rakocević i Pavle Goranović. Nakon sprovedene procedure kandidovanja, selekcije i izbora autora, u konkurenciji od osam kandidata i njihovih izdanja (*Gospar*, Ljubomir Mudresa, *Neću da se budim*, Ljubeta Labović, *Odlaganje. Parezija*, Andrej Nikolaidis, *Crna Gora u doba Balšića*, Bozidar Šekularac, *Pravoslavni manastiri u Crnoj Gori*, Tatjana Pejović i Aleksandar Čilikov, *Antički gradovi/Snovi i sudbine*, Miras Martinović, *Poezija*, Obrad Nenezić, *Dostojevski i zapad*, Gojko Čelebić). Žiri je odlučio da se Državna nagrada *Miroslavljevo jevanđelje* za 2012.godinu dodijeli književniku Andreju Nikolaidisu za knjigu *Odlaganje. Parezija*.

U 2012.godini dodijeljena je i nagrada *Petar Lubarda*. Ova nagrada dodjeljuje se svake treće godine autoru iz Crne Gore ili autoru koji ima porijeklo iz Crne Gore za likovno djelo prvi put prikazano javnosti u prethodne tri godine i izloženo na salonu *Petar Lubarda*.

Za selekciju autora i djela za Salon *Petar Lubarda* bila je zadužena istoričarka umjetnosti Milica Radulović, koja je tim povodom odabrala 25 učesnika i isto toliko djela, odnosno: Ratka Odalovića (*Čuvari bilnog nasljeđa*), Krsta Andrijaševića (*Ptica*), Milivoja Babovića (iz ciklusa *Omaž Luketiću*), Ilije Branka Burića (*Bez naziva*), Draška Dragaša (*Bez naziva*), Svetlane Dragojević (*Utopija*), Romana Đuranovića (*Šumske staze*), Darka Đurovića (*Iracionalno ponašanje čovjeka*), Tadije Jančića (*Stidljivo je krenula kod frizera*), Filipa Jankovića (*Iz ateljea*), Biljane Keković (*Bez naziva*), Ilije Nikčevića (*Dobri kralj*), Vasa Nikčevića (iz ciklusa *Simbol u apstrakciji*), Toma Pavićevića (iz ciklusa *Petparačke priče*), Velibora Pavićevića (*Brod*), Ivana Pejovića (*Markovina*), Milovana Mikija Radulovića (*Jutro*), Siniše Radulovića (*Fall*), Igora Rakčevića (*Anđeo životvorac*), Željka Reljića (*Djetinjstvo*), Branislava Sekulića (*Vranjina*), Saše Stanišića (*Bez naziva*), Ilije Šoškića (*Zigota*), Nikoline Zuber (*Suncokret*), Jarmile Vešović (iz ciklusa *Hermetičke šume*).

O dodjeli nagrade odlučivao je Žiri koji je imenovala Vlada u sastavu: predsjednik prof. emeritus Nikola Gvozdenović, i članovi – istoričari umjetnosti Mladen Lompar, Ljiljana Zeković i Nataša Nikčević, kao i umjetnik mr Zlatko Glamočak.

Državnu nagradu *Petar Lubarda* u 2012. godini dobio je Ratko Odalović, za sliku *Čuvari bilnog nasljeđa*. Odaloviću je Nagrada uručena 26.12.2012. godine u Crnogorskoj galeriji umjetnosti *Miodrag Dado Đurić* na Cetinju, gdje je izložena i postavka istoimenog Salona.

4.Razvoj kulture na sjeveru Crne Gore

Ministarstvo kulture je tokom 2012.godine nastavilo aktivnosti na realizaciji programa *Razvoj kulture na sjeveru*, koji se sastojao od podrške produkciji programa od posebnog značaja za opštine na sjeveru i razmjeni programa između srodnih institucija kulture u Crnoj Gori.

U ovom dijelu programskih zadataka Ministarstvo kulture je podržalo realizaciju 89 programa, od kojih je 28 manifestacija i festivala sa statusom od posebnog značaja u opštinama, čiji su producenti opštinske ustanove kulture i 61 kulturno-umjetnički program koji je realizovan u saradnji sa srodnim ustanovama kulture (29 pozorišnih predstava; 11 muzičkih programa; 11 izložbi, 7 književnih programa i 3 multimedijalna programa).

Programom *Razvoj kulture na sjeveru* bile su obuhvaćene ustanove kulture u Andrijevići, Beranama, Bijelom Polju, Žabljaku, Kolašinu, Mojkovcu, Plavu, Pljevljima, Plužinama, Rožajama, Šavnik. Realizatori gostujućih programa bili su državne ustanove kulture (CSU i MCGG), kao i ustanove kulture iz Podgorice, Nikšića, Bara, Herceg Novog, Cetinja.

5. Ostale aktivnosti ministra kulture

o Ministar Mićunović predsjedavao sjednicom Nacionalnog savjeta za kulturu

Sjednica Nacionalnog savjeta za kulturu, kojom je predsjedavao ministar kulture prof. Branislav Mićunović, održana je u Ministarstvu kulture 24. decembra 2012. godine na Cetinju.

U obrazloženju Izvještaja o realizovanim aktivnostima iz Akcionog plana za sprovođenje Nacionalnog programa razvoja kulture za 2012. godinu, uz Nacrt Akcionog plana za 2013. godine, predsjednik Nacionalnog savjeta, ministar kulture prof. Branislav Mićunović, članove Savjeta upoznao je sa činjenicom da su gotovo svi zadaci iz Akcionog plana za 2012. godinu ispunjeni, u kontekstu značajnog smanjenja javnih sredstava, s akcentom na zakonodavni okvir, unapređenje postojećih i otvaranje novih institucija kulture, realizaciju kapitalnih i najavu za projekte u oblasti privatno-javnog partnerstva u kulturi, podršku savremenom stvaralaštvu i baštini putem javnog konkursa, inoviranje manifestacija i festivala od posebnog značaja za kulturu države i plana njihove reorganizacije u javne ustanove, razvoj kulture na sjeveru, te infrastrukturno unapređenje centara za kulturu u tim opštinama, regionalnu i međunarodnu saradnju, kao i pristup međunarodnim fondovima za podršku projektima u oblasti kulture. Takođe je istaknuta potreba da se unaprijedi primjena zakona iz oblasti kulture u crnogorskim opštinama.

Članovi Savjeta izrazili su zadovoljstvo ispunjenošću aktivnosti iz Akcionog plana za sprovođenje Nacionalnog programa razvoja kulture za 2012. godinu, te aktivnostima koje će Ministarstvo kulture, sa svojim institucijama, realizovati naredne godine, nakon usvajanja ovog dokumenta na Vladi, a kako je zadatak ovog tijela savjetodavni, ministar Mićunović pozvao je članove na dalje uključivanje u aktivnosti koje ovaj Vladin resor sprovodi i najavio kvartalno održavanje sjednica.

Izvještaj o realizovanim aktivnostima iz Akcionog plana za sprovođenje Nacionalnog programa razvoja kulture za 2012. godinu i Nacrt Akcionog plana za 2013. godinu, objavljeni su nakon usvajanja na Vladi.

Nacionalni savjet za kulturu obrazovala je Vlada, na prijedlog Ministarstva kulture, u maju 2010. godine, a čine ga predsjednik, prof Branislav Mićunović, ministar kulture

i članovi: akademski slikar Marina Abramović, direktor fotografije Bojan Bazeli, prof. dr Đorđije Borožan, prof. dr Marko Camaj, pozorišni reditelj Blagota Eraković, multimedijalni umjetnik Jan Fabre, književnik Pavle Goranović, književnik Zuvdija Hodžić, prof. mr Nataša Đurović, filmski i tv režiser Gojko Kastratović, književnik Mirko Kovač, književnik Ilija Lakušić, scenarista i reditelj Pavel Lungin, pozorišni reditelj Paolo Mađeli, etnolog mr Zorica Mrvaljević, arheolog Čedomir Marković, teoretičar književnosti Vojislav D. Nikčević, dirigent Radovan Papović, historičar umjetnosti Olga Perović, prof. dr Milenko Perović, akademski slikar Dimitrije Popović, historičar Radoslav Rotković, prof. dr Goran Radović, dirigent Bojan Sudić, historičar umjetnosti Rajko Vujičić i bibliotekar dr Zdravko Vukčević.

o Susret ministra Mićunovića sa predstavnicima Košarkaškog saveza

Ministar kulture Branislav Mićunović susreo se sa Danilom Mitrovićem, direktorom reprezentativnih selekcija Košarkaškog saveza Crne Gore i Lukom Pavićevićem, selektorom košarkaške reprezentacije Crne Gore, povodom izuzetnog uspjeha crnogorskih košarkaša u kvalifikacijama za Evropsko prvenstvo.

Čestitajući košarkašima na ostvarenim rezultatima ministar Mićunović je istakao da su ovakvi sportski uspjesi savremenog doba adekvatan odgovor herojstvima prošlih vremena kojima se su čuvali i slavili vrijednosti i tekovine crnogorske države. Naši košarkaši su, istakao je, potpunim zalaganjem, iskrenom predanošću i strpljenjem, pokazali kako se dostojanstveno brane boje države i učinili da ih čitava nacija doživljava kao heroje, slaveći sve njihove pobjede kao svoje.

Zahvaljujući im se na predanosti njihovoj misiji, ministar Mićunović je tim povodom uručio i poklon, umjetničku sliku *Enjoy* akademskog slikara Romana Đuranovića.

Direktor reprezentativnih selekcija Košarkaškog saveza Crne Gore Danilo Mitrović, zahvaljujući se na poklonu, istakao je da je susret sa ministrom Mićunovićem, dokaz da se rezultati naše reprezentacije vrednuju na pravi način, a podrška koja stiže poslije velikog uspjeha u kvalifikacijama, samo je stimulans da se nastavi sa napornim radom, kako bi i naredne akcije bile jednako uspješne kao prethodna.

Priznanja:

o Ministru Mićunoviću uručena povelja *Ivan Crnojević*

Ministru kulture prof. Branislavu Mićunović je 4. januara uručena povelja *Ivan Crnojević* na svečanoj ceremoniji u Vladinom domu na Cetinju. Nagradu, koja se dodjeljuje za izuzetan doprinos razvoju i promociji prijestonice Cetinje u raznim oblastima, ministru Mićunoviću uručio je gradonačelnik prijestonice Aleksandar Bogdanović. Obrazlažući odluku da ovogodišnja Povelja *Ivan Crnojević* bude dodijeljena ministru Mićunoviću, gradonačelnik Bogdanović istakao je kako je Ministarstvo kulture aktivno participiralo i realizovalo mnoge zahtjevne segmente – počev od aktivnosti na programu *Cetinje – Grad kulture 2010 – 2013*, do organizacije brojnih kulturnih događaja. Ministar Mićunović iskazao je zahvalnost građanima Cetinja, koji su inicirali da se ovogodišnja Povelja *Ivan Crnojević* nađe u njegovim rukama i istakao da ovo veliko i visoko priznanje, doživljava kao izuzetnu čast, jer, kako je rekao, zna da je medalju na Cetinju teško dobiti. On je, takođe, naglasio izuzetan značaj Cetinja – od njegovog osnivanja do danas, od gospodara

Ivana Crnojevića, preko Petrovića, sve do heroja antifašista, do iskre nezavisnosti koja je upalila vatru svijetle majske zore. Ministar Mićunović šesti je dobitnik Povelje *Ivan Crnojević*, koja se dodjeljuje od 2006. godine. Raniji dobitnici Povelje su akademik dr Dušan Jovanov Martinović, dr Novak Jovanović, slikar i karikaturista Luka Lagator, esejista i publicista Pavle Đonović, kao i proslavljeni slikar Miodrag Dado Đurić.

O Ministru Mićunoviću uručeno priznanje Međunarodne akademije Mihai Eminesku

Ministar kulture prof. Branislav Mićunović, dobitnik je značajnog priznanja iz oblasti kulture koje dodjeljuje Međunarodna akademija Mihai Eminesku iz Rumunije. Akademija, osnovana 1994. godine, čini posebnu cjelinu Evropske fondacije Mihai Eminesku osnovanu sa ciljem promovisanja kulturnih, naučnih i duhovnih vrijednosti na nacionalnom i međunarodnom nivou. Projektu su pristupila brojna eminentna imena evropske kulturne scene: Czesław Miłosz, Wole Soyinka, Eugene Guillevis, Eugenio de Andrade, Mimmo Morina, Mario Luzi, Georges Astalos, Pentti Holappa, Takis Varvitiotis, Mateja Matevski, Georges Emmanuel Clancier, Alain Bosquet, Eduardo Sanguineti, Boris Višinski i drugi. Prošlogodišnja nagrada u oblasti pozorišnog stvaralaštva dodijeljena je ministru Mićunoviću za njegov značajan doprinos unapređenju umjetnosti režije iskazanim posebnim pristupom u percipiranju dramskog djela. Prilikom uručenja priznanja poručeno je da je Mićunović tokom svoje bogate karijere kontinuirano podsticao razvoj pozorišne djelatnosti, stvarajući prostor za kreiranje značajnih projekata regionalnog karaktera u Jugoistočnoj Evropi. Prilikom odluke da se ovo priznanje dodijeli uglednom reditelju, žiri je imao u vidu doprinos ministra Mićunovića unapređenju odnosa među zemljama Regiona u oblasti kulture i multikulturalnosti. Njegov angažman u saglasju je sa principima Akademije koja je prepoznata kao institucija koja svojom ukupnom djelatnošću na najbolji način afirmiše i unapređuje kulturnu tradiciju rumunskog naroda, čiji su stvaraoci dali važan doprinos i duhovnim fondovima susjednih zemalja. Dosadašnji dobitnici nagrade na polju stvaralaštva su: Jacques Derrida, Nguyen Duy, Evgeni Evtušenko, Fanuš Neagu, Miguel Barnet, Tei Yamamoto, Fabio Corvatta i drugi. Međunarodna akademija Mihai Eminesku nosi ime jednog od najpoznatijih rumunskih intelektualaca. Pjesnik, filozof, novinar, Mihai Eminesku, poznat po svom patriotizmu u vrijeme buđenja nacionalnog zanosa u Rumuniji, ostavio je značajan trag u istoriji rumunske kulture objavljujući niz djela koja se danas smatraju stubovima kulture ove države. Akademija koja nosi njegovo ime svake godine dodjeljuje posebna priznanja koja afirmišu duhovne vrijednosti koje je Eminesku veličao svojim stvaralaštvom. Ceremonija uručenja priznanja ministru Mićunoviću obavljena je na svečanoj sjednici koja je održana u Krajovi, Rumunija, 1. juna.

O Ministru Mićunoviću uručena Spomen medalja SUBNOR

Prof. Branislav Mićunović, primio je 10. decembra na Cetinju Andriju Nikolića, predsjednika Saveza udruženja boraca i antišista Crne Gore i Zuvdiju Hodžića, potpredsjednika ove organizacije povodom odluke Predsjedništva SUBNOR da se ministru Mićunoviću uruči spomen-medalja u znak zahvalnosti za poštovanje tradicije NOB i za dosadašnju uspješnu saradnju. Spomen-medalja simbolizuje 70 godina Trinaestojulskog ustanka i antifašističku prošlost i budućnost Crne Gore. Prilikom

uručjenja spomen-medalje ministru Mićunoviću, koje je upriličeno u Ministarstvu kulture, predsjednik Nikolić je posebno istakao rad i zalaganje ministra Mićunovića na očuvanju tekovina slobode i posvećenosti antifašističkim idejama. Zahvalivši na priznanju, Ministar Mićunović je izrazio zadovoljstvo što je primio spomen-medalju koja nosi simboliku Trinaestojulskog ustanka i tekovine Revolucije i naglasio da ga i današnje visoko priznanje obavezuje da u svom radu nastavi da njeguje vrijednostii antifašizma bez kojih se ne može graditi moderno crnogorsko društvo. Ministar Mićunović je naglasio da SUBNOR ne baštini samo Drugi svjetski rat, već i slobodarsku istoriju Crne Gore. Nakon uručjenja spomen-medalje, SUBNOR delegacija je prezentovala ministru Mićunoviću rezultate petog kongresa SUBNOR, a bilo je riječi i o nastavku saradnje kroz brojne projekte.

VI KULTURNA BAŠTINA

1. Aktivnosti Ministarstva u oblasti kulturne baštine

Aktivnosti Ministarstva u 2012. godini na zaštiti kulturne baštine odnosile su se na:

- **Monitoring implementacije Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2012. godinu**

U cilju zaštite, valorizacije i unaprjeđenja stanja kulturnih dobara i promovisanja raznolikosti kulturnog i istorijskog nasljeđa Crne Gore, u saradnji sa lokalnim ustanovama kulture, Ministarstvo kulture je finansiralo i bilo nosilac poslova za realizaciju 45 projekata, a u saradnji sa nacionalnim ustanovama kulture i organima državne uprave 30 projekata. Ministarstvo kulture je, u toku 2012. godine, kroz neposrednu komunikaciju i izvještavanje realizatora projekta, u kontinuitetu vršilo monitoring implementacije Programa. Od planirana 75 projekta, 52 je u potpunosti realizovano, realizacija 20 projekata u završnoj fazi, a dva nijesu realizovana. Tako su, u okviru Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2012. godinu, implementirani sljedeći projekti:

- 1) Putevi kontinuiteta;
- 2) Istraživanje ranog bronzanog doba Malesije;
- 3) Podvodna arheološka istraživanja u teritorijalnim vodama Opštine Bar;
- 4) Arheološka istraživanja u Risnu;
- 5) Evidentiranje nematerijalne kulturne baštine;
- 6) Izrada elaborata o utvrđivanju kulturne vrijednosti fondova gradske biblioteke i čitaonice u Herceg Novom;
- 7) Sakupljanje i obrada dokumentacije o pokretnim kulturnim dobrima koja su smještena u Narodnom muzeju Crne Gore;
- 8) Konzervacija arheoloških nalaza koji se čuvaju u Zavičajnom muzeju Bar;
- 9) Konzervacija arheoloških nalaza sa arheološkog lokaliteta Duklja;
- 10) Ikona Bogorodice Filermose – izrada konzervatorskog projekta;
- 11) Izrada kožnih poveza za konzervirane i restaurirane knjiga iz Zbirke stare i rijetke knjige (300 primjeraka);
- 12) Konzervacija i restauracija plakata, starih knjiga i poveza (oko 100 primjeraka);

- 13) Fond stare i rijetke knjige – sprovođenje konzervatorskih mjera;
- 14) Konzervacija muzejskih predmeta etnografske zbirke JU Muzeji i galerije Podgorice;
- 15) Konzervacija muzejskih predmeta Istorijske zbirke JU Muzeji i galerije Podgorice;
- 16) Sprovođenje preventivnih mjera zaštite na muzejskim predmetima stalne postavke JU Muzeji i galerije Podgorice;
- 17) Sprovođenje konzervatorskih mjera na knjigama i ukoričenim časopisima publikovanim prije 1900. godine;
- 18) Doedukacija postojećeg stručnog kadra u Narodnom Muzeju Crne Gore;
- 19) Doedukacija postojećeg stručnog kadra u Nacionalnoj biblioteci Crne Gore *Đurđe Crnojević*;
- 20) Obrada arhivske građe na italijanskom i engleskom jeziku;
- 21) Obuka kadrova za podvodna istraživanja;
- 22) Doedukacija stručnog kadra u Narodnoj biblioteci i čitaonici *Ivo Vučković* u Baru;
- 23) Doedukacija postojećeg kadra JU Zavičajnog muzeja Rožaje;
- 24) Organizovanje međunarodne manifestacije *Dani evropske baštine*;
- 25) Organizovanje manifestacije *Noć Muzeja*;
- 26) Publikovanje Stauta srednjevjekovnog grada Kotora;
- 27) Organizovanje okruglog stola na temu: *Klasična ili elektronska knjiga: za i protiv*;
- 28) Izložba *Narodni vez Bijelog Polja*;
- 29) Tematske izložbe *Porodica Brajković iz Perasta, Ribarstvo Mula, Prčanja i Perasta, Poljoprivredne alatke iz Grblja i Svijet mora Boke Kotorske*;
- 30) Skeniranje i digitalizacija 5.000 stranica značajnih publikacija iz kulturne istorije Crne Gore;
- 31) Izložba *Stara i rijetka knjiga u fondovima Nacionalne biblioteke*;
- 32) Prevod i objavljivanje priručnika i međunarodnih smjernica za digitalizaciju bibliotečke građe;
- 33) Objavljivanje fototipskih izdanja Triod posni iz 1561 (paleotip), Državni kalendar za 1907 (prvi državni kalendar), Trebnik iz 1837. godine, Zakon o narodnijem školama iz 1907. godine;
- 34) Izložba *Izbor iz oružne zbirke Zavičajnog muzeja Nikšić*;
- 35) Izrada karte nepokretnih kulturnih dobara Opštine Rožaje;
- 36) Izložba *Od talasa mora do vrhova planina*;
- 37) Organizovanje izložbe *Stara Podgorica u crtežima i slikama*;
- 38) Organizovanje izložbe *Pojasevi iz Etnografske zbirke*;
- 39) Priprema i štampa knjige *Izreke i poslovice iz Crne Gore*;
- 40) Izrada web site JU Zavičajnog muzeja Rožaje;
- 41) Izdavanje Vodiča kroz Zavičajni muzej Rožaje;
- 42) Izdavanje časopisa u DAISY format;
- 43) Izrada fototipskog izdanja i prenos na elektronski medij knjige Đurđa Boškovića *Stari Bar*, Beograd, 1962.god.;
- 44) Otkup predmeta za popunjavanje muzejskih zbirki Narodnog muzeja Crne Gore;
- 45) Otkup knjiga za popunjavanje zbirke Nacionalna biblioteka *Đurđe Crnojević*;
- 46) Otkup, prikupljanje i zaštita za popunjavanje filmskog fonda Crnogorske kinoteke;
- 47) Otkup muzejskih predmeta na teritoriji Opštine Nikšić;
- 48) Otkup muzejskih predmeta na teritoriju Opštine Herceg Novi;

- 49) Oprema za transport i prezentaciju muzejskih predmeta Prirodnjačkog muzeja Crne Gore;
- 50) Kreiranje softvera za obradu muzejskih predmeta i umrežavanje sa centralnim sistemom Narodnog muzeja Crne Gore;
- 51) Osavremenjavanje dokumentacionog centra Zavičajnog muzeja Rožaje;
- 52) Obezbjedivanje uslova za rad knjigovoznice Narodna biblioteka i čitaonica Ivo Vučković, Bar.

Donošenje prvogodišnjeg Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2012 godinu, može se smatrati prekretnicom u načinu finansiranja zaštite i očuvanja kulturnih dobara. Na osnovu dostavljenih detaljnih i konačnih finansijskih izvještaja o realizaciji i namjeni sredstava opredijeljenih za implementaciju projekata, te izvještaja koje su institucije kojima su projekti povjereni, dostavljale u toku perioda njihove realizacije, može se zaključiti da je implementacija u slučaju 85% nominovanih projekata uspješno realizovana. Realizacija 20 projekata je u toku, a čije je finalizovanje planirano početkom tekuće godine. Realizacija nije ostavljena samo u slučaju 2 projekata što ukazuje na visok nivo uspješnosti implementacije prvogodišnjeg Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara.

- **Realizaciju prve faze višegodišnjeg istraživačkog projekta Putevi kontinuiteta**, koji je podrazumijevao 200 radnih dana na terenu u 2012. godini, u kojima je učestvovalo 24 arheologa, konzervatora, geologa i antropologa, osam studenata arheologije i oko 40 fizičkih radnika. U trajanju od 30 dana, vršena su arheološka istraživanja na lokalitetu Crvena Stijena, jedno od najznačajnijih nalazišta *musterijenske* prošlosti Evrope, koji se nalazi u selu Petrovići, Opština Nikšić, na granici između Crne Gore i Bosne i Hercegovine, smješten iznad Bilećkog jezera, na nadmorskoj visini iznad 700 m. Ovogodišnja arheološka istraživanja su nastavak višegodišnjih istraživanja u saradnji sa Univerzitetom iz Mičigena, a za pretpostaviti je da će istraživanja Crvene Stijene trajati više decenija. Pored velikog broja pronađenih osteoloških ostataka, posebna pažnja posvećena je uzimanju uzoraka gline i sedimenta za analizu koja će dati bliže podatke o datovanju predmeta nađenih u ovom kulturnom sloju.

Takođe, na području Nikšića, ovogodišnja istraživanja vršena su i na prostoru Gornjih i Donjih Riječana koji se nalaze na oko 32 km zapadno od Nikšića, u oblasti Banjana i trajala su 40 dana. Istraživanja su vršena su u okviru četiri sektora, kojima su istraživane strukture konstrukcije objekata, bedema, tumula, koji se preliminarno mogu datovati od eneolita i bronzanog doba do I vijeka, a radi sagledavanja ukupnog prostora nekadašnje rimske stanice, sondažno je istražena i Budetina gradina koja se uzdiže na istočnoj strani Rječana.

Istraživanjima sprovedenim na Sjevernoj nekropoli antičke Duklje, u trajanju od 30 dana, otkriveni su grobovi i arheološki nalazi koji se datuju u drugu polovinu III i IV vijeka. Dobijeni podaci su značajni jer dijelom omogućavaju pravljenje komparacije sa arheološkim materijalnom otkrivenim tokom istraživanja jugoistočne i zapadne antičke nekropole Duklje, kao i antičkim nekropolama u regionu. Preliminarno datovanje grobova, poklapa se sa periodom napuštanja jugoistočne nekropole Duklje.

Istraživanja na Srednjevjekovnom gradu Svaču, koji se nalazi na oko 20 km sjeveroistočno od Ulcinja, između Šaskog jezera na jugu i plodne ravnice na sjeveru, trajala su 70 dana i vršena su na području Podgrađa usredsređeno na tri dijela, krajnjem istočnom dijelu Podgrađa, zapadnom dijelu koji se nalazi zapadno od ulice koja vodi prema Gornjem gradu i sjeverni dio koji je podignut na stijeni. Tokom istraživanja otkriveno je više arhitektonskih objekata kao i velika količina pokretnih arheoloških nalaza koji se datuju od VI do XII vijeka. Istraživanja su dokazala da je Svač bio veoma značajna lokacija u periodu od VI do XIII vijeka, a započeta istraživanje ukazuju i na veoma bogat arheološki sloj ranog srednjeg vijeka, sa izuzetnom arhitekturom i pokretnim nalazima.

Tokom ovogodišnje kampanje, koja je trajala 30 dana, na Ostacima Manastira Prečista Krajinska, koji se nalazi na oko 35 km od Virpazara, u Ostrosu, u Krajini, na krajnjem jugozapadnom dijelu Skadarskog jezera, vršena su arheološka istraživanja u neposrednoj okolini manastirskog kompleksa, na južnoj strani, gdje se pretpostavljalo da se nalazi monaško groblje, gdje su pronađeni osteološki ostaci, čije datovanje će biti utvrđeno nakon sprovedenih antropoloških analiza.

- **Projekat evidentiranja nematerijalne baštine** na teritoriji Crne Gore, realizovao se u mjesecu novembru 2012. godine, a u okviru Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2012. godinu. Projekat je realizovan saradnjom između Ministarstva kulture (nosioc posla), Uprave za zaštitu kulturnih dobara (realizator) i Narodnog muzeja (subjekt saradnje).

Uprava za zaštitu kulturnih dobara je rješenjima formirala šest stručnih timova u cilju evidentiranja nematerijalne kulturne baštine, i to za teritorije opština: Cetinje, Podgorica i Danilovgrad; Bar, Ulcinj i Budva; Pljevlja, Kolašin, Bijelo Polje i Mojkovac; Herceg Novi, Kotor i Tivat; Nikšić, Plužine, Šavnik i Žabljak; i Rožaje, Plav, Andrijevica i Berane. U sastav stručnih timova su, pored predstavnika Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturnih dobara, Narodnog i Pomorskog muzeja Crne Gore (tj. nacionalnih institucija), bili uključeni i predstavnici organa lokalne uprave, odnosno opštinskih ustanova kulture, koji su predloženi od strane lokalne samouprave, a na zahtjev Ministarstva kulture. Takođe, dio stručnih timova su bili i stručnjaci koji su prošli obuku o popisu nematerijalne baštine, održanu u organizaciji Ministarstva kulture i Regionalne kancelarije UNESCO iz Venecije, od 24-31. oktobra 2011. godine na Cetinju. Rješenjima o obrazovanju stručnih timova, obuhvaćeno je ukupno 43 saradnika, dok je u praksi evidentiranje obavljalo 40 stručnjaka. Razlika je uzrokovana uglavnom zdravstvenim problemima određenog broja stručnjaka.

Nakon formiranja stručnih timova izvršene su neophodne pripreme za rad: Uprava za zaštitu kulturnih dobara je svim opštinama u Crnoj Gori, uputila obavještenje o aktivnostima na evidentiranju nematerijalne kulturne baštine, sa zahtjevom da u skladu sa mogućnostima, izađu u susret stručnim timovima prilikom terenskog rada i obezbije službeno vozilo prema ukazanoj potrebi. Pojedine lokalne samouprave su izašle u susret ovoj molbi, dok neke nijesu, što je ograničilo pristup određenom broju elemenata koje istraživači nijesu mogli obići sopstvenim, putničkim automobilima.

Nakon obrzovanja stručnih timova, svi saradnici su dobili dokumentaciju potrebnu za pripremu rada, i to: Konvenciju o zaštiti nematerijalne kulturne baštine iz 2003.godine, Operativne smjernice za sprovođenje Konvencije za zaštitu nematerijalne kulturne baštine; Obrazac za terensko evidentiranje dobara nematerijalne baštine; Obrazac Saglasnosti za evidentiranje i inventarisiranje. Prije početka terenskog rada, održana su četiri pripremna sastanka sa članovima stručnih timova (Nikšić, 31.10.; Cetinje, 01.11.; Podgorica, 02.11.; Bijelo Polje i Kotor, 05.11.godine, pri su dogovoreni planovi rada i načelna politika sprovođenja istraživanja.

Stručni timovi su u naznačenom roku (od 1-20. odnosno 25. novembra) obavili rekognosciranje terena i evidentirali (popisali i inventarisali) 280 nematerijalnih dobara. Krajnji rezultat rada na ovom Projektu je izrada, po prvi put, Popisne liste nematerijalnih dobara na osnovu koje je kasnije sačinjena Preliminarna liste nematerijalnih dobara, odnosno elemenata nematerijalne kulturne baštine Crne Gore, od oko 178 nematerijalnih kulturnih dobara. Preliminarna lista je formirana sistematizacijom evidentiranih elementa, pri čemu su se identični elementi, ili djelovi elementa koji su popisani na više mjesta, zbrajali u jedan element/dobro. Evidentirana dobra/elementi su sistematizovani u šest grupa, shodno članu 17 Zakona o zaštiti kulturnih dobara, i to:

- 1) Jezik, govor, usmeno predanje, usmena književnost i drugi usmeni izraz (21 dobro);
- 2) Izvođačka umjetnost (6 dobara);
- 3) Običaj, obred i svečanost (64 dobra);
- 4) Znanje ili vještina vezana za prirodu i svemir (2 dobra);
- 5) Kultno i znamenito mjesto (3 dobra);
- 6) Tradicionalni zanat i vještina (82 dobra).

Kao ostale elemente, navodena su ona dobra/elementi nematerijalne kulturne baštine, koji više ne postoje po svjedočenju samih kazivača; ona koja po svojoj suštini predstavljaju negativne tekovine tradicije, ili pak dobra koja se odnose na propisani religijski obred, bez elemenata i osobenosti tradicionalne kulture.

Dokumentacija sa terena je sistematizovana po opštinama i sastoji se od: inventarskih obrazaca, odnosno popunjenih upitnika od strane saradnika, uz original saglasnosti ispitanika za korišćenje podataka; audiovizuelnih zapisa sa terena; elektronski dostavljenih upitnika i skenirane dokumentacije. Članovi stručnih timova su pokazali visok stepen interesovanja, inicijative i entuzijazma i uz visok nivo profesionalizma, jer su evidentirali i inventarisali veliki broj nematerijalnih dobara. Čitav posao ne bi bio potpun, da saradnici nijesu imali podršku građana Crne Gore, koji su prihvatili da budu ispitanici, da budu intervjuisani i što su dali tražene podatke i potpisali saglasnost za njihovo korišćenje.

- **Proces revalorizacije nepokretnih kulturnih dobara**, koji se sprovodi u skladu sa članom 142 Zakona o zaštiti kulturnih dobara, započet je u drugoj polovini 2012. godine, kada je Upravom za zaštitu kulturnih dobara u saradnji sa Ministarstvom

kulture obrazovala stručni tim za izradu elaborata o revalorizaciji kulturne vrijednosti **121** nepokretnog kulturnog dobra i spomen obilježja sa statusom kulturno dobro, sa područja Opštine Podgorica. Realizacija aktivnosti podrazumijevala je terenski obilazak predmetnih kulturnih dobara, radi uvida u stanje, a završetak elaborata o revalorizaciji, kojim će se izvršiti provjera kulturne vrijednosti **121** nepokretnog kulturnog dobra i spomen obilježja sa statusom kulturno dobro, planiran je za početak 2013. godine.

- **Realizacija projekta Zaštita arhitekture XX vijeka** u okviru kojeg je Ministarstvo kulture, u saradnji sa oštinama i relevantnim institucijama izvršilo preliminarno rekognosciranje objekata arhitekture XX vijeka Crne Gore i organizovalo okrugli sto na temu *Zaštita arhitekture XX vijeka* na kome su prisustvovali predstavnici većine opština kao i predstavnici svih relevantnih institucija iz oblasti zaštite kulturne baštine, Arhitektonskog fakulteta, udruženja arhitekata i dr. Ovim putem opštine su dostavile na pripremljenom obrazcu prijedloge objekata za koje vjeruju da posjeduju kulturnu vrijednost. Podneseno više inicijativa za stavljanje pod zaštitu arhitektonskih ostvarenja XX vijeka, na osnovu kojih će Uprava pristupiti obrazovanju stručnih timova za izradu elaborata o utvrđivanju kulturne vrijednosti.
- Donošenje **Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2013. godinu**, u skladu sa članom 128 Zakona o zaštiti kulturnih dobara, koji se kroz realizaciju 59 projekata, može smatrati prekretnicom u načinu finansiranja zaštite i očuvanja kulturnih dobara.

Uvažavajući činjenicu da je visok nivo realizovanih projekata u 2012. godini, ocijenjen kao dobar model u načinu finansiranja zaštite i očuvanja kulturnih dobara, jer je konceptom, u odnosu na raspoloživa sredstva uticao na unaprjeđenje uslova i stanja zaštite kulturne baštine, kao i podatak da su brojna materijalna i nematerijalna dobra u lošem stanju, a mnoga nijesu istražena, valorizovana i stavljena pod režim zaštite, Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara će, kroz realizaciju **59** projekata u 2013. godini, obezbijediti mogućnost sveobuhvatnog tretiranja kulturnih dobara na teritoriji cijele države, a širenjem saznanja o značaju i vrijednosti kulturnih dobara, bez obzira da li su od međunarodnog, nacionalnog ili lokalnog značaja, shodno svojoj namjeni, služiti kulturnim, naučnim i edukativnim potreba pojedinca i društva. Programom za 2013. godinu podržani su projekti iz oblasti konzervatorske, muzejske, bibliotečke, arhivske i kinotečke djelatnosti, a koje će realizovati nacionalne i lokalne javne ustanove i organi državne uprave iz oblasti kulturne baštine, u ukupnom iznosu od **913,844.36 €**.

Programom zaštite i očuvanja za 2013. godinu, obuhvaćeno je četiri istraživačka projekta, od kojih je projekat Putevi kontinuiteta višegodišnji. Takođe, za potrebe izrade elaborata o utvrđivanju kulturne vrijednosti, koncipirana su četiri kompleksna projekta, kroz koje će se izvršiti revalorizacija nepokretnih kulturnih dobara i valorizacija nepokretnih i nematerijalnih dobara na teritoriji cijele države i dva projekta namijenjena valorizaciji televizijskih fondova emisija o kulturnoj baštini nastalih u periodu od 1969. do 1989. godine. Programom su obuhvaćeno i dva projekta iz oblasti integralne zaštite, koja se odnose na izradu studija zaštite i menadžment planova za zaštićena područja, kao i deset konzervatorskih projekata. Ministarstvo će ove godine biti realizator sedam projekata edukacije i doedukacije stručnog kadra u ustanovama

kulture, a podržano je i trinaest projekata u okviru kojih će se organizovati nacionalne i međunarodne manifestacije, prirediti i izdati publikacije, održati okrugli stolovi, prirediti izložbe i sl. Programom zaštite i očuvanja za 2013. godinu, obuhvaćeno je šest projekata u okviru kojih će se vršiti popunjavanje i obogaćivanje fondova pokretnim kulturnim dobrima, kao i jedanaest projekata u okviru kojih će se, odgovorajućom opremom poboljšati uslovi za zaštitu, očuvanje i prezentaciju kulturnih dobara.

- **Monitoring implementacije Menadžment plana istorijskog jezgra Cetinja i izrada Godišnjeg izvještaja implementacije**

Menadžment planom Istorijskog jezgra Cetinja, razvoj Cetinja temeljen je na poštovanju, unaprjeđenju, promovisanju i korišćenju resursa naslijeđene kulturne i prirodne baštine, kao potencijala za napredak lokalne zajednice i njenih građana. Menadžment plan, rađen za period od 15 godina, je strateški plan koji je prevashodno postavio okvir za integralno upravljanje kulturnom i prirodnom baštinom, sa Akcionim planom sa prioritetnim aktivnostima i mjerama u kratkoročnoj, srednjoročnoj i dugoročnoj perspektivi, sa nosiocima aktivnosti i indikatorima uspjeha.

Relevantnost Menadžment plana obezbjeđuje se godišnjom analizom ažuriranih podataka o realizovanim aktivnostima iz Akcionog plana, u formi Izvještaja, koji se dostavlja Vladi Crne Gore na razmatranje i usvajanje. Izvještajem usvojenim na sjednici Vlade od 10.01.2013. godine, konstatovano je da, nakon tri i po godine od usvajanja Menadžment plana, može se zaključiti da je njegova implementacija, u odnosu na aktivnosti i rokove prepoznate Akcionim planom, većim dijelom bila uspješna.

- **Rad pet komisija koje djeluju u sastavu Ministarstva kulture i to:**

o**Komisije za dodjelu stručnih zvanja** koja je u 2012. godini, na osnovu Pravilnika o vrsti i stepenu stručne spreme, programu i načinu polaganja stručnog ispita i stručnim zvanjima za vršenje poslova konzervatorske, muzejske, bibliotečke i arhivske djelatnosti, ("Sl. list CG" br. 22/12 i 26/12), priznala i dodijelila bodovanjem ukupno 47 stručnih zvanja od čega 33 u konzervatorskoj, 10 u bibliotečkoj i 4 u muzejskoj djelatnosti;

o**Komisije za polaganje stručnog ispita** u okviru koje je u 2012. godini, a na osnovu Pravilnika o vrsti i stepenu stručne spreme, programu i načinu polaganja stručnog ispita i stručnim zvanjima za vršenje poslova konzervatorske, muzejske, bibliotečke i arhivske djelatnosti, ("Sl. list CG" br. 22/12 i 26/12), organizovano polaganje stručnih ispita 22. i 23. decembra 2012. godine;

o**Komisija za izdavanje i oduzimanje konzervatorske licence**, koja je u 2012. godini, a na osnovu Pravilnik o bližim uslovima za izdavanje i oduzimanje konzervatorske licence ("Sl. list CG", broj 19/11), održala 8 sjednica i izdala 47 licenci iz svih oblasti: izrada konzervatorskih projekata i primjena konzervatorskih mjera na pokretnim ili nepokretnim kulturnim dobrima i izrada studije zaštite kulturnih dobara;

o**Komisije za izdavanje i oduzimanje istraživačke licence**, koja je u 2012. godini, a na osnovu Pravilnik o bližim uslovima za izdavanje i oduzimanje istraživačke

licence ("Sl. list CG", broj 19/11), održala 8 sjednica i izdala 26 licenci iz oblasti arheoloških i konzervatorskih istraživanja kulturnih dobara;

oKomisija za spomen – obilježja Ministarstva kulture koja je u 2012. godini dala sljedeće saglasnosti na:

- Prijedlog Programa podizanja spomen–obilježja Glavnog Grada Podgorica;
- Prijedlog Programa podizanja spomen–obilježja opštine Herceg Novi;
- Prijedlog Programa podizanja spomen–obilježja opštine Pljevlja;
- Prijedlog Odluke o podizanju spomen–obilježja opštine Pljevlja;
- Prijedlog Programa podizanja spomen–obilježja opštine Nikšić;
- Prijedlog Programa podizanja spomen–obilježja opštine Prijestonice Cetinje.

Pored gore navedenih aktivnosti Ministarstvo kulture je tokom 2012. godine, sprovodilo i sljedeće aktivnosti:

- Sanacija i revitalizacija kulturnih dobara i investiciono održavanje objekata u kojima su smještene institucije iz oblasti kulturne baštine dominantno je realizovano kroz Program Cetinje- Grad kulture 2010-2015.;
- Sanacija najugroženijih spomen – obilježja;
- Promocija i popularizacija kulturne baštine, organizovanjem okruglih stolova i radionica radi poboljšanja stanja u djelatnostima baštine, izložbi i manifestacija: Dani evropske baštine, kojim je obilježen početak osnivanja Arheološkog muzeja Narodnog muzeja Crne Gore, kroz otvaranje lapidarijuma sa srednjevjekovnim nadgrobniim spomenicima stećcima, Noć muzeja, Dan muzeja, organizovanje izložbe Islamske kaligrafije, Pravoslavnih manastira i drugih;
- Pomoć u radu strukovnih udruženja i drugih nevladinih organizacija koje se bave zaštitom i očuvanjem kulturne baštine;
- Nastavljena je realizacija IPA projekata prekogranične saradnje 3 projekta, *CHAIRPLAN*, *Cultema* i *AdriHistoricalLands*;
- Kroz Regionalni program za kulturnu i prirodnu baštinu Jugoistočne Evrope nastavljena je implementacija Ljubljana procesa uz pomoć Kancelarije Sekretarijata Savjeta Evrope na Cetinju;
- Integralnu zaštitu kulturne baštine za potrebe izrade urbanističko-planskih dokumenata, koja je podrazumijevala izdavanje smjernica i mišljenja od strane Uprave za zaštitu kulturnih dobara, kao organa u sastavu Ministarstva kulture;
- Izradu podzakonskih akata.

2. Program Cetinje – Grad kulture 2010 - 2015

Vlada Crne Gore je na prijedlog Ministarstva kulture u julu 2010. godine usvojila Program *Cetinje-grad kulture 2010 – 2013* i za njegovu implementaciju obrazovala Koordinacioni tim, kojim rukovodi predsjednik Vlade.

Programom *Cetinje-grad kulture 2010–2013* pokrenute su i realizovane aktivnosti primjerene značaju i značenju Cetinja za kulturni i državni identitet Crne Gore, njegovim razvojnim potencijalima, oživljavanju uloge i funkcija Prijestonice i njenoj međunarodnoj afirmaciji.

Za realizaciju navedenih programskih aktivnosti planirana su sredstva u iznosu od **20.000.000,00 €**, koje obezbijeduje Vlada Crne Gore. Kako su rebalansom budžeta u 2012. godini ova sredstva značajno smanjena, Vlada je donijela odluku da se realizacija Programa produži do **2015. godine**.

Uvažavajući činjenicu da Cetinje ne raspolaže adekvatnim galerijskim prostorom, kao i preporuke Menadžment plana i sprovedenih analiza prostornih i lokacijskih karakteristika objekata na Cetinju, utvrđeno je da bi sa stanovišta lokacije za gradnju galerije najadekvatniji prostor bio Balšića Pazar. Za realizaciju ove aktivnosti Vlada je u 2010. godini otkupila bivšu zgradu *Trgopromet* zbog adekvatnih prostornih kapaciteta koje zahtijeva galerija. Objekat je završen i dr Igor Lukšić, tadašnji predsjednik Vlade, svečano je otvorio **Crnogorsku galeriju umjetnosti Miodrag Dado Đurić** 18. maja 2012 godine, uoči proslave 6 godina od sticanja nezavisnosti Crne Gore.

Vlada Crne Gore je u martu 2010. godine usvojila Elaborat o opravdanosti osnivanja višenamjenskog centra **MACCOC** (*Marina Abramovic Community Center Obod Cetinje*). Stečajni proces u nekadašnjem Obodu je završen, a u toku je izrada master plana za Marina Abramovic Community Center OBOD Cetinje, koja je povjerena renomiranom, svjetski priznatom **arhitekti Remu Kulhasu** i njegovom timu u Njujorku **OMA**. Prezentacija prvog koncepta za MACCOC održana je u trpezariji nekadašnjeg Oboda, u septembru 2012. godine, u prisustvu tadašnjeg predsjednika Vlade dr Igora Lukšića, ministra kulture prof. Branislava Mićunovića, gradonačelnika Prijestonice Cetinje Aleksandra Bogdanovića, svjetski poznate umjetnice Marine Abramović i čuvenog arhitekta Rema Kulhasa. Događaj je bio izuzetno posjećen, uz pratnju svih regionalnih medija.

U skladu sa novim zakonima iz oblasti kulturne baštine i Zakonom o kulturi, pristupilo se reorganizaciji pojedinih institucija i osnivanju novih institucija iz oblasti kulturne baštine, Uprave za zaštitu kulturnih dobara i Centra za konzervaciju i arheologiju Crne Gore, čime je definisana nova programska koncepcija institucionalne organizacije u ovoj oblasti. Ove institucije biće smještene u **Bivšoj zpravnoj zgradi Obod**. Nakon što je zakonska procedura za izbor najpovoljnijeg izvođača završena, radovi su počeli krajem 2012. godine. U dijelu objekta koji je namijenjen Centru za konzervaciju i arheologiju biće privremeno smješten Fakultet likovnih umjetnosti zbog požara u zgradi bivšeg Ruskog poslanstva, i to do završetka izgradnje univerzitetskog kompleksa na Cetinju gdje će biti smješteni umjetnički fakulteti.

Zbog požara u **Ruskom poslanstvu**, Vlada Crne Gore je za sanaciju krovnog pokrivača opredijelila 100 hiljada eura Prijestonici Cetinje, iz kapitalnog budžeta, od sredstava koja je namijenjena javnim radovima u oblasti kulture.

Upis Istorijskog jezgra Cetinja na listu svjetske baštine UNESCO je jedan od glavnih prepoznatih opštih ciljeva za unapređenje, zaštitu, valorizaciju i prezentaciju Istorijskog jezgra Cetinja. U toku je izrada nominacionog dosijea za upis Istorijskog jezgra Cetinja na listu svjetske baštine UNESCO, što podrazumijeva inoviranje urbanističkih planskih dokumenata i preduzimanje niza aktivnosti na valorizaciji i revalorizaciji kulturnih dobara u Istorijskom jezgru i njegovom kontekstu.

U 2012. nastavljen je rad na izradi Monografije **Crnogorske dinastije**, autori prof. dr Đorđije Borožan i prof. dr Živko Andrijašević, koja će se objaviti tokom 2013. godine.

Vlada je donijela odluku o kupovini zgrade nekadašnjeg **Belgijskog poslanstva**, gdje će biti privremeno smješteni pojedini odsjeci Fakulteta likovnih umjetnosti.

3. Aktivnosti javnih ustanova kulture iz oblasti kulturne baštine

Reforme u oblasti zaštite kulturne baštine projektovane su setom novih zakona (Zakon o muzejskoj djelatnosti, Zakon o arhivskoj djelatnosti, Zakon o bibliotečkoj djelatnosti i Zakona o zaštiti kulturnih dobara) koji su stupili na snagu 2010. godine. Donošenjem zakona, započete su opsežne i temeljne reforme, čiji je bitni segment unaprjeđenje organizacije i programske koncepcije postojećih ustanova kulture, shodno novim potrebama i uslovima djelovanja, radi efikasnog i kvalitetnog vršenja poslova od javnog interesa, u skladu sa utvrđenim pravilima i standardima.

Zakonom o zaštiti kulturnih dobara ustanovljene su nove vrste kulturnih dobara, proširen je segment prethodne zaštite i propisane složene procedure uspostavljanja zaštite i sprovođenja konzervatorskih mjera. Istovremeno ovim zakonom utvrđena je potreba stalnog institucionalnog obavljanja upravnih i stručnih poslova na zaštiti kulturnih dobara. U tom smislu jasno su prepoznati i razgraničeni upravni i stručni poslovi zaštite koje vrši organ uprave - Uprava za zaštitu kulturnih dobara i poslovi na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara kojima se bave javne ustanove za obavljanje konzervatorske, muzejske, bibliotečke, kinotečke i arhivske djelatnosti koju obavlja Državni arhiv.

3.1 NACIONALNA BIBLIOTEKA ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Prošle godine sprovedena je cjelokupna zakonska procedura i usvojen novi Statut Biblioteke. Sačinjen je i odobren Poslovnik o radu Savjeta Biblioteke, a sprovedene su i brojne aktivnosti administrativne prirode koje su zahtijevali određeni zakoni koji se direktno i indirektno odnose na bibliotečku djelatnost. Najznačajnije novine donio je Zakon o izdavaštvu, no njegova potpuna primjena još uvijek se očekuje, a kako bi se Biblioteci značajno olakšao rad.

Značajan podsticaj razvoju bibliotečke djelatnosti dalo je Ministarstvo kulture projektima u okviru Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara za prethodnu godinu, kada je finansirano čak 9 projekata u vrijednosti od 65.000€.

NBCG je ove godine dobila na poklon dvije biste – dr Nika S. Martinovića i dr Dušana Martinovića od prof. Dr Jokanovića iz Novog Sada.

Biblioteka je 2012. godine formirala sljedeće komisije: Komisiju/žiri za izradu logotipa, Komisiju za polaganje bibliotekarskog ispita, Komisiju za licence, Komisiju za izradu Pravilnika o sistematizaciji radnih mjesta, Komisiju za izradu Zapisnika o fondu NBCG, Tendersku komisiju i dr.

Uzajamna bibliografska baza podataka COBIB.CG na dan 31.12.2012. godine je sadržala 289.951, dok je lokalna baza CNB sadržala 175.103 bibliografskih zapisa.

Iako su, u skladu sa Zakonom o bibliotečkoj djelatnosti (čl. 38, tačka 2), narodne biblioteke u obavezi da se uključe u bibliotečko-informacioni sistem, u toku ove godine nijedna biblioteka nije uključena u sistem COBISS.CG.

Redaktor uzajamnog kataloga je poslao ukupno 97 dopisa bibliotekama članicama sistema COBISS.CG (u vezi kontrole kvaliteta bibliografskih zapisa). Kontrolisane su baze podataka 8 biblioteka-članica COBIB.CG: Određen je cjelokupni globalni šifarnik za sistem COBISS.CG u segmentu COBISS2/Pozajmica, kao i šifarnik za poštanske brojeve u Crnoj Gori. Početkom avgusta 2012. godine, IZUM je prosljedio spisak od 7.624 zapisa iz uzajamne bibliografske baze podataka COBIB.CG sa greškama koje bi onemogućile uključivanje tih zapisa u WorldCat. Od tog broja, ispravljeno je i pohranjeno na hostu ukupno 1670 zapisa. U NBCG se vrše zadnje pripreme za prelazak na aplikaciju COBISS 3 u dijelu fonda tj. lokacijskih podataka, a takođe petočlana komisija privodi kraju rad na novom Zapisniku o fondu za Biblioteku. Prelazak na COBISS3 Fond predviđen je za februar 2013. godine.

Urađeno je 5 mikrofilmovanja stare crnogorske periodike, završeno je cjelokupno skeniranje *Glasa Crnogoraca* i pripremljeno za CD a u oktobru je to i realizovano u 10.000 primjeraka i distribuirano uz dnevni list *Pobjeda*.

Izvršeno je i preseljenje i kontrola određenog broja fondova, kako bi bili smješteni pravilnije radi boljeg pregleda. Za navedeni period prekontrolisano je, očišćeno od prašine, presloženo i pregledano 39551 monografska publikacija. U izvještajnom periodu angažovanje na održavanju objekata je bilo veliko. Realizovani su sljedeći projekti: Projekat za izvođenje radova na sanaciji podrumskog prostora glavnog objekta sa predmjerom i predračunom radova (projekat izradio *Draft* d.o.o. Cetinje), i Projekat protivpožarne, protivprovalne zaštite i video nadzora u zgradi Francuskog poslanstva (projekat izradio *ITS-Control* iz Nikšića), za koji su obezbjeđeni i konzervatorski uslovi. Završena je instalacija klima sistema u potkrovlju zgrade Italijanskog poslanstva, po šopingu sprovedenom u decembru 2011. godine. Izvršeno je košenje travnjaka na obadrije lokacije (Italij. i Franc. Poslanstvo).

Projekat izrade *Digitalne Crnogorske bibliografije 1494-1994. godine* započet 2011. godine, nastavljen je i uspješno završen u junu tekuće godine. Realizacija ovog projekta je podrazumijevala digitalizaciju svih do sada objavljenih svezaka crnogorske retrospektivne bibliografije, obima 32 sveske u okviru četiri toma. *Digitalna Crnogorska bibliografija 1494-1994. godina* je dostupna na portalu www.cnbdigitalnabibliografija.me.

Putem razmjene obaveznog primjerka sa Narodnom bibliotekom Srbije i Bibliotekom Matice srpske, NBCG je 2012. godine dobila oko 600 knjiga i oko 1.500 br. novina i časopisa. Za posebne zbirke pristiglo je 130 CD, 8 geografskih karata, 4 atlasa, 76 razglednica i 12 DVD-a.

Obaveznim primjerkom sa teritorije Crne Gore pristiglo je 725 naslova knjiga, od čega 540 objavljenih 2012. godine (3390 primjeraka); 219 naslova časopisa (1533 brojeva), 225 naslova novina (1575 brojeva) i 5 naslova dnevnih novina (oko 1800 brojeva). Ostalim vidovima nabavke pristiglo je 1920 naslova knjiga (2698 primjeraka).

Ukupan broj novih bibliografskih zapisa u elektronski katalog NBCG u ovoj godini iznosi oko 15000 (u Prijemnom odjeljenju i Odjeljenju za stručnu obradu bibliotečkog materijala).

U 2012. godini, zajednički katalog crnogorskih biblioteka je pretraživan ukupno 90731, dok je elektronski katalog CNB pretraživan ukupno 32268 puta. Baza podataka o bibliotekama članicama sistema COLIB.CG pretraživana je 2606 puta. Podatak o „virtuelnim“ korisnicima elektronskog kataloga iz godine u godinu bilježi stalni porast, za razliku od broja korisnika koji dolaze u Biblioteku. Za potrebe svih korisničkih kategorija, iz osnovnog fonda na korišćenje je izdato 5479 knjiga, 2271 sv. novina i 2047 sv. časopisa. Sav korišćeni materijal uredno je vraćen na police depoa. Međubibliotečkom pozajmicom realizovano je ukupno 111 zahtjeva. Bibliotekama je upućeno na korišćenje 588 publikacija, koje su uredno vraćene u predviđenom roku. I u 2012. godini, CNB je imala korisnike raznih profila. Najzastupljenija je bila populacija studenata i njihov broj je bio 937. Naučnih radnika koji su izučavali fondove CNB-a tokom godine je bilo 53, učenika 75, radnika 44, dok je muzejski fond koristilo 136 korisnika. Odjeljenje je tokom 2012. godine pružilo korisnicima oko 10500 svih vrsta informacija (kataloških, bibliografskih i dr. informacija iz COBISS-a, sa interneta).

Nacionalna biblioteka je nastavila i sa radom na tekućoj i retrospektivnoj bibliografiji, kao i na unapređenju prepoznatljivih dometa izdavačke djelatnosti.

Biblioteka ostvaruje značajnu međunarodnu saradnju koju osnažuje jednako bilateralnim i multilateralnim međunarodnim aktivnostima, ali i učešćem i predstavljanjem na reprezentativnim događajima i sajmovima u inostranstvu. Izuzetnu pažnju Biblioteka poklanja i edukaciji i usavršavanju kadrova, ali i organizaciji brojnih programa koji promovišu kulturne vrijednosti ovog dijela baštine, tako da su i promocija i marketing zastupljeni u ovoj instituciji.

3.2 NARODNI MUZEJ CRNE GORE

Narodni muzej Crne Gore u 2012. godini, realizovao je sljedeće aktivnosti:

o Sanacioni radovi u okviru tekućeg održavanja objekata

Poslovi kompletne sanacije stražarske kuće na Lovćenu, sa prilaznom stazom, krovnom izolacijom i izradom novog betonskog krova, potpornog zida za sprečavanje odrona na krov kuće, kao i uređenje dvorišnog dijela popločavanjem; zamjena devastiranih kamenih ploča na platou ispred Mauzoleja na Lovćenu; sanacija oštećenja krova Etnografskog muzeja prouzrokovanih vremenskim nepogodama; zamjena krova i sanacija krovne konstrukcije na dvije kule Njegoševog muzeja (Biljarde) i sanacija oluka i krovnog pokrivača na Biljardi; izrada fasade atrijuma Vladinog doma (sa Direkcijom za imovinu) i zamjena unutrašnjih vrata i izrada kamenih stepeništa; adaptacija krova i ulazne kapije na Njegoševoj rodnoj kući u Njegušima; sanacija oluka i krova Muzeja kralja Nikole; sanacija strujne mreže u Ateljeu *Dado*, Vladinom domu i Etnografskom muzeju; sanacija izlagačkog

prostora u Umjetničkom muzeju; iz depoa Muzeja kralja Nikole uz konsultaciju sa rukovodiocem muzeja Anđom Kapičić, izdvojeno je i reparirano oko 40 komada originalnog dvorskog namještaja, koji je sada u postavci Muzeja.

- **Sakupljanje muzejskog materijala**

Otkupom, za potrebe pojedinih muzejskih jedinica, Narodni muzej je obogatio muzejski fond, i to za: Istorijski muzej - Pivo Kramatićević, tri crteža sa temom NOB-a; Radionica Novaka Radonića, portreti knjaza Nikole i knjeginje Milene, oko 1880. godine; Drago Đurović, *Njegošev portret*; Janko Brajović, *Petar II Petrović Njegoš*, sjedeća figura i figura Ratnika (o ovim skulpturama je pisala Olga Perović) i zbirka dokumenata sa početka XX vijeka; Etnografski muzej - ženska crnogorska narodna nošnja; Umjetnički muzej - Mihailo Jovičević, slika; Vesko Gagović, slika; Špiro Bocarić, slika, (portret M.G. iz 1898.godine); Drago Đurović, tri skulpture u bronzi (skice za spomenike na Lazinama i Vuksan-Lekićima); Risto Stijović, tri skulpture, (*Sova*, *Ženski akt* i *Golub*); Uroš Tošković, slika, ulje na platnu; Rajko Popivoda, skulptura –objekat; Milena Durutović, slika; Milo Milunović, slika (*Jastog na obali*); Miodrag Dado Đurić, grafika; Miodrag Dado Đurić, slika; Portret Miloša Vučkovića; Zlatko Glamočak, dvije skulpture; Arheološki muzej - 50 predmeta iz doba neolita (kamene sjekire, strugači, motike i sl.) i ilirski bronzani mač. Takođe, u okviru manifestacije *Dani evropske baštine* koja je u 2012. godini bila posvećena stećcima, u saradnji sa Ministarstvom kulture, u okviru sprovedenih aktivnosti na formiranju Lapidarijuma, dislocirano je u Atrijum Biljarde i konzervatorski tretirano 11 stećaka sa teritorija opština Pljevlja i Nikšić od kojih će jedan dio ostati i biti dio stalne postavke Lapidarijuma Arheološkog muzeja.

- **Zaštita muzejskog materijala i muzejske dokumentacije**

Metodom netoksične dezinfekcije i dezinsekcije, preventivno je zaštićeno 1900 predmeta, a trajno 82 predmeta. Postupku trajne zaštite podvrgnuto je: 1800 listova dokumenata, 30 knjiga sa 3200 listova, 45 grafika, 31 slika na platnu i preuramljeno preko 300 slika iz postavki Umjetničkog muzeja i 180 predmeta od drveta. U centralnom depou su urađene stalaže za smještaj skulptura i zaštićenog muzejskog materijala.

- **Istraživanja**

Radi popunjavanja muzejskog fonda novoosnovanog *Arheološkog muzeja*, Narodni muzej je učestvovao u realizaciji prve faze višegodišnjeg projekta Ministarstva kulture *Putevi kontinuiteta*, kroz *Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2012. godinu*, u okviru koje su obavljena istraživanja na pet arheoloških lokaliteta: Svač, Crvena stijena (u saradnji sa Univerziteta u Mičigenu); Duklja (Sjeverna nekropola); Riječani, Prečista Kranjska.

Muzej je učestvovao u Projektu evidentiranja nematerijalne kulturne baštine, koji je pokrenut od strane Ministarstva kulture i Uprave za zaštitu kulturnih dobara, u okviru *Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2012. godinu*.

- **Stručna obrada muzejskog materijala, muzejska dokumentacija i Muzejski informacioni centar**

Novoformirani Muzejski informacioni centar je izvršio pripreme za uspostavljanje informacione mreže na nivou Crne Gore (hardversko poboljšanje postojeće opreme

namijenjene korisnicima sa nadgradnjom, sa ukupnom memorijom od oko 5 terabajta, nadogradnja postojećeg sistema za sprovođenje muzejske dokumentacije NMCG).

Muzejski informacijski centar je realizovao multimedijalne aplikacije i umrežavanje *Muzeja novca* Centralne banke Crne Gore, kao i umrežavanje Zavičajnog muzeja *Ganića kula* iz Rožaja i Prirodnjačkog muzeja.

Za potrebe arheoloških istraživanja u okviru Projekta *Putevi kontinuiteta* Centar NMCG je učestvovao u izradi odgovarajuće dokumentacije, uradio aplikaciju za katalogizaciju, kao i unos dijela podataka o lokalitetima na teritoriji Crne Gore u GIS sistem.

U okviru aktivnosti na obilježavanju *Dana evropske kulturne baštine* izrađene su namjenske prezentacione aplikacije, kao i dokumentacija o postupku dislociranja stećaka. Takođe je urađena dokumentacija postupka analize Ikone Bogorodice Filermanske (oko 1000 snimaka i video materijal).

Kroz projekat *Zamišljajući Balkan-tradicija i modernost u dugom XIX vijeku*, stručno je obrađen material za regionalnu izložbu u Ljubljani, pod pokroviteljstvom UNESCO, u saradnji sa još jedanaest zemalja.

- **Prezentacija muzejskog materijala**

NMCG je realizovao sljedeće izložbe: stećaka (lapidarijum) saradnjom sa Ministarstvom kulture; Prirodnjačkog muzeja *Fragmenti prirode*, povodom *Noći muzeja*; *Istok- Zapad* u saradnji sa muzejom *Pino Paskali* iz Polinjana a Mare, Italija; Mirka Ilića, dizajnera svjetskog renomea iz Njujorka *Šaka u lice* u saradnji sa *Muzejom Moderne i suvremene umjetnosti* iz Rijeke; *Ulmski modeli* izložba i radionica za studente *Fakulteta likovnih umjetnosti* - Cetinje i *Arhitektonskog fakulteta* - Podgorica organizovana u saradnji sa *Gete institutom* , Ambasadom Njemačke u Crnoj Gori i *Institutom za veze sa inostranstvom* (IFA) iz Štutgarta; *Crnogorci u Ukrajini u XVIII vijeku*, izložba realizovana sa Državnim arhivom; *Crna Gora u Balkansim ratovima*, izložba realizovana sa Državnim arhivom; Igor Bošnjak, *Micro Static Cinema* (video); *Deset godina Atelje-a Dado*; *Istok -Zapad* (video selekcija); *Jugoslovenska grafika iz fonda NMCG*; Bertrand Kelle *Krugovi*; Vana Urošević *Kapričosi*; Mirko Ilić *Šaka u lice*; Đorđije Crnčević *Siga-Biga-Tuf*; *Crtež iz fonda NMCG*; Aleksandar Saša Vukotić, *Slike*; Pripremljena je retrospektivna izložba Draga Đurovića, koja će biti organizovana u 2013. godini; *Savremena crnogorska grafika*, u Rijeci, saradnja sa Arhivom grada Rijeke; *Koloristički ekspresionizam u jugoslovenskom slikarstvu*, u saradnji sa JU Muzeji i galerije Podgorice; *Umjetnici Jugoslavije Njegošu*, saradnja sa JU Muzeji i galerije Podgorice; *Dio legata Voja Stanića*, u Kini u organizaciji Ministarstva kulture.

- **Izdavačka djelatnost**

NMCG je objavio sljedeće publikacije: *Mihailo Vukotić*, monografski katalog koji je pratio retrospektivnu izložbu; Monografski katalog povodom desetogodišnjice Ateljea *Dado*, kataloge za sve tematske izložbe i *Glasnik Narodnog muzeja Crne Gore*, br. 8.

- **Učešće u međunarodnim projektima**

Program upravljanja zbirkama, u organizaciji *Centralnog instituta za konzervaciju* u Beogradu; *Bijenale* u Veneciji; *Istorija koja povezuje*, Sarajevo, Ohrid, Pula, Ljubljana i Bečići; *Novi pristupi u prezentovanju Holokausta*, organizacija Jad Vašem iz Jerusalima;

Istorija u konfliktnim područjima, organizacija *Univerzitet Alister*, Sjeverna Irska; *Obnavljanje bivšeg jugoslovenskog paviljona* u Državnom muzeju *Aušvic-Birkenau*, organizacija UNESCO; *Istorija sjećanja*, organizacija *EBZ Lajpcig*.

- **Ostalo**

Radi organizovanja unutrašnje službe zaštite u JU *Narodni muzej Crne Gore*, obezbijedio je obuku za stražarsku službu, ukupno 15 lica, na *Policijskoj akademiji* u Danilovgradu.

3.3 PRIRODNJAČKI MUZEJ CRNE GORE

Prirodnjački muzej u 2012. godini realizovao je sljedeće aktivnosti:

- **Sakupljanje muzejskog materijala**

Nakon terenskog istraživanja i prikupljanja materijala, kroz obradu u muzeju i prepariranje, inventarisano je i ušlo u muzejske zbirke oko 900 primjeraka.

- **Zaštita muzejskog materijala i muzejske dokumentacije**

Preparirano je i konzervirano: tri primjerka morskog raka (hlap), od čega je jedan poklonjen donatoru rakova i kraba, četiri primjerka morske ribe (list, orada, zubatac i kovač), jedan primjerak tune dužine 1,16 m, četiri komada morske krabe i tri komada žabe.

- **Istraživanje**

Popunjavanje muzejskih zbirki vršili su kroz terensko istraživački rad kustosa u kontinuitetu, i to 200 terenskih dana.

- **Stručna obrada muzejskog materijala i muzejske dokumentacije**

Novosakupljeni primjeri sa terena, obrađeni su kroz primarnu dokumentaciju, Knjigu ulaza i Knjigu inventara, sa fotodokumentacijom za četiri muzejske zbirke, kao i video zapisi za dvije muzejske zbirke. Urađena dokumentacija za 214 muzejska primjerka, što znači da su isti potpuno studijski obrađeni i upisani u bazu podataka. Do sada je u elektronsku Knjigu inventara upisano 3.560 primjeraka.

- **Revizija muzejskog materijala**

Krajem godine obrazovana je i otpočela sa radom Komisija za reviziju muzejskog materijala i muzejske dokumentacije, nakon upravnog nadzora Ministarstva kulture, a u odnosu na obaveze Muzeja propisane članom 20 Pravilnika o načinu vođenja, vrsti i sadržaju dokumentacije o muzejskom materijalu („Sl.list CG” br.53/11) i člana 9 Pravilnika o načinu, postupku i rokovima revizije muzejskog materijala („Sl.list CG” br.19/11).

- **Prezentacija muzejskog materijala**

Izložbena djelatnost

Muzej je realizovao sljedeće tematske izložbe: *Od talasa mora do vrhova planina* (u Bijelom Polju od 10. do 22. oktobra 2012. godine, koju je posjetilo oko 3.500 posjetilaca), *Fragmenti prirode* (u Narodnom muzeju, u zgradi Biljarde, u okviru *Međunarodnog dana i noći muzeja*, od 18. maja do 02. juna 2012. godine).

Od maja 2012. godine Muzej je otpočeo radove na realizaciji stalne izložbene postavke u iznajmljenom prostoru, u podgoričkom naselju Tološi, na prostoru od oko 300 m². Otvaranje stalne izložbe za posjetioce planira se u 2013. godini.

Izdavačka djelatnost Muzeja odnosi se na godišnju stručnu i naučnu elektronsku publikaciju *Natura Montenegrina*, kao i na kataloge tematskih izložbi.

Učešće na međunarodnim stručnim skupovima: Konferencija *ECCB* (Evropski komitet za konzervacionu briologiju), u Budimpešti od 18-21. aprila 2012.god. Učestvovao kustos u zbirci mahovina; *Natural Networks Project* u Bugarskoj (29. 10 – 02. 11. 2012). Učestvovao kustos u zbirci beskičmenjaka.

- **Ostale aktivnosti**

Projekat *Program praćenja stanja biodiverziteta za 2012 godinu*, finansijer: Agencija za zaštitu životne sredine Crne Gore; IPA Adriatic program prekogranične saradnje: Muzej je od oktobra 2011. godine uključen kao partner u projektu *Adriatic's Museums Enrich Cultural Tourism – MUSEUMCULTOUR*. Cilj projekta je formiranje zajedničke muzejske turističke ponude u jadranskog regiji. U projektu učestvuju svi zaposleni u muzeju; CEPF projekat *Support to the conservation of Dalmatian Pelicans, a key biodiversity species from Skadar Lake National Park in Montenegro*; projekat zaštite pelikana na Skadarskom jezeru; Međunarodni projekat: *Reviziona otkopavanja arheološkog lokaliteta Bioče*, (Gradski muzej Podgorica i Arheološki Institut SO Ruske Akademije Nauka); Projekat *Putevi kontinuiteta* Ministarstva kulture i Narodnog muzeja (u realizaciji Narodnog muzeja, Instituta za arheologiju Univerziteta Mičigen-USA i Zavičajnog muzeja Centra za kulturu Nikšić); IV *Festival nauke* u okviru *Noći istraživača* (28. 09. 2012. godine.) Prezentacija zbirke Charophyta, metodama mikroskopiranja i indentifikacije vrsta; Projekat: *Utvrdjivanje rasprostranjenja i brojnosti invazivne vrste invertebrata St. albopicta u Crnoj Gori* koji finansira Ministarstvo nauke Crne Gore; Projekat *Fauna mrava Crne Gore*, finansijer CANU.

3.4 POMORSKI MUZEJ CRNE GORE

Pomorski muzej u 2012. godini realizovao je sljedeće aktivnosti:

- **Sakupljanje muzejskog materijala**

Otkupljeno je: posrebrjeni medaljon sa likom kralja Nikole I Petrovića, filigranski par srebrnih dugmadi, srebrni lanac sa srebrnom kutijom za čuvanje amajlija, portret admiral Florija, grupna fotografija svih kapetana učesnika bitke kod Visa, rodoslovno stablo porodice Florio, Fotografija broda *Korveto sajda* i 128 dokumenata porodice Luković iz Prčanja s početka 18 vijeka, kao i oko 40 bibliotečkih jedinica iz pomorstva.

- **Zaštita muzejskog materijala i muzejske dokumentacije**

Iz stalne izložbe urađena je trajna zaštita sljedećih slika: *Jelisaveta Petrovna, Lara, Aneta, Sloboda, Malta, Portret Frederika Belevite i Potop barki*.

- **Istraživanje**

Obavljen je terensko istraživački rad zbog popunjavanja muzejskih zbirki, u kontinuitetu.

- **Stručna obrada muzejskog materijala i muzejske dokumentacije**

Urađena je dokumentacija za 325 muzejska predmeta iz istorijsko umjetničke, pomorskotehničke i etnografske muzejske zbirke, kao i fotodokumentacija.

- **Prezentacija muzejskog materijala**

Izložbena djelatnost

Realizovani su sljedeći izložbeni projekti: *Zavjetni darovi Kotorske Biskupije od XVI –XX vijeka*, *Most duginih boja*, *Nakiti i ukras nošnji u Boki Kotorskoj*, *Zavjetne pločice Kotorske Biskupije* u Kraljevskom dvoru (Alkazar), *Komunicirajmo s baštinom* (u saradnji sa Centrom za kulturu iz Krka), *Kapetani rijeka i mora*.

Izdavačka djelatnost

Pored štampanja kataloga u okviru izložbene djelatnosti, Muzej je pokrenuo elektronsku mjesečnu publikaciju *Jedra Boke*.

Promocije

Povodom jubileja, tokom čitave godine, Pomorski muzej je oragizovao i prezentacije sljedećih publikacija: *Ja, Tolstoj i Hitler* (autor Radoslav Rotković), *Slušaj srce* (autor Predrag Vušović), *Antički natpisi u Crnoj Gori* (autor Jovan Martinović), *Boka Kotorska od kampanela do kampanela* (autor Slobodan Prosper Novak), *Ljudi iz Boke* (autor Antun Zbutega), *Graditeljstvo Kotora* (autor Svetislav Vučenovića).

U Okviru proslave 60 godina od osnivanja Muzeja, pored ostalog, prikazan je i film *Bokeljski mornari*.

Na 45. Međunarodnom sajmu turizma u Novom Sadu, Pomorski muzej je dobio zlatnu medalju za izložbu *Zavjetni darovi Kotorske Biskupije od XVI do XX vijeka*.

3.5 CRNOGORSKA KINOTEKA

Upkos izuzetno lošim uslovima za rad (oronule prostorije u kojima je Kinoteka trenutno smještena predstavljaju opasnost za izuzetno vrijedne kolekcije koje se u njoj čuvaju, a značajnu prepreku predstavlja i nedostatak sale za prikazivanje filmova iz fonda Kinoteke) tokom prethodne godine JU *Crnogorska kinoteka* ostvarila je značajne rezultate u oblasti regionalne saradnje, koje će omogućiti rješavanje dugogodišnjih problema u pribavljanju kinotečke građe, prije svega od Jugoslovenske kinoteke. Na inicijativu Crnogorske kinoteke u Skoplju održan je sastanak predstavnih kinotečkih institucija bivše Jugoslavije na kojoj su utvrđene smjernice za razvoj i nastavak saradnje. Sastanak je rezultirao sporazumom prihvatljivim za sve strane, a prema zaključcima sastanka očekuje se veći angažman ministarstava kulture iz Regiona, u narednom periodu. Ove aktivnosti usmjerene su na zajednički cilj – formiranje kolekcije najznačajnijih jugoslovenskih filmova – u kojima su značajan doprinos dali brojni stvaraoci iz Crne Gore.

Tokom prethodnog perioda urađene su i pozitiv kopije dugometražnih igranih i kratkih dokumentarnih filmova Velja Stojanovića, Mila Đukanovića, Krsta Škanate i Vlatka Gilića. Kinoteka je omogućila i transfer na HD CAM što omogućava lakši pristup i pregled filmova. Kontinuirano se radilo na sređivanju i analizi preuzetih materijala od RTCG, Vojske Jugoslavije, Galerije Centar, kao i distributerskih depozita (ukupno oko 1500 naslova).

Prethodni period karakterisalo je značajno uvećanje filmskog fonda, a negativni filmova Kinoteke čuvaju se u Zagrebu i Beogradu, dok Kinoteka ne stekne adekvatne uslove za njihovo čuvanje. Fond Kinoteke značajno je uvećan zahvaljujući ugovorima sa distributerima koji su kreirali repertoar bioskopa *Ster*, spašenim filmskim kopijama iz nekadašnjeg bioskopa *Kultura*, kao i podrškom Ministarstva kulture kroz *Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2012. godinu*.

Prikazivanje filmova bilo je moguće jedino u Sali *Crnogorskog narodnog pozorišta*, i u Nikšiću, i u okviru određenih tematskih događaja. Posjećenost publike je bila odlična. Ostvarene su i saradnje međunarodnog nivoa i prikazan dio materijala van Crne Gore.

Crnogorska kinoteka dio je izuzetno značajnog projekta *Balkan's Memory – audiovizuelna baština u eri digitalizacije*. Nabavljen je i dio neophodne opreme, ali usljed nedostatka kadrovskih kapaciteta, kao i prostornih, djelatnost Kinoteke se obavlja pod otežanim okolnostima.

3.6 BIBLIOTEKA ZA SLIJEPE CRNE GORE

Biblioteka za slijepe u izvještajnom periodu radila je pod izuzetno otežanim okolnostima uzrokovanim budžetskim restrikcijama koje su u krajnjem podrazumijevale preusmjeravanje sredstava od redovnih aktivnosti ka izmirivanju neizmirenih dugovanja po osnovu prispjelih faktura za utrošenu električnu energiju, telekomunikacije, za zakupnine za poslovni prostor i drugo, što je uz prethodno smanjenje budžeta ove institucije proizvelo niz problema u radu. Nadalje, značajan faktor ograničavanja djelatnosti bili su problemi u oviru kadrovskih kapaciteta. Biblioteka naime ima sistematizovanih deset radnih mjesta sa isto toliko izvršilaca, ali je do kraja 2012. godine bilo zaposleno svega sedam. Pored toga, ukupan broj angažovanih izvršilaca u svim sektorima tokom prošle godine iznosio je šest, što nije bilo dovoljno za opsluživanje programiranih zadataka i redovnih djelatnosti u Ustanovi.

Ministarstvo kulture sprovelo inspekcijski nadzor u svim ustanovama kulture u martu i aprilu 2012. godine i na osnovu dobijenih podataka sačinilo dokument sa predlogom mjera za sprovođenje akcionog plana u oblasti bibliotečke djelatnosti i zaštite kulturne baštine Crne Gore. U izvještaju sa inspekcijskog nadzora u Biblioteci bila su potencirana dva problema: nedovoljan broj stručnog osoblja u Biblioteci i pitanje neadekvatnih mikroklimatskih uslova u depou Biblioteke, gdje se čuva veći dio bibliotečkog fonda. Stoga je Ministarstvo Vladi preporučilo dodatno angažovanje dva stručna izvršioca u Biblioteci i predložilo da se preduzmu potrebni građevinski radovi na sanaciji objekta u kome se nalaze službene prostorije Biblioteke kako bi se riješio postojeći problem sa vlagom koja ugrožava knjižni fond, a s protokom vremena i zdravlje zaposlenih.

Biblioteka je u toku prošle godine objavila novih 12 brojeva časopisa *Glas* čime je u potpunosti očuvana dinamika i programski koncept njegovog publikovanja kao mjesečnog glasila za kulturu i umjetnost. U svakom broju časopis kroz sedam rubrika donosi oko pedesetak priloga. Tiraž časopisa stalno raste i trenutno je oko 300 pretplatnika. U izvještajnom periodu nastavljeno je sa snimanjem knjiga u audio formatima u naša dva tonska studija pa je na kraju 2012. bilo snimljeno 38 novih naslova u DAISY i MP3 formatu od planiranih 50. To predstavlja ostvarenje plana u cjelosti s obzirom na umanjeni iznos

sredstava koji je odobren za prošlu godinu u odnosu na onaj koji je bio zvanično odobren. Time je Biblioteka proširila svoj knjižni fond za 152 novih bibliotečkih jedinica u DAISY formatu, 38 matrica i 114 umnoženih kopija na nosačima zvuka.

Na Brajevom pismu odštampano je novih 6 naslova u po 3 primjerka pri čemu se broj svesaka po pojedinom naslovu kretao od 1-4, pa ukupan broj oštampanih Brajevih svesaka za 2012. godinu iznosi 54. Time je plan izdavačke djelatnosti na Brajevom pismu ostvaren u cjelosti, s tim što je produkcija knjiga u ovom formatu i dalje prilično limitirana zbog nedostatka odgovarajuće kadrovske i tehničke infrastrukture. To se najprije odnosi na nedostatak profesionalne Brajeve štamparije koja bi omogućila ozbiljniju produkciju tj. serijsku štampu knjiga i časopisa na Brajevom pismu. Takav uređaj je jako skup i njegova cijena prelazi cifru od 100 000€, pa Biblioteka nije u mogućnosti da ga nabavi sopstvenim sredstvima.

Biblioteka je u ovom periodu obavljala redovne servise za svoje korisnike kao što su servis kućne i poštanske dostave knjiga i drugo. Realizovano je 8 književnih programa, tri tribine, jedna izložba slika, tri koncerta, 10 redovnih i 3 vandredne projekcije filmova prilagođenih za osobe oštećenog vida.

Raspodjela sredstava od Igara na sreću omogućila je Biblioteci realizaciju projekta *Radio Homer – program za sve*, za koji je odobreno 17.310 €. Biblioteka preko svog sajta www.bzscg.net već više od godinu dana emituje radio program što predstavlja pilot projekat i pripremu za dalje korake u tom pravcu. Zamišljeno je da *Radio Homer* bude program u potpunosti okrenut kulturi.

Proteklo je dvije godine otkako je stavljen u funkciju sajt Biblioteke za slijepe. Za ove dvije godine bilježi se 10.337 posjeta, što u prosjeku iznosi 430.7 na mjesečnom nivou. U 2011. godini, bilo je 3.193, tokom 2012 godine 5.874, a u januaru i u prvoj polovini februara ove godine evidentirano je 1.270 posjeta. Sajt Biblioteke za slijepe postao je most sa korisnicima u zemlji i inostranstvu, sa organima državne uprave i lokalnih samouprava, sa Ministarstvom kulture i drugim resorima u Vladi, sa ostalim ustanovama kulture u Crnoj Gori, drugim državnim i privatnim subjektima i sa medijima. Nastaviće se sa razvojem i unapređenjem sadržaja na sajtu koji je nedavno i redizajniran, što ga je učinilo još pristupačnijim i funkcionalnijim za sve korisnike.

3.7 CENTAR ZA KONZERVACIJU I ARHEOLOGIJU CRNE GORE

Centar za konzervaciju i arheologiju Crne Gore (u daljem tekstu: Centar) u periodu 2012. godine realizovao je sljedeće aktivnosti:

- Redovne aktivnosti predviđene Programom rada Centra i obaveze iz *Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara 2012. godine*.
- **Djelatnost Sektora za konzervaciju:**
 - 1) Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera na Ulaznom portalu dvora Balšića u Godinju;
 - 2) Konzervacija živopisa u Starom gradu Baru;

- 3) Sprovođenje konzervatorskih mjera – Fond stare i rijetke knjige iz Narodne biblioteke čitaonice *Ivo Vučković* iz Bara;
- 4) Sprovođenje konzervatorskih mjera na knjigama i ukoričenim časopisima publikovanim prije 1900. godine;
- 5) Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera na Istorijsko – umjetničkoj zbirci OJU *Muzeji Kotor*;
- 6) Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera na Arheološkoj zbirci JU *Muzeja, galerija i biblioteka Budve*;
- 7) Realizacija konzervacije i restauracije skulptura *Četiri godišnja doba* na objektu palate Đukanović u Istorijskom jezgru Cetinja;
- 8) Konzervatorski tretman na dvije velike amfore;
- 9) Realizacija predmeta Nacionalnih parkova Crne Gore;
- 10) Konzervatorski tretman dijela novčića iz doba kralja Balajosa;
- 11) Konzervacija i restauracija knjižnog fonda iz crkve sv. Spasa – Bukovik, Opština Bar;
- 12) Konzervacija i restauracija antiminusa iz Gornjih Seoca, Tomića, Karuča, Dračevica i Gojčića;
- 13) Konzervacija i restauracija ćilima, ribarske mreže i pojasa iz Nacionalnih parkova Crne Gore;
- 14) Konzervacija i restauracija plaštanice iz Vlačke Crkvena Cetinju;
- 15) Izrada konzervatorskog projekta za kulturno dobro – Mlin Ivana Crnojevića;
- 16) Izrada konzervatorskog projekta za kulturno dobro – Kuća Toma Petrovića;
- 17) Uvid u postojeće stanje u funkciji pripreme za sprovođenje konzervatorskih istraživanja i izrade konzervatorskih projekata za sanaciju bedema Žabljaka Crnojevića, Starog grada Budve, Bara, Ulcinja i Kotora.

• **Djelatnost Sektora za arheologiju:**

- 1) Obuka kadrova za podvodna istraživanja

Centar je tokom juna 2012. godine u saradnji sa Regionalnim centrom za obuku ronilaca i podvodno deminiranje iz Bijele, stručno osposobio i dodijelio međunarodno priznate sertifikate za zvanje ronilac arheologa (mr Dejanu Gazivodi, Mariji Jabučanin, Nikoli Borovinića) i konzervatoru (Dragutinu Radimiru)

U multimedijalnoj sali Ministarstva kulture 19. septembra 2012. godine, organizovana je svečana dodjela diploma za zvanje ronilac-arheolog i ronilačke opreme za navedena stručna lica iz Centra. Svečanosti je prisustvovao gospodin Fabio Ruberti, predsjednik Internacionalne asocijacije za nitrox i tehnička ronjenja.

- 2) Arheološka istraživanja u Risnu

Sistematskim arheološkim istraživanjima u okviru projekta *Risinium prijestonica kraljice Teute* u 2012. godini, otkriveni su arhitektonski ostaci i pokretni nalazi koje čine fragmenti helenističke keramike - uglavnom amfora i luksuzne keramike. Otkriveno je oko 150 novčića, uglavnom iz doba kralja Balajosa i novčića porijeklom iz antičkih grčkih gradova. U jednoj ostavi nađeno je oko 100 novčića, čiji tačan broj će se utvrditi, nakon konzervatorskog tretmana, jer su se novčići međusobno slijepili uslijed milenijuma pod zemljom.

Nakon završetka istraživanja, radi zaštite arheološkog lokaliteta Carine u Risnu, i bezbjednosti učenika iz obližnje škole, kao i ostalih prolaznika, popravljena je i dopunjena metalna ograda.

3) Podvodna arheološka istraživanja crnogorskog podmorja

Centar je tokom jula i avgusta 2012. godine, u saradnji sa *RPM Nautical Foundation*, (Florida, USA) i Regionalnim centrom za obuku ronilaca, podvodno razminiranje, spašavanje i kontrolu na moru iz Bijele, vršio planirana rekognosciranja podmorja u zoni budvanskog akvatorija, preko rta Skočidevojka do Crnog rta.

U prvoj fazi vršeno je skeniranje morskog dna radi uočavanja potencijalnih podvodnih arheoloških lokaliteta, a u drugoj fazi identifikovanje i utvrđivanje arheoloških lokaliteta. Tokom ovih istraživanja, u 2012. godini, lociran je jedan, do sada nepoznati antički lokalitet.

Od početka realizacije ovog međunarodnog projekta, 2009. godine, do danas utvrđeno je postojanje 22 podvodna arheološka lokaliteta, od kojih 10 antičkih, a 12 iz modernog doba.

Prilikom rekognosciranja izvađeni su i pokretni arheološki nalazi. Dvanaest manjih fragmenata keramike, koji su izvađeni u toku kampanje 2012. godine upućeni su na Univerzitet u Sautemptonu, Velika Britanija, radi vršenja ekspertskih analiza-termoluminioscencija. Ove analize treba da daju detaljne informacije o karakteru, kako samih nalaza, tako i lokaliteta na kojima su pronađeni. Pokretni nalazi: pet amfora i 12 manjih fragmenata amfora i jedan fragment pitosa, su na konzervaciju u Centru.

Značajno je da su na ovim istraživanjima prvi put uključeni arheolozi iz Centra, koji su tada, posjedovali međunarodno priznate sertifikate za ronionice sa jednom ili dvije zvjezdice.

4) *Arheološka karta Crne Gore* - Rekognosciranje opština Podgorica, Bijelo Polje i Rožaje

Od bivšeg Centra za arheološka istraživanja Crne Gore iz Podgorice, Centar nije mogao da pribavi arheološku dokumentaciju sa ranije obavljenih rekognosciranja (16) opština u Crnoj Gori.

U ovoj 2012. godini Centar je vršio rekognosciranje opštine Podgorica.

Rekognosciranjem Podgorice, u toku decembra, locirana su 42 arheološka lokaliteta različitog karaktera iz raznih perioda i prikupljene su informacije od strane mještana za lokalitete, koji će biti rekognoscirani u 2013. godini.

• **Djelatnost Područnog odjeljenja Kotor:**

- 1) Izrada konzervatorskog projekta za zaštitu i prezentaciju ikonostasa i ikona u crkvi sv. Gospođa, Višnjeva, Donji Grbalj, Kotor;
- 2) Izrada konzervatorskog projekta za zaštitu polihromne drvene skulpture *Raspeće* iz 18.vijeka, autora Andree Brustolona u Bogorodičinom hramu-Prčanj, Kotor;
- 3) Izrada konzervatorskog projekta zaštite i prezentacije podnog mozaika u crkvi sv. Andrije u selu Krimovice - Donji Grbalj, Kotor;
- 4) Izrada konzervatorskog projekta vraćanja i zaštite podnog mozaika u dvijema prostorijama Ostataka antičke vile u Risnu;
- 5) Sprovođenje konzervatorskih mjera na novcu kralja Balajosa;
- 6) Izrada konzervatorskog projekta i sprovođenje konzervatorskih mjera na amforama.

Centar je u prvoj godini postojanja realizirao Program rada za 2012. godinu i otpočeo sa značajnim aktivnostima. Programom za 2012. godinu realizovano je ukupno 30 projekata, od čega 10 iz *Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2012. godin*, a 20 iz redovnih aktivnosti.

Osim navedenih aktivnosti iz Programa rada organizacione jedinice i stručne ekipe Centra sprovodile su i niz aktivnosti iz konzervatorske i arheološke djelatnosti, koje su bile rezultat ostvarene saradnje, ugovorenih poslova i obaveza iz svakodnevne prakse.

3.8 DRŽAVNI ARHIV

Državni arhiv je državni organ iz grupe Zavodi organizovan za vršenje arhivske djelatnosti na području Crne Gore. Zadaci Državnog arhiva proizilaze iz odredbi Zakona o arhivskoj djelatnosti i podzakonskih akata, zahtjeva državnih organa i korisnika arhivske građe, sporazuma i protokola o saradnji zaključenih sa pojedinim arhivima, akata Međunarodnog arhivskog savjeta, i dr. Ti zadaci su definisani dugoročnim programskim opredjeljenjima i godišnjim programima rada.

Aktivnosti Državnog arhiva odvijaju su se u okviru planom predviđenih, a usmjerene su u nekoliko osnovnih pravaca djelovanja: poboljšanje uslova i kvaliteta rada, realizacija redovnih zadataka i obaveza iz arhivske djelatnosti, izdavačka djelatnost, saradnja sa državnim organima i drugim subjektima, saradnja sa Međunarodnim arhivskim savjetom i pojedinim državnim arhivima, povremeno na izmjenu postojećih ili pripremu novih normativnih akata i druge aktivnosti. Tako je bilo i u izvještajnom periodu.

Obzirom da vrši djelatnost na teritoriji čitave Crne Gore, Državni arhiv ima svoje organizacione jedinice u gotovo svim opštinama i koristi ukupno 6.052m² prostora. Od toga je 3.698m² prostor za smještaj arhivske građe, 1.415m² kancelarijski prostor, a preostalih 939m² se odnosi na konzervatorsku radionicu, čitaonice, izložbeni prostor i ostalo. U vlasništvu Arhiva tj. države je 4.140m² ili 68%. U većini slučajeva veličina i kvalitet prostora koji se koristi ne zadovoljavaju potrebe. Problem je toliko složeniji i urgentniji što postoji potreba za stalnim preuzimanjem arhivske građe od niza stvaralaca koja je već prispjela i pripremljena, a za njen smještaj je preostalo još vrlo malo mogućnosti.

U cilju sagledavanja trenutnog stanja i traženja mogućnosti za poboljšanje, sačinjena je detaljna informacija o stanju i problemima sa predlogom mjera i načina rješavanja i ista dostavljena Ministarstvu kulture. U granicama mogućnosti, činjeni su napori na poboljšanju stanja, i u ovoj godini.

Problem nedostatka prostora najizraženiji je na Cetinju, gdje se čuva najznačajnija arhivska građa. Planirana je dogradnja kojom treba da se obezbijedi oko 1000m² smještajnog i radnog prostora, i time zadovolje potrebe za dogledno vrijeme. Za tu namjenu je kupljen susjedni objekat i odgovarajući dio dvorišnog prostora, gdje je planirana dogradnja postojećeg objekta. Obzirom na nedostatak sredstava kao i predstojeću izmjenu urbanističkih planova za Staro jezgro, došlo je do kašnjenja u izradi planske dokumentacije za dogradnju objekta. Da bi se dobilo u vremenu, postignut je dogovor sa predstavnicima Prijestonice da se pokrene postupak izrade projekta po ranije prihvaćenom idejnom rješenju, s tim da će to rješenje biti ugrađeno u urbanistički plan. Na osnovu toga i dobijene saglasnost od Direkcije za javne nabavke da se izbor i ugovaranje izvrši neposrednom pogodbom, zaključen je, krajem 2011. godine, Ugovor o izradi projektne dokumentacije dogradnje sa autorom prihvaćenog idejnog rješenja. Rok za izradu projekta je sedamdeset dana od uplate ugovorenog avansa. Međutim, avans je uplaćen tek pred kraj 2012. godine, te se očekuje da projekat bude završen u prvom kvartalu 2013. godine

Nedostatak prostora i neodgovarajući kvalitet istog je izražen i u ostalim gradovima pa su u cilju rješavanja, ili makar ublažavanja problema, i u ovoj godini preduzete određene aktivnosti. Dva arhivska odsjeka u Podgorici smještena su u zgradi čiji formalni vlasnik je *Univerzitet Crne Gore* pa Istorijski institut, kao univerzitetska jedinica koja je korisnik prostora u istoj zgradi, već duže iskazuje potrebu za proširenjem i insistira na iseljavanju Državnog arhiva iz toga prostora. Obzirom da je osnivanjem Državnog arhiva, u njegov sastav ušao Arhiv Istorijskog instituta, pa time i uposleni, oprema i prostor koji je koristio, to po našoj ocjeni njihovo insistiranje nema osnova. Ali, cijeneći najavljenу potrebu Istorijskog instituta za proširenjem kao i činjenicu da ovaj prostor ne zadovoljava potrebe Arhiva, upućen je zahtjev Ministarstvu finansija da nam se, ako je to moguće obezbijedi drugi odgovarajući prostor u Podgorici. Za drugi prostor u Podgorici, upućen je zahtjev Upravi za imovinu da se izvrši detaljan pregled elektro instalacija i njihovo poboljšanje. Nastavljene su aktivnosti na stvaranju uslova za proširenje prostora u Pljevljima, ali još uvijek bez konkretnih rezultata. Započeti su pregovori sa Telekomom radi zakupa prostora u Andrijevići, obzirom da postojeći, koji se trenutno koristi, takođe pod zakup, ne pruža ni minimalne uslove za rad i čuvanje arhivske građe. U Rožajama je zaključen ugovor o zakupu sa Centrom za kulturu. U Istorijskom arhivu Kotor su izvršene intervencije na stolariji. U Beranama je izvršena popravka i poboljšanje elektro instalacija.

U svim prostorima je po dva puta izvršena dezinfekcija, dezinfekcija i deratizacija. Time je obezbijeđena adekvatna zaštita arhivske građe kao i lica koja sa njom dolaze u kontakt.

Nedostatak odgovarajuće opreme za rad je problem koji nameće potrebu stalnog angažovanja na njegovom rješavanju. U ovoj godini je, na osnovu ranije zaključenog ugovora sa Telekomom, nastavljene su aktivnosti na obezbjeđivanju internet veze u svim odsjecima. Zaključen je ugovor sa Telenorom o pružanju usluga mobilne telefonije. Izvršena je nabavka licencirane antivirusne zaštite za računare koji se koriste. Izvršena je nabavka određenog broja računara, skenera, štampača, kopiraparata, i druge slične

opreme. Nabavljeno je šest skenera zajedno sa odgovarajućim programom za pohranjivanje i čuvanje skeniranih dokumenata, što bi trebalo da poboljša opsluživanje korisnika kao i da predstavlja ozbiljniji početak prevođenja dokumenata u digitalni oblik i njihovo pohranjivanje i čuvanje. Izvršeno je servisiranje i dopuna postojećih portivpožarnih aparata, nabavka određene količine novih kao i druge opreme za protivpožarnu zaštitu. Obavljeni su radovi na opravci plakara i polica u Istorijskom arhivu Kotor.

Već više godina se radi na poboljšanju tehničke opremljenosti arhivske građe koja se preuzima i čuva u Državnom arhivu. U tom cilju je i ove godine izvršena nabavka iz uvoza, veće količine arhivskih kutija izrađenih od specijalnog, nekisjelog kartona. U njih se preslaže arhivska građa koja je ranije pohranjena u neodgovarajuće fascikle ili omote čime je izložena opasnosti od fizičkog oštećenja. Isto tako, striktno je poštovano utvrđeno pravilo da se ne preuzima arhivska građa od imalaca prije predviđenih rokova i u nesređenom stanju kao i neadekvatno tehnički opremljena. I u ovoj godini je izvršen uvoz potrebne količine specijalnog japanskog papira i drugih materijala i hemikalija za potrebe konzervacije i restauracije arhivske građe.

Postojanje odgovarajućeg kadrovskog potencijala je neophodan preduslov za uspješno organizovanje arhivske djelatnosti i brige o arhivskoj građi. S toga se ovom pitanju mora poklonjati značajna pažnja. Obzirom na odliv zaposlenih po raznim osnovima, i nemogućnost zapošljavanja novih, Arhiv je, na početku godine imao 158, a na kraju godine 156 zaposlenih, što je čak 20, odnosno 22 manje u odnosu na broj predviđen Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji. Zbog specifičnosti poslova, odgovarajući kadar je, gotovo jedino moguće obezbijediti prijemom pripravnika i njihovom višegodišnjom obukom i usavršavanjem. U tom smislu, u više navrata, u prethodnim i ovoj godini, je tražena saglasnost za prijem bar dva pripravnika, a odobren je prijem jednog. Obzirom da je onemogućeno novo zapošljavanje, a nepopunjena su radna mjesta za koja je, u najvećem broju slučajeva, uslov visoka školska sprema, to je postojeće stanje kadrova u Arhivu dosta nepovoljno i male su mogućnosti da će se uskoro poboljšati. To će imati negativne posljedice na arhivsku djelatnost i njen razvoj. Ovaj problem je naročito izražen u Arhivskom odsjeku Istorijski arhiv Kotor, tim više što je iskusna arhivistkinja koja je rukovođila odsjekom otišla u penziju, a njena zamjena izvršena je izborom iz postojećeg kadra. Tražena je i dobijena saglasnost za produženje radnog odnosa za dvoje arhivista koji su primljeni na određeno vrijeme. Tražena je saglasnost za prijem još po jednog arhiviste u Kotoru, Cetinju i Herceg Novom. Obzirom da je dobijena saglasnost za jednog to je raspisan oglas i u toku je postupak za prijem arhiviste u Kotoru. Zbog nepopunjenosti u Herceg Novom i privremenog odsustva u Rožajama, bili smo prinuđeni da posao organizujemo putem zaljučenja ugovora. Arhiv se aktivno uključio u program Vlade za zapošljavanje pripravnika tako da je planiran prijem oko 20 pripravnika u raznim odsjecima. U ljetnjim mjesecima je primljeno nekoliko studenata na obaveznu praksu.

U cilju ispravnog postupanja sa arhivskom građom počev od momenta nastajanja, organizuje se osposobljavanje i stručno usavršavanje za zaposlene u arhivu i kod stvaralaca. Organizovane su stručne konsultacije i više sasatanaka sa službenicima arhiva. U saradnji sa Upravom za kadrove organizovana su savjetovanja na temu Kancelarijsko poslovanje za državne službenike. Takva savjetovanja Arhiv je organizovao i za zaposlene kod stvaralaca arhivske građe na lokalnom nivou kao i u samom Arhivu. Obavljen je veći

broj posjeta pojedinim odsjecima i organizovani sastanci na pojedina stručna pitanja. Jedna arhivistkinja je pohađala veoma prestižnu školu za arhiviste u Trstu, a jedna arhivistkinja učestvuje u toj školi kao predavač. Korišćena je i mogućnost formiranja projektnog tima za obavljanje pojedinih stručnih poslova (pripremanje izložbi i zbornika dokumenata, preslaganje i premještanje arhivske i bibliotečke građe, uvođenje i ažuriranje evidencija o zaposlenima, sprovođenje postupka javne nabavke i dr.).

Nastavljena je aktivnost na striktnoj primjeni međunarodnih standarda i normi za opis stvaralaca arhivske građe i arhivskih fondova, što je stupanjem na snagu novog Zakona o arhivskoj djelatnosti, propisano i kao zakonska obaveza.

Državni arhiv Crne Gore posjeduje 1275 arhivskih fondova što čini ukupno oko 10 000 metara dužnih arhivske građe.

Struktura ove arhivske građe je slijedeća: 545 fonda ili nešto preko 4100 metara građe se odnosi na državne organe i organizacije, a 730 fondova ili blizu 6000 metara građe se odnosi na lokalne organe i organizacije.

Pored toga Arhiv posjeduje još i 117 ličnih ili porodičnih fondova sa oko 50 metara građe, kao i 140 zbirki sa oko 220 metara građe.

U bibliotekama Državnog arhiva se nalazi preko 50 000 bibliografskih jedinica.

Arhivska građa i literature koja se čuva u Arhivu, bili su dostupni i koristio ih je veliki broj korisnika. Najveći broj korisnika tražio je i koristio arhivsku građu u dokazne svrhe, radi ostvarivanja određenih imovinskih i drugih prava, a naročito po osnovu povraćaja oduzetih imovinskih prava i obeštećenja.

Državni arhiv poklanja značajnu pažnju izdavačkoj djelatnosti. U ovoj godini je rađeno na nekoliko značajnih izdavačkih projekata. *Monografija Državnog arhiva* je u završnoj fazi i trebalo bi da bude data u štampu u prvoj polovini 2013. godine. *Pasoške isprave* su veoma značajan, zahtjevan i obiman projekat koji će činiti pet knjiga. Priprema prve dvije je u završnoj fazi pa je zaključen ugovor za štampanje i prva bi trebalo da bude štampana u prvom kvartalu 2013. godine. Rađeno je na pripremi zbornika dokumenata *Prva psihijatrijska bolnica u knjaževini Crnoj Gori*. Ovaj projekat je u završnoj fazi tako da bi trebalo da se završi u prvoj polovini 2013. godine. Postignut je dogovor sa Prijestonicom Cetinje o zajedničkom izdavanju zbornika dokumenata *Opština varoši Cetinje u XIX vijeku*. Obavljeno je istraživanje i izvršen odabir dokumenata koja će biti publikovana. Prevedeni su, pripremljeni za objavljivanje i ugovoreno štampanje dva izvještaja izaslanika kralja Rumunije o posjeti Crnoj Gori u drugoj polovini XIX vijeka, koji su pribavljeni iz Arhiva Rumunije. Arhiv je izdao knjigu *Kult Sovjeskog saveza i Staljina u Crnoj Gori 1945-1948*. Obavljeni su istraživački radovi i izvršen odabir dokumenata koji će biti publikovani u zborniku koji zajednički pripremanju arhivi Crne Gore i Bugarske. Izdata su dva broja časopisa *Arhivski zapisi*.

Dorađivan je i ažuriran sajt Arhiva koji imao veliki broj posjeta. Sajt nudi posjetiocima informacije o Arhivu i arhivskoj građi, načinu i mogućnostima za njeno korišćenje, izdanjima, propisima iz oblasti arhivske djelatnosti, niz zanimljivih tekstova i dr.

Realizovano je više novih, veoma značajnih i zapaženih izložbi: *Crna Gora u Prvom Balkanskom ratu; Dokumenta o naseljavanju Crnogoraca u Ukrajini u XVIII vijeku; Pečati,*

štambilji, logotipi i simboli kroz arhivsku građu AO Ulcinj 1921-1961; O Baru i baranima kroz fondove barskog arhiva 1919-1979 (internet izložba); Fotografije vazduhoplovstva kroz arhivsku građu Arhivskog odsjeka Berane 1932-1994. Neke od njih, kao i neke od ranije pripremljenih izložbi, prikazane su i u više gradova. Rađeno je na pripremanju dvije značajne izložbe koje će biti realizovane u 2013. godini, i to: *Socijalistička Crna Gora Njegošu*, koja će biti priređena u okviru obilježavanja 200 godina od Njegoševog rođenja i *Glavni gradovi slovenskih država*, koja će, kao zajednički projekat arhiva slovenskih država, biti realizovana početkom maja 2013. godine u Parizu.

Redovna manifestacija *Nedjelja arhiva* koju Državni arhiv organizuje već nekoliko godina krajem mjeseca aprila, veoma uspješno je realizovana i ove godine. U njoj su aktivno učestvovali svi arhivski odsjeci tako da je organizovana na području čitave Crne Gore. U okviru manifestacije je realizovano preko pedeset različitih programa. Pored pomenutih izložbi, organizovane su promocije izdanja, istorijski časovi u školama, predavanja, posjete studenata i učenika Arhivu, posjete predstavnika državnih i lokalnih organa, dan otvorenih vrata Arhiva, gostovanje u sredstvima informisanja i dr.

Prestavnici Državnog arhiva su učestvovali u pripremi značajnih planskih dokumenata i normativnih akata na državnom nivou i u tome dali značajan doprinos. Rađeno je na pripremi Uredbe o načinu čuvanja javne registraturske i arhivske građe; pripremljen je Cjenovnik posebnih troškova Državnog arhiva; započete su aktivnosti na pripremi Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji; donešen je niz internih Pravila o procedurama. S ačinjen je Izvještaj o radu za 2011. godinu, Plan rada i Akcioni plan za 2012. godinu, projekti koji su kandidovani za *Program zaštite i očuvanja kulturnih dobara u 2013. godini*, kao i niz drugih planova i izvještaja.

Ostvarena je unutar Crne Gore uspješna saradnja sa državnim i lokalnim organima kao i sa institucijama iz oblasti obrazovanja, kulture i nauke: Ministarstvo vanjskih poslova – Grupa za pregovore, Uprava za kadrove, MONSTAT, Privredna komora, Fond za obeštećenje, CANU i dr. Saradnja sa medijima, uspješno je ostvarena kroz gostovanja u emisijama, učešće u programima koji su direktno prenošeni, davanje intervjua, objavljivanje informacija o aktivnostima Arhiva i dr.

Državni arhiv je punopravni član *Međunarodnog Arhivskog Savjeta* (ICA), pa po tom osnovu učestvuje u radu organa i tijela te asocijacije kao i na skupovima koje organizuje. U ovoj godini, u okviru navedene inicijative realizovana je konferencija u Brizbejnu (Australija) na kojoj je učestvovala i delegacija Državnog arhiva.

Po dobijenim pozivima, ostvareno je učešće na stručnim skupovima u Radencima, Bihaću i Trstu, koja su organizovali arhivi i udruženja arhivskih radnika. Uzeto je učešće na *III Konferenciji arhiva slovenskih država* koja je održana u Ljubljani i Lipici. Predstavnici Arhiva su imali rad na Međunarodnoj naučnoj konferenciji o Balkanskim ratovima u Bugarskoj.

U ovoj godini je dogovorena i ostvarena saradnja sa većim brojem arhiva iz drugih država. Sa Arhivom Rusije je postignut dogovor koji bi trebalo da rezultira dobijanjem kopija dokumenata o Crnoj Gori i realizacijom zajedničkog projekta izložbe ili zbornika dokumenata. Sa Arhivom Bugarske je postignut dogovor o pripremi zajedničkog zbornika dokumenata. Od Arhiva Turske je ranije dobijen katalog dokumenata o Crnoj Gori i u ovoj godini je rađeno na njegovom prevođenju, što nije dovedeno do kraja obzirom na teškoću

nalaženja lica koje bi moglo i htjelo uspješno da obavi taj posao. Od Arhiva Ukrajine je, posredstvom Ambasade u Crnoj Gori, dobijen određeni broj dokumenata o naseljavanju Crnogoraca u Ukrajini u XVIII vijeku i postignut dogovor da se nastavi sa istraživanjem arhivske građe o Crnoj Gori i na bazi toga planira naredni zajednički projekat. Iz Arhiva Rumunije su dobijeni prethodno pomenuti izvještaji izaslanika Rumunskog kralja. Od Arhiva Bosne i Hercegovine su dobijene kopije jednog broja dokumenata Zetske banovine koja se odnose na Crnu Goru. Sa Arhivom Češke je postignut dogovor da dvoje arhivista boravi kod njih nekoliko dana i istražuje arhivsku građu o Crnoj Gori.

Aktivnosti na realizaciji redovnih obaveza i zadataka iz arhivske djelatnosti koje se odnose na kontrolu, zaštitu, preuzimanje, smještaj, sređivanje, obradu i korišćenje arhivske građe od značaja za državu i jedinice lokalne samouprave, organizovane su i odvijale se u organizacionim jedinicama u okviru dva sektora Državnog arhiva:

I SEKTOR ZA KONTROLU, ZAŠTITU, PREUZIMANJE, SMEŠTAJ, SREĐIVANJE, OBRADU I KORIŠĆENJE ARHIVSKE GRAĐE OD ZNAČAJA ZA DRŽAVU

1. Odsjek za kontrolu i zaštitu arhivske građe van arhiva

U izvještajnom periodu obavljeno je 262 obilazaka u 87 registratura:

- Vlada Crne Gore;
- Skupština Crne Gore;
- Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije;
- Ministarstvo saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija;
- Ministarstvo prosvjete i sporta;
- Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja;
- Ministarstvo pravde;
- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava;
- Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija;
- Ministarstvo nauke;
- Ministarstvo odbrane;
- Lovački savez;
- Uprava za imovinu;
- Uprava za kadrove;
- Uprava carina;
- Veterinarska uprava;
- Poreska uprava;
- Uprava za igre na sreću;
- Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća;
- Direkcija za javne radove;
- Agencija za civilno vazduhoplovstvo;
- Centralna depozitarna agencija;
- RTV Vijesti;
- Montenegro osiguranje;
- Lovćen auto;

- Fond penzijskog i invalidskog osiguranja PIO;
- Državna revizorska institucija;
- Grawe osiguranje;
- Pravni fakultet;
- Merkur osiguranje;
- Centar za ekotoksikološka istraživanja;
- Fond rada;
- Crnogorski elektroprenosni system;
- Specijalistička veterinarska laboratorija;
- Službeni list;
- Crnogorsko narodno pozorište;
- Fudbalski savez;
- MFI Agroinvest;
- Fakultet političkih nauka;
- Invest banka Montenegro;
- Lovćen životno osiguranje;
- Agencija za nadzor osiguranja;
- Agencija za telekomunikacije i poštansku djelatnost;
- Univerzitetska biblioteka;
- JP za nacionalne parkove;
- Služba za održavanje objekata Univerziteta;
- Republički fond za zdravstvo;
- Telenor;
- RTV Atlas;
- Fond za stambenu solidarnu izgradnju;
- Crna Gora put;
- Normal company;
- Upravni sud;
- Atlas life osiguranje;
- Istorijski institute;
- NLB lizing;
- Ustavni sud;
- Hipotekarna banka;
- Montenegro airlines;
- Crnogorska komercijalna banka;
- Zavod za hidologiju i seizmologiju;
- Univerzitetski centar za informacioni sistem;
- Radio difuzni centar;
- Dom učenika i studenata Podgorica;
- Radio televizija Crne Gore;
- Regulatorna agencija za energetiku;
- Pink TV;
- Agencija za mirno rješavanje sporova;
- Investiciono razvojni fond;
- Agencija Crne Gore za promociju stranih investicija;
- Institut za strane jezike;

- Vijeće za prekršaje;
- Zavod za školstvo;
- Centralna banka;
- Uprava za inspekcijske poslove;
- Medicinski fakultet;
- Građevinski fakultet;
- UTIP;
- Zavod za izvršenje krivičnih sankcija;
- Fakultet političkih nauka;
- Ispitni centar;
- JU Zavod za transfuziju krvi;
- Univerzitet Mediteran;
- Zavod za statistiku;
- Centar za iseljenike.

Izlučivanje bezvrijednog registraturskog materijala, uz datu saglasnost Državnog arhiva, izvršeno je kod 26 registratura:

Centar za ekotoksikološka ispitivanja	45 dm
Univerzitetska biblioteka	3 dm
Služba za održavanje objekata	0,5dm
Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća	4,5 dm
Ministarstvo prosvjete i sporta	21 dm
Ministarstvo pravde	2 dm
JP Nacionalni parkovi	6,5 dm
Ministarsvo za ljudska i manjinska prava	2 dm
Poreska uprava	28 dm
Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost	14 dm
Dom učenika i studenata	18 dm
Uprava za kadrove	4 dm
Uprava za imovinu	1,5 dm
Republički fond za zdravstvo	60 dm
Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	10 dm
Veterinarska uprava	70 dm
Zavod za hidrologiju i meteorlogiju	7 dm
Zavod za školstvo	50 dm
Ispitni centar	50 dm
Skupština	18 dm
JP RTV	77 dm
Uprava carina	28 dm
Gradjevinski fakultet	4 dm
Službeni list	6 dm
Crnogorsko narodno pozorište	10 dm
Regulatorna agencija za energetiku	2 dm

Lista kategorija registraturske gradje urađena je kod 26 registratura:

- Skupština Crne Gore;
- Merkur osiguranje;
- Crnogorski Elektroprenosni Sistem;
- Direkcija za javne radove;
- Lovćen životna osiguranje;
- Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije;
- RTV Vijesti;
- Grawe osiguranje;
- Ministarstvo nauke;
- Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja;
- Hipotekarna banka;
- Fond za solidarnu stambenu izgradnju;
- MFI Montenegro investrment kredit;
- Invest Banka Montenegro;
- First financial banak;
- Ustavni sud;
- Fond rada;
- Institut za strane jezike;
- Centralna banka;
- Državna revizorska institucija;
- Atlas life osiguranje;
- Zavod za hidrologiju i seizmologiju;
- Zavod za transfuziju krvi;
- Vlada Crne Gore;
- Specijalistička veterinarska laboratorija;
- Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.
- U izvještajnom periodu službenici su radili i na ažuriranju evidencija koje se vode u ovom Odsjeku.

2. Odsjek Centralni depo

Obavljeni su sledeći poslovi:

- Odgovoreno je na 409 pristiglih zahtjeva stranaka, u čiju svrhu je bilo potrebno predložiti 1099 fascikli arhivske građe ;
- Na osnovu uredno vođenih reversa izdavana je arhivska građa: Odjeljenju za SIO-novi period 197 fascikli, 5 knjiga, 6 djelovodnika i 10 službenih listova; Odjeljenju za SIO-stari period 68 fascikli i 10 knjiga; Centru za naučno informativnu i kulturno prosvjetnu djelatnost 81 fascikla, 30 knjiga i 8 službenih listova; Centru za tehničku zaštitu arhivske građe 17 fascikli i 1 knjiga; Čitaonici za potrebe istraživača i drugih korisnika arhivske građe izdato je 1303 fascikle, 1227 knjiga.
- Iz Centranog depoa predati su Arhivskom odsjeku Cetinja fondovi: Narodni odbor Cetinje 1954-55, 31 fascikla; SO Cetinje 3 fascikle; Invalidski predmeti 123 fascikle; Multiplikati NOOC (1959), 2 fascikle; Multiplikati SOC (1960), 2 fascikle; GNO

(1950), 1svežanj; NOOC 196,1 1 svežanj; NOOC (1955- 1956), 1 svežanj; NOOC (1964), 1 svežanj; Osnovna škola *Njegoš*, 1 fascikle.

- Svakodnevno je komunicirano sa strankama vezano za rješavanje njihovih zahtjeva.

3. Odsjek za sređivanje i obradu arhivske građe- stari period Cetinje

Sprovođenjem redovnih radnih obaveza obavljani su sledeći poslovi:

- Glavno školsko nadzorništvo – sređena građa i urađen sumarni inventar za 24 fascikle (1886 – 1889);
- Opština varoši Cetinje - sređena građa i urađen sumarni inventar za 5 fascikli (1899);
- Uprava dvora – molbenice – sređena građa i urađen imenski registar, za 9 fasciklikli (1913). Završen rad na sređivanju, ukupno 28 fascikli građe;
- Izvršeno ispisivanje starih brojeva na dokumentima fonda Ministarstvo inostranih djela, prenumeracija urađena za 28 fascikli;
- Ministarstvo unutrašnjih djela – Uprava građevina – sređena građa i urađen sumarni inventar za 16 fascikli (1881-1885);
- Osnovna škola Cetinje(1935-1949) – završen rad na sređivanju fonda. Arhivska građa je odložena u 43 nove arhivske kutije, obrađeno je 296 pomoćnih fondovskih knjiga;
- U ovom periodu izvršeno je i prekucavanje, transkript, upoređivanje podataka Imenskog registra i molbi za izdavanje pasoša fonda MID – pasoško odjeljenje, sa zadatkom pripreme za publikovanje. Za pripremu navedene publikacije prekucana je knjiga *Poimenična knjiga izdatih pasoša*, br. 33 fond MID- Pasoško odjeljenje i otpočeo rad na prekucavanju *Poimeničnog protokola izdatih pasoša* knjiga br. 34, od 2. 01. 1884 do 30. 12. 1892. fond MID – Pasoško odjeljenje;
- Započelo se sa radom na sređivanju fonda Banska uprava zetske banovine – Tehničko odjeljenje V- tehnički radovi. Urađeno: srez Andrijevića 1 fascikla, srez Bar 9 fascikli.

4. Odsjek za sređivanje i obradu arhivske građe stari period- Istorijski arhiv Kotor

U toku 2012. godine obavljani su sledeći zadaci:

- Vršena je obrada arhivskog fonda Upravno politički spisi vanrednih providura Mlatačke republike UPM (1684-1797). Rađeno na reviziji, katalogizaciji, prevođenju opisa i inventarskih popisa, kao i digitalizaciji građe fonda koja broji 228 svežnjeva;
- Nastavljeni poslovi na pripremi projekta *Katastarske mape u Srednjoj Evropi* u okviru organizacije ICARUS –Beč;

- Vršeni su poslovi pripreme za učešće DACG u međunarodnom projektu *European Archival Network on World War I*, u organizaciji IKARUS- Beč;
- Obavljena je digitalizacija 1200 strana katastarske građe kao i 1000 strana sudske građe fonda KUK i fondova Sreskih sudova;
- Rađeno je na poslovima pripreme za publikovanje II izmijenjenog i dopunjenog izdanja Vodiča Istorijskog arhiva Kotor;
- Izvršeno je skeniranje i digitalizovanje dokumenata iz fondova OK, OD, OŠK, POŠK za publikovanje Monografije Srednje pomorske škole Kotor, skeniran 121 dokument;
- Kontaktirano sa privatnim imaocima arhivske građe i bibliotečkog materijala. Božidar Ćuković iz Risna - pregovarano oko eventualne predaje dokumentacije Arhivu; Ljubica Vrbica - obavljena konsultacija u vezi objavljivanja arhivske građe u ličnom posjedu;
- Tokom 2012. godine u ovom Odsjeku je evidentirano 42 istraživača sa 500 posjeta. E-mail zahtjevom se obratilo 26 pravnih i fizičkih lica. Evidentirano je i 220 korisnika koje je koristilo arhivsku građu u dokazne svrhe.

5. Odsjek za sređivanje i obradu arhivske građe – novi period Cetinje

U skladu sa planom utvrđenim za 2012. godinu u ovom odsjeku urađeni su sljedeći stručni poslovi:

- Klasifikacija arhivske građe izvršena na fondovima:
- Državni arhiv Crne Gore,(1952-1990), 1986-3 fascikle, 1987-1 fascikla,1988-7 fascikli, 1989-2 fascikle;
- Izvršno vijeće SR Crne Gore (1953-1990), 1961-27 fascikli, 1962 – 9 fascikli, 1963 – 5 fascikli.

Arhivistički je sređena građa fonda:

- Skupština SR Crne Gore (1945-1973);1968 – 20 fascikli; 1969 – 25 fascikli, 1970 – 22 fascikli, 1971 – 20 fascikli;
- Za potrebe ažuriranja web sajta, vršeno je prikupljanje podataka za izradu Klasifikacione šeme fondova novog perioda od 1945 godine.

6. Odsjek za sređivanje i obradu arhivske građe - novi period Podgorica

Shodno planu rada za 2012.godinu u ovom odsjeku su urađeni sljedeći poslovi:

- Fond OK SK Titograd (1957-1989), izvršena obrada 165 kutija arhivske građe;
- Fond CK SK Crne Gore (1945-1989), izvrena obrada 206 kutija arhivske građe;
- Za izradu zbornika *Nikšićki srez u NOR-u (1941-1945)*, istražena građa i izdvojeno 698 dokumenata;

- Započeto je istraživanje građe za izradu izložbe dokumenta, radni naslov izložbe *Njegoš u socijalističkoj Crnoj Gori*. U tu svrhu pregledan list *Pobjeda* od 1945-1989 godine i izvršeno kopiranje naznačenih tekstova;
- Obavljena je revizija 61 fascikle arhivske zbirke *NOR-a 1941-1945*.
- U cilju zaštite postojećih regesta izvršeno je njihovo kopiranje i isti pripremljeni za korištenje;
- Izrađen novi spoljni opis kutija (etiketa) za 1112 fascikli;
- Tokom 2012. godine u Odsjeku je 28 istraživača koristilo arhivsku građu.

II SEKTOR ZA KONTROLU, ZAŠTITU, PREUZIMANJE, SMJEŠTAJ, SREĐIVANJE, OBRADU I KORIŠĆENJE ARHIVSKE GRAĐE OD ZNAČAJA ZA JEDINICE LOKALNE SAMOUPRAVE

1. Zaštita arhivske građe i registraturskog materijala van arhiva

1. Kompletan pregled stanja arhivske građe i registraturskog materijala izvršen je kod 220 registratura;
2. Sačinjeno je 302 zapisnika;
3. Izvršeno je 195 obilazaka registratura vezano za kontrolu izdatih naloga;
4. Na zahtjev-poziv četiri registrature pružena je stručna pomoć;
5. Data je saglasnost na sedam lista kategorija arhivske građe i registraturskog materijala sa rokovima čuvanja;
6. Izlučivanje bezvrijednog registraturskog materijala izvršeno je kod 58 registratura u ukupnoj količini od 2.784.06 d/m;
7. Preuzimanje arhivske građe izvršeno je od 16 registratura u ukupnoj količini od 102.85 d/m;
8. Arhivska građa koja ima značaj za istoriju, nauku i kulturu, a koju treba da preuzme Državni arhiv, nalazi se još uvijek u registraturama lokalne samouprave u količini od 7.829.40 d/m.

Pregled stanja - kontrole i zaštite arhivske građe van arhiva za 2012. godinu:

Odsjek	Kompletna kontrola izvršena kod registratura	Broj sačinjenih zapisnika sa nalogima i obilascima	Količina izluč. bezvrijednog reg. materijala u registraturama u d/m	Količina arhiv. građe preuzete u odsjek u d/m	Količina arhivske građe van arhiva u registraturama u d/m

1.Andrijevića	8	8	6.70	27.35	300
2.Bar	20	20	323	1.20	820
3.Berane	12	12 +118 obil.	197.10	35	635
4.Bijelo Polje	13	13	75	3.60	341
5.Budva	7	8	122.20	-	820
6.Danilovgrad	33	27	31.50	9	130
7. Kolašin	6	6	-	-	157.40
8. Kotor	10	10 + 14 obil.	127.46	-	420
9. Nikšić	18	18	934	0.50	988
10.Pljevlja	14	14	79.10	-	616
11.Podgorica	50	125 + 49	518.40	4.10	520
12.Ulcinj	5	10	17.90	-	518
13.Heceg Novi	7	10 + 14 obil.	192.80	2.10	1150
14.Cetinje	17	21	-	20	415
Ukupno:	220	302 + 195 obil.	2.784,06	102,85	7.829,40

1. Poslovi u depou

Prijem arhivske građe:

1. Preuzeto je i smješteno u police 938 kutija arhivske građe i 387 pomoćnih fondovskih knjiga;

2. Na 384 kutije izvršena je prefascikulacija, ispisane i naliježljene spoljne etikete.

Izdavanje arhivske građe na sređivanje i obradu;

Za potrebe sređivanja i korišćenja, na osnovu reversa, izdato je i vraćeno 1.217 arhivskih kutija i 2532 arhivskih jedinica i 596 pomoćnih fondovskih knjiga različite provenijencije.

2. Sređivanje i obrada arhivske građe

Klasifikacija i sistematizacija arhivske građe rađena je na ukupno 58 fondova.

1. Sređeno je i obrađeno 178 pomoćnih fondovskih knjige i 862 kutije;

2. Sačinjena su naučno-obavještajna sredstva: analitički inventar za 23 kutije; imenski registar za 643 kutije; sumarni inventar za 126 kutija i unutrašnje liste za 395 kutija;

3. Popisan je bezvrijedni registraturski materijal koji je u odsjecima, tokom sređivanja, izlučen iz 9 fondova u količini od 63.05 d/m. i 118 listova.

3. Korišćenje arhivske građe i bibliotečkog materijala

Korišćenje arhivske građe preko čitaonice:

1. Arhivsku građu je koristilo 696 istraživača.

Korišćenje arhivske građe u javne i privatno-pravne svrhe.

1. Obradeno je 2927 pristigla zahtjeva;

2. Sačinjeno je 137 uvjerenja;

3. Sačinjeno je 535 obavještenja;

4. Urađeno je 9756 fotokopija;

5. Fotografisano je i štampano, nakon kompjuterske obrade, 3239 lista;

6. Izdato je 151 list skener kopija.

4. Poslovi arhivske biblioteke

Rad sa korisnicima:

Bibliotečko odjeljenje je uslužilo 109 korisnika koji su za svoje potrebe koristili 445 publikacije.

5. Izrada međunarodnih normi arhivističkog normiranog zapisa za pravna i fizička lica i porodice-ISAAR (cpf)

1. Sačinjene su i dostavljene međunarodne arhivističke norme za 28 stvaraoca.

III ODJELJENJE ZA NAUČNU, INFORMATIVNU I KULTURNO - PROSVJETNU DJELATNOST

Ukupna djelatnost i dometi rada odjeljenja uslovljeni su evidentnim kadrovskim deficitom nastalim zbog nepopunjenosti sistematizovanih radnih mjesta. I pored toga ostvareni su pomaci u pogledu standardizacije arhivističkih normiranih zapisa o građi, stvaraocima, funkcijama, a čiju primjenu prati i vrši evaluaciju odjeljenja. Tokom godine prispjelo je 68 normiranih zapisa ISAAR cpf od 9 arhivskih odjeljenja. To predstavlja ukupan zbir od 521 ISAAR cpf norme od uvođenja normiranog zapisa 2008. godine.

U okviru odjeljenja planirana je digitalizacija arhivske građe. U tom kontekstu pripremljen je plan digitalizacije arhivske građe prvenstveno za Cetinje. Plan je napravljen u saradnji sa odjeljenjem Depoa jer stanje sačuvanosti i stepen sređenosti građe uslovljavaju i prioritarnost digitalizacije. Ovaj plan je neophodna pretpostavka da bi Arhiv imao jasno ispostavljene zahtjeve koji bi omogućili formiranje procedura za digitalizaciju arhivske građe i njenu realizaciju počev od opisa načina zaštite podataka, opisa načina administriranja, opisa formata digitalnog zapisa, opisa načina provjere vjerodostojnosti digitalnih kopija itd. Najvažnije u svemu što se pristupilo izradi opisa procedura za označavanje i mjesto skladištenja digitalizovanih dokumenata i izradi programa implementacije i obuke zapošljenih.

U okviru Odjeljenja planirani su i realizovani značajni izdavački projekti. U okviru projekta publikovanja *Protokola izdatih pasoša 1866-1915*, do sada su pripremljene za štampu dvije knjige: jedna *Senatska knjiga broj 115* (01. I 1866-19. IX 1878) koja sadrži 107 ispisanih listova i oko 6.124 imena unijetih u protokol, i druga knjiga MID-a broj 33 (14. III 1879-30. XII 1883) koja sadrži 111 ispisanih listova i oko 7.560 imna unijetih u protokol. Obije knjige su transkribovane, izvršena je redaktura i uređivanje, izabran je format i urađen je prelom za štampu, sproveden je postupak javnih nabavki za izbor najboljeg ponuđača za štampanje i biće predate u štampu početkom 2013. godine.

Pokrenut je i projekat objavljivanja *Dva rumunska diplomatska izvještaja o Crnoj Gori iz druge polovine XIX vijeka*. Kopije ovih izvještaja dobijene su posredstvom Državnog arhiva Rumunije i predstavljaju značajno svjedočanstvo o odnosima između dvije zemlje u drugoj polovini XIX vijeka i njihovim naporima na stvaranju Saveza balkanskih zemalja. Ovi izvještaji rumunskih diplomata Vakareskua i Sturze donose originalno svjedočanstvo o Crnoj Gori toga doba. Značaj ovoga projekta je u tome što po prvi put našoj naučnoj javnosti prezentuje prvostepene izvore koji se čuvaju u arhivima Rumunije, a sada su dati uz kompletan kritički aparat. Urednici ovog izdanja su Srđan Pejović i Miodrag Milin. Izvještaji su prevedeni sa francuskog jezika, urađena je redaktura, uređivanje, i naučni aparat. Izvršen je prelom knjige i priprema za štampu, sproveden je postupak javnih nabavki za izbor najboljeg ponuđača za štampanje i knjiga će ući u štampu početkom 2013. godine. Vrijedi napomenuti da su ove publikacije dobile prioritet u izdavanju u odnosu na monografiju *Državni arhiv 1951-2011*, koja je pripremljena za štampu, izvršen prelom i povoljno recenzirana, ali nije ušla u postupak javnih nabavki za izbor najboljeg ponuđača za štampanje. Očekuje se da to bude učinjeno u prvom kvartalu 2013. Godine.

Tokom ove godine izašla su dva broja časopisa Arhivskih zapisa: broj 2 za 2011. i broj 1 za 2012. godinu.

Pored izdavačke djelatnosti, u okviru ovog odjeljenja realizovane su dvije izložbe. Prva je *Crna Gora u Prvom balkanskom ratu* koja je organizovana povodom obilježavanja stogodišnjice ovog značajnog događaja crnogorske prošlosti. Izložba je originalno postavljena u Podgorici u izložbenom prostoru Kuslevove kuće, da bi kasnije bila izložena i na Cetinju i u Beranama.

Druga značajna izložba *Dokumenta o naseljavanju Crnogoraca u Ukrajini u XIX vijeku* realizovana je u saradnji sa Državnom arhivskom službom Ukrajine a posredstvom ambasade Ukrajine u Crnoj Gori. Vrijedi napomenuti da je ovo prva izložba dokumenata koju realizuju arhivske ustanove Crne Gore i Ukrajine pa i u tom kontekstu ona predstavlja značajan događaj. Na izložbi su predstavljena dokumenta iz fondova Državne arhivske službe Ukrajine koja svjedoče o dolasku i naseljavanju Crnogoraca na teritoriju današnje Ukrajine sredinom XVIII vijeka i donosi podatke o broju i statusu crnogorskih iseljenika. Cilj izložbe je da se ukaže na arhivske fondove i zbirke koji se čuvaju u arhivskim ustanovama Ukrajine a koja sadrže bogatu dokumentarnu osnovu o naseljavanju, životu i radu Crnogoraca u Ukrajini. Izložba je svečano otvorena u Biljardi na Cetinju 11. decembra 2012. godine.

Iskustva i praksa u sprovođenju programa *Arhiv u školama –škole u arhivima* prezentovan je u ppt-u za arhiviste na Cetinju tokom *Nedjelje arhiva* 2012. godine. Prethodno su ova

iskustva koja sadrže kvantifikovane vrijednosti u sprovođenju naznačenog programa predstavljene u okviru projekta *Izgradnja ekspertske mreže za promociju arhiva u školama na Balkanskom poluostrvu*, koji je u organizaciji Državne arhivske agencije Bugarske i MAS-a (PCOM – Programme Commission) na savjetovanju koje je održano u Sofiji.

U okviru informativne djelatnosti istraživano je više tema o korisničkim zahtjevima, a u okviru toga obavljena su i vrlo zahtjevna istraživanja. Na ovom planu vršena su istraživanja za potrebe *Fonda za obeštećenje Crne Gore, Zavoda za statistiku Crne Gore*, kao i za potrebe komisija za povraćaj i obeštećenje i regionalnih i drugostepenih. Vrijedi napomenuti da su ova istraživanja prilično kompleksna i zahtjevna a obavljana su u saradnji sa odjeljenjem Depoa po korisničkim zahtjevima. U okviru Čitaonice na Cetinju vođene su evidencije o korisnicima i istraživanim temama. Evidentirano je 98 tema istraživanja korisnika. Usluge čitaonice tokom 2012. godine koristilo je 219 korisnika – od toga 17 inostranih – koji su tokom 629 posjeta Arhivu koristili 1303 arhivske kutije građe, 1227 knjiga. Za potrebe korisnika urađeno je 7292 kopije dokumenata, 216 snimaka, 450 skeniranih dokumenata – ukupno 7958 reprodukcija dokumenata.

IV ODJELJENJE ZA TEHNIČKU ZAŠTITU ARHIVSKE GRAĐE

1. Konzervacija-restauracija oštećene arhivske građe

U navedenom izvještajnom periodu u Odjeljenju je vršeno odabiranje oštećenih dokumenata, mehaničko čišćenje, provjera otpornosti mastila na vodu, dezinfekcija, pranje, ispiranje, neutralizacija, kaširanje, dopuna djelova koji nedostaju, presovanje i ponovno vraćanje konzerviranih i restauriranih u arhivske kutije. Ove konzervatorsko-restauratorske mjere sprovedene oštećenoj građi preduzete su u cilju čuvanja, održavanja, osiguravanja od daljeg propadanja kao i vraćanja u prvobitno stanje dokumenata koji pripadaju fondovima:

- Ministarstvo Vojno, 1879 godina, f.br. 2, 220 listova;
- Ministarstvo Vojno 1879 godina, f.br. 3, 192 lista;
- Ministarstvo Vojno 1879 godina, f.br. 4, 328 listova;
- Ministarstvo Vojno 1880 godina, f.br. 5, 226 listova;
- Ministarstvo Vojno 1881 godina, f.br. 10, 359 listova;
- Ministarstvo Vojno 1881 godina, f. bez br., 280 listova;
- Ministarstvo Vojno 1882 godina, f.br. 11, 260 listova;
- Ministarstvo Vojno 1882 godina, f.br. 14, 149 listova;
- Ministarstvo Vojno 1882 godina, f.br. 12, 220 listova;
- Ministarstvo Vojno 1891 godina, f.br. 29, 271 list;
- Ministarstvo Vojno 1891 godina, f.br. 38, 261 list;
- Ministarstvo Vojno 1892 godina, f.br. 43, 279 listova;
- Ministarstvo Vojno 1893 godina, f.br. 46, 299 listova;
- Ministarstvo Vojno-Administrativno odjeljenje, 1905 godina, f.br. 4, 233 lista;
- Ministarstvo Vojno-Administrativno odjeljenje, 1910 godina, f.br.22, 394 lista;
- Ministarstvo Vojno-Administrativno odjeljenje, 1910 godina, f.br. 23, 198 listova;
- Ministarstvo Vojno-Blagajna, 1910 godina, f.br. 2, 569 listova;

- Ministarstvo Vojno-Lista poginulih, umrlih ili nestalih u ratu 1912-1913 godina; Brigada Durmitorska, Lješanska, Katunska i Vučedolska, f. bez br., 298 listova;
- Ministarstvo Vojno-Sandzačka vojska, 1915 godina, f.br. 2, 454 lista;
- Ministarstvo Vojno-Emigraciona Vlada, 1920-1921 godina, 91/I, 293 lista;
- Ministarstvo Prosvjete i Crkvenih poslova, 1894 godina, f.br. 10, 285 lista;
- Ministarstvo Inostranih djela-Pasoško odjeljenje, 1911 godina, 25 listova;
- Ministarstvo Unutrašnjih djela-Sanitetsko odjeljenje, 1910 godina, f.br. 25, 314 lista;
- Uprava Dvora, 1901 godina, f.br. 49 (a), 419 listova;
- Kapetanija Gornjo-moračka, zapisnik Dacije za 1907 godinu, 25 listova;
- Kapetanija Gornjo-moračka, zapisnik Dacije za 1912 godinu, 25 listova;
- Banska uprava-Zetska banovina-Cetinje Dosijea P., f.br. 27, 214 listova.

2. Mikrofilmovanje arhivkse građe

Radilo se na pripremi arhivske građe za mikrofilmovanje:

- Molbenice, arhivističke sredene, urađen je imenski registar za 9 fascikli, 1912-1913. godine;
- Opština Varoši Cetinje, arhivistički sređeno 6 fascikli, 1899 godine;
- Započet rad na sređivanju fonda Banska uprava Zetske Banovine-Cetinje.

Službenica Odjeljenja za tehničku zaštitu je radila sa strankama u čitaonici Državnog arhiva. Izvještaj o korisnicima usluga čitaonice je dostavljen nadležnoj službi.

Na osnovu zahtjeva pom.dir. Mirjane Kapisode urađeno je 17 sižea (regesta) za akta iz fonda Ministarstva unutrašnjih djela, koja se odnose na Bugarsku.

Za 2012. godinu urađeno je 15 221 kopija i to za potrebe Državnog arhiva 6148 i za korisnike usluga čitaonice i depoa 9073 fotokopije dokumenata.

V Služba za opšte poslove

- Sarađivalo se sa Ministarstvom pravde, Ministarstvom kulture, Ministarstvom finansija- Državnim trezorom, Ministarstvom unutrašnjih poslova i javne uprave, Upravom za kadrove, Komisijom za žalbe Vlade Crne Gore, Republičkim fondom PIO, Republičkim zavodom za statistiku, Upravom za imovinu;
- Rađeno je na izradi podnesaka, rješenja o rasporedu službenika, rješenja o prestanku radnog odnosa, izradi rješenja o godišnjim odmorima, potvrda o radnom stažu;
- Praćeni su i primjenjivani propisi koji se odnose na državne službenike kao i propisi iz finasijsko- materijalnog poslovanja;
- Na osnovu finasijskog plana vršeno je praćenje ostvarenja plana po periodima i usklađivanje sa rebalansom plana;
- Vršena je nabavka materijala i opreme neophodne za poboljšavanje uslova rada i poslovanja;

- Vršeni su poslovi na fizičkom obezbjeđenju zgrade i imovine Državnog arhiva, daktilografski, kurirski i poslovi na održavanju čistoće.

3.9 UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNIH DOBARA

Uprava za zaštitu kulturnih dobara, kao organ uprave, formirana je transformacijom Republičkog i Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture i Centra za arheološka istraživanja Crne Gore, na osnovu Uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o organizaciji i načinu radu državne uprave („Sl.list CG“ br.40/11) i počela je sa radom 01. 10. 2011. godine.

Uprava za zaštitu kulturnih dobara (u daljem tekstu: Uprava), u skladu sa članom 2 tačka 8 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Sl. list Crne Gore", br. 05/12, 25/12, 61/12) je organ uprave u sastavu Ministarstva kulture. Uprava, shodno članu 14 navedene Uredbe, vrši upravne i sa njima povezane stručne poslove koji se odnose na: istraživanje, proučavanje, dokumentovanje i evidentiranje kulturnih dobara; prikupljanje, stručnu obradu i čuvanje dokumentacije o kulturnim dobrima; u skladu sa Zakonom o zaštiti kulturnih dobara.

U tom smislu, Uprava vrši poslove na zaštiti 1363 nepokretnih kulturnih dobara (792 nepokretna kulturna dobra i 571 spomen obilježje sa statusom kulturno dobro), kao i na zaštiti 530 pokretnih kulturnih dobara.

Poslove na zaštiti kulturnih dobara Uprava, pored sjedišta na Cetinju, obavlja i preko Područnih jedinica u Kotoru i Podgorici, sa 30 izvršilaca, uključujući v.d.direktora i 2 v.d. načelnice, od čega 18 u sjedištu, u PJ Kotor 6 i jedan pripravnik, a u Podgorici 6 i 2 pripravnika. Međutim u drugoj polovini godine Upravu je napustilo 6 izvršilaca (zbog odlaska u penziju, zasnivanja radnog odnosa u drugim institucijama i neplaćenog odsustva zbog njege djeteta), tako da na kraju ovog izvještajnog perioda Uprava ima 24 zaposlena lica i 3 pripravnika.

1. Mjere zaštite kulturnih dobara

1.1. Dokumentovanje i istraživanje kulturnih dobara

U okviru mjera zaštite kulturnih dobara Uprava je obavljala poslove na dokumentovanju kulturnih dobara, odnosno na sređivanju i dopunjavanju dokumentacije o kulturnim dobrima u analognoj i elektronskoj formi, kao i upravne poslove vezane za istraživanja kulturnih dobara. U tom smislu donijeto je 15 odobrenja za sprovođenje arheoloških istraživanja i 3 za rekognosciranje terena, što je podrazumjevalo razmatranje elaborata za sprovođenje istraživanja, odnosno utvrđivanje njihove usklađenosti sa Zakonom o kulturnim dobrima i Pravilnikom o vrstama, uslovima i načinu vršenja istraživanja, vrstama i sadržini dokumentacije o istraživanjima i sadržaju elaborata istraživanja i zaštite kulturnih dobara, a posebno u pogledu ispunjenosti propisanih uslova za sprovođenje istraživanja.

Rješenja kojima se odobrava vršenje arheoloških istraživanja izdata su državnim i lokalnim ustanovama kulture, i to: Narodnom muzeju Crne Gore 5, JU Centru za konzervaciju i

arheologiju Crne Gore 7, Polimskom muzeju 4, JU Muzejima i galerijama Podgorica 1, i JP Kulturni Centar Bar 1.

1.2. Integralna zaštita

Zaštita i očuvanje kulturnih dobara i njihove okoline obezbjeđuje se planskim dokumentima poštujući njihov integritet i status i dosljedno sprovođenje režima i mjere zaštita, koje propisuje Uprava.

Obimna aktivnost državnih i opštinskih organa na poslovima izrade i donošenja planskih dokumenata, zahtjevala je adekvatno angažovanje, odnosno uključivanje Uprave, skoro, u sve faze njihove izrade.

U tom smislu Uprava je izdala 54 mišljenja na državna i lokalna planska dokumenta:

- *Državne studije lokacije (2)*
 - Nacrt Državne studije lokacije za dio Sektora 56 PPPPN MD, Opština Bar;
 - Nacrt Državne studije lokacije *Dio Sektora 58-turistički kompleks Ponta Ruža vjetrova*, Opština Bar.
- *Prostorno-urbanistički planovi (2)*
 - Nacrt Prostorno- urbanističkog plana Opštine Plužine;
 - Nacrt Prostorno - urbanističkog plana Opštine Berane.
- *Generalni urbanistički planovi (3)*
 - Nacrt izmjena i dopuna Generalnog urbanističkog plana Bijelo Polje;
 - Nacrt izmjena i dopuna Generalnog urbanističkog plana Podgorica za prostor Detaljnog urbanističkog plana *Novi Grad 1 i 2* Opština Podgorica;
 - Nacrt izmjena i dopuna Generalnog urbanističkog plana Podgorice za prostor DUP-a *Radoje Dakić*, Opština Podgorica;
- *Prostorni planovi (4)*
 - Nacrt Prostornog plana posebne namjene za Durmitorsko područje;
 - Nacrt Izmjena i dopuna Prostornog plana opštine Cetinje za prostor lokalne studije lokacije *Jankovića krš*;
 - Izmjena i dopuna Prostornog plana Opštine Cetinje za prostor Lokalne studije lokacije *Rvaši*;
 - Nacrt izmjena i dopuna Prostornog plana Opštine za prostor Lokalne studije lokacije *Mihinja* Opština Podgorica.
- *Detaljni urbanistički planovi (20)*
 - Nacrt DUP-a *Rastoci 3*- Opština Nikšić,
 - Nacrt izmjena DUP-a i UP Istorijskog jezgra Cetinja- Autobuska stanica (dio zone A1);
 - Prijedlog Izmjena i dopuna Detaljnog urbanističkog plana Orahovac i Dražin Vrt, Opština Kotor;
 - Nacrt Detaljnog urbanističkog plana *Golubovci-Centar*, Opština Podgorica;
 - Nacrt Izmjena i dopuna Detaljnog urbanističkog plana *Industrijska zona KAP-a* koridor južne obilaznice u Podgorici;

- Nacrt Izmjena i dopuna Detaljnog urbanističkog plana *Pobrežje-zona F* Opština Podgorica;
 - Nacrt izmjena i dopuna, Detaljnog urbanističkog plana *Blok V-drugi dio* Opština Podgorica;
 - Nacrt izmjena i dopuna, Detaljnog urbanističkog plana *Nova Varoš-drugi dio* - Opština Podgorica,
 - Nacrt izmjena i dopuna, Detaljnog urbanističkog plana *Rekreativno-kulturna zona na obali rijeke Morače-južni dio* - Opština Podgorica;
 - Nacrt izmjena i dopuna, Detaljnog urbanističkog plana *Konik –Stari Aerodrom* - Glavni grad Podgorica;
 - Nacrt Izmjena i dopuna Detaljnog urbanističkog plana *Varoš*, Opština Pljevlja;
 - Nacrt izmjena i dopuna, Detaljnog urbanističkog plana *Ulcinj-grad*, Pinješ, Opština Ulcinj,
 - Nacrt izmjena i dopuna, Detaljnog urbanističkog plana *Žabljak*, Opština Žabljak,
 - Nacrt Detaljnog urbanističkog plana *Centar sa Gornjim Mojkovcem* Opština Mojkovac;
 - Nacrt Detaljnog urbanističkog plana *Sportska zona*-Opština Mojkovac;
 - Izmjene i dopune DUP-a Podkošljun, Opština Budva;
 - Nacrt Detaljnog urbanističkog plana *Dubrovica I*, Opština Budva;
 - Nacrt Detaljnog urbanističkog plana *Donja Lastva*, Opština Tivat;
 - Nacrt Detaljnog urbanističkog plana *Gošić*, Opština Tivat;
 - Nacrt Detaljnog urbanističkog plana *Mrčevac*, Opština Tivat.
- *Lokalne studije lokacije (12)*
 - Nacrt LSL *Podbožur* – Opština Nikšić;
 - Nacrt Lokalne studije lokacije *Poda* Opština Cetinje;
 - Nacrt Lokalne studije lokacije *Jasen Kolašin*;
 - Nacrt Lokalne studije lokacije postrojenje za prečišćavanje otpadnih voda *Donji Talum* Berane;
 - Nacrt Lokalne studije lokacije za *Eko-seosko turistički centar na lokalitetu Šas*, Opština Ulcinj;
 - Nacrt Lokalne studije Lokacije *Laze*, Opština Budva;
 - Nacrt Lokalne studije lokacije *Duljevo I*, Opština Budva;
 - Nacrt Lokalne studije lokacije *Dubrava*, Opština Budva;
 - Nacrt Lokalne studije lokacije *Vrba II-dio*, Opština Budva;
 - Nacrt Lokalne studije lokacije za djelove Sektora 43 i 45, Opština Budva;
 - Nacrt lokalne studije lokacije *Rvaši*, Opština Cetinje;
 - Nacrta LSL *Jankovića krš* Opština Cetinje.
 - *Urbanistički projekti (5)*
 - Nacrt Izmjena i dopuna UP za prostor između ulica Nika Miljanića, Njegoševe II, Dalmatinske i Baja Pivljanina- Opština Nikšić;
 - Nacrt izmjena i dopuna Urbanističkog projekta KO *Donji Milješ* Opština Podgorica;

- Nacrt izmjena i dopuna, Urbanističkog projekta *Duvanski Kombinat*, Opština Podgorica;
 - Izmjene i dopune Urbanističkog projekta *Turistički kompleks Zavala*, Opština Budva;
 - Nacrt Urbanističkog projekta *Ruljina* Opština Tivat.
- *Male hidroelektrane (6)*
 - mHE *Meteh* Opština Plav,
 - mHE *Ljeviška rijeka-izvor Morače*, na području KO Starče, Kolašin;
 - mHE *Krivuljski potok* u slivu rijeke Bistrice, Opština Berane;
 - mHE *Konjska 2* u slivu rijeke Bistrice, Opština Berane;
 - mHE *Jezerštica* u slivu rijeke Bistrice Opština Berane;
 - mHE *Otilovići*, Opština Pljevlja.

Pored navedenog, Uprava je u fazi pripremnih poslova za izradu planskih dokumenata dostavila nadležnim organima smjernice i podatke vezane za kulturna dobra za 9 planskih dokumenata, odnosno zahtjevala obezbjeđivanje studije zaštite kulturnih dobara, u skladu sa zakonom.

U dijelu poslova vezanih za integralnu zaštitu Upravi su dodjeljeni poslovi izrade studija zaštite kulturnih dobara za potrebe izrade planskih dokumenata Prijestonice Cetinje, odnosno za PUP i UP Istorijsko jezgro Cetinja, čiju izradu je započeo Centar za konzervaciju i arheologiju Crne Gore. Izrada navedenih studija je praćena nizom problema, na što ukazuje i činjenica da je radna grupa formirana za njihovu izradu, tek krajem 2012. godine, uradila nacrt studije za PUP, sa velikim prekoračenjem utvrđenih rokova.

Što se tiče izrade studije zaštite kulturnih dobara za potrebe UP Istorijsko jezgro Cetinja, poslovi nijesu odmakli dalje od pripremnih, što je zahtijevalo i zahtijeva ubrzan rad i dobru organizaciju posla. U tom smislu Uprava je formirala radnu grupu za izradu navedena studije, tako da se može očekivati da bi ovi poslovi mogli biti završeni u prvoj polovini ove godine.

Pored toga, u istom periodu, završiće se i poslovi na doradi studije zaštite kulturnih dobara za potrebe izrade PUP-a Opštine Kotor.

1.3. Konzervatorski uslovi

Konzervatorske mjere na kulturnim dobrima sprovode se u skladu sa tehničkom dokumentacijom (konzervatorski projekat) koji se izrađuje na osnovu konzervatorskih uslova. Izdavanju konzervatorskih uslova za radove na kulturnim dobrima predhodi uvid u stanje kulturnog dobra i njegovu dokumentaciju, izučavanje i analizu raspoloživih podataka i rezultata konzervatorskih istraživanja, zavisno od vrste kulturnog dobra. Naime, za izvođenje radova na nepokretnom kulturnom dobru konzervatorski uslovi predhode izdavanju urbanističko-tehničkih uslova, koji se baziraju na njima.

Uprava je u 2012. godini izdala 74 konzervatorska uslova za izradu projektne dokumentacije za nepokretna kulturna dobra i 3 za pokretna, od čega je u sjedištu Uprave izdato 29, a u Područnoj jedinici Kotor 48.

1.4. Konzervatorski projekat

Uprava daje saglasnost na konzervatorski projekat za sprovođenje konzervatorskih mjera, koji mora biti urađen u skladu sa konzervatorskim uslovima, a za nepokretna kulturna dobra projekat se izrađuje i na osnovu urbanističko-tehničkih uslova. U tom smislu, za nepokretna kulturna dobra Uprava daje predhodnu saglasnost na projektnu dokumentaciju, a nadležni državni i lokalni organi uprave daju odobrenje za izvođenje radova

U izvještajnom period Uprava je dala 23 saglasnosti na projektnu dokumentaciju, od čega 15 u Područnoj jedinici Kotor.

1.5 Obustava radova na kulturnim dobrima

Ukoliko se konzervatorske mjere na kulturnom dobru ne sprovode u skladu sa odobrenom projektnom dokumentacijom ili bez konzervatorskog projekta, Uprava je dužna da obustavi radove dok se ne obezbijede uslovi za njihovo zakonito sprovođenje, a kada je to neophodno da naložnaloži i vraćanje u kulturnog dobra u pređašnje stanje.

U skladu sa navedenim Uprava je donijela **3 rješenja o obustavi** radova i to:

- Rješenje o obustavljanju radova na izgradnji objekta-prodavnice suvenira i svijećarnice Manastira Morače, čiju izgradnju je, suprotno zakonu, odobrila Uprava i zbog čega je Vlada Crne Gore razriješila bivšeg v.d. direktora Uprave;
- Rješenje o obustavljanju izvođenje radova na manastirskom kompleksu Beška na Skadarskom jezeru, preduzetih od strane Pravoslavne Mitropolije crnogorsko – primorske, kojim se ugrožavaju kulturne vrijednosti i dovodi u opasnost navedeno kulturno dobro;
- Rješenje o obustavljanju izvođenja radova preduzetih od strane Pravoslavne Mitropolije crnogorsko – primorske Cetinje na popločavanju staze u sjevernoj dijelu porte Cetinjskog manastira.

U kontekstu navedenog neophodno je istaći da je Mitropolija crnogorsko-primorska ispoštovala naloženu obustavu radova, kao i da su predmetne obustave doprinijele da i Mitropolija i drugi držaoci i vlasnici kulturnih dobara shvate da se nikakve intervencije na kulturnim dobrima ne mogu preduzimati bez konzervatorskih uslova i odobrene projektne dokumentacije.

2. Uspostavljanje zaštite

Zaštitu kulturnih dobara uspostavlja Uprava, po službenoj dužnosti u skladu sa Zakonom o zaštiti kulturnih dobara.

2.1. Inicijativa za uspostavljanje zaštite

Imajući u vidu da shodna odredbama zakona svako može podnijeti inicijativu za uspostavljanje zaštite, Upravi su podnijete 24 pojedinačne inicijative, od strane fizičkih i pravnih lica, za zaštitu nepokretnih, pokretnih i nematerijalnih dobara, te inicijativa za zaštitu 48 nepokretnih dobara, koja predstavljaju arhitektonska ostvarenja arhitekture XX vijeka. Uprava je prihvatila podnijete inicijative, izuzev tri, s obzirom da su se odnosile na dobra kojima je već ranije utvrđen status kulturno dobro.

Zainteresovanost fizičkih i pravnih lica za podnošenje navedenih inicijativa podstaknuta je, u najvećoj mjeri, ranije preduzetim aktivnostima od strane Ministarstva kulture, odnosno organizovanjem radionice na ovu temu, uz učešće velikog broja predstavnika državnih i lokalnih organa i institucija.

U narednom periodu slijedi izrada elaborata o utvrđivanju kulturne vrijednosti za sva dobra za čiju zaštitu je prihvaćena inicijativa.

2.2. Predhodna zaštita

Shodno zakonskim rješenjima Uprava je uspostavila predhodnu zaštitu na nepokretnom dobru crkvi Sv. Arhandela Mihaila u Gornjim Rogamima, Opština Podgorica, s obzirom da se pouzdano vjeruje da ima kulturnu vrijednost, a radi spriječavanja rizika od oštećenja započetim građevinskim radovima.

2.3. Utvrđivanje statusa kulturno dobro - valorizacija i provjera kulturne vrijednosti - revalorizacija

Da bi neko nepokretno, pokretno i nematerijalno dobro dobilo status kulturno dobro neophodno je da posjeduje kulturnu vrijednost, koju na osnovu elaborata utvrđuje stručno tijelo, koje obrazuje Uprava. Za navedene poslove formirano je 5 timova, koji su izradili 11 elaborata u kojima su utvrdili kulturnu vrijednost obrađivanih dobara. Na osnovu tih elaborata Uprava je utvrdila status kulturno dobro za slijedećih 5 dobara:

- Ikonu Bogorodice Filermose, kao pokretno kulturno dobro od nacionalnog značaja
- Nekropolu stećaka *Grčko groblje*, Zagrađe, Šćepan Polje, Opština Plužine, kao nepokretno kulturno dobro od nacionalnog značaja;
- Nekropolu stećaka Bare Žugica *Grčko groblje* kod Ribljeg jezera u Novakovićima, Opština Žabljak, nepokretno kulturno dobro od nacionalnog značaja;
- Nekropolu stećaka *Grčko groblje*, Riblje jezero, Novakovići, Durmitor, Opština Žabljak, kao nepokretno kulturno dobro od nacionalnog značaja;
- crkvu Sv. Arhandela Mihaila u Gornjim Rogamima, Opština Podgorica, kao nepokretno kulturno dobro od lokalnog značaja.

U preostalih 6 elaborata utvrđena je kulturna vrijednost nematerijalnih dobara, čija zaštita je u toku, a odnose se na:

- Bokeljsku mornaricu;
- Kult svetog Vladimira;
- Fašinadu, peraški običaj;
- Bokeljsku noć;
- Dobrotsku čipku;
- Izradu čunova.

Za navedene poslove važno je napomenuti da aktivnosti na izradi Elaborata o utvrđivanju kulturne vrijednosti nisu tekle planiranim tempom, zbog problema nastalih u njihovoj početnoj fazi. Naime, Uprava je u prvoj polovini 2012. godine obrazovala 20 stručnih timova za utvrđivanje kulturne vrijednosti nepokretnih dobara i revalorizaciju, odnosno provjeru kulturne vrijednosti dobara kojima je ranije utvrđen status kulturno dobro.

Međutim, s obzirom da ovi stručni timovi, nisu obavili povjerene poslove, bilo je neophodno da Uprava u saradnji sa Ministarstvom kulture aktivnosti na izradi elaborata, ponovo otpočne i drugačije organizuje, tokom posljednjeg kvartala 2012. godine. Takav pristup je dao rezultate, koji se ogledaju, kako je naprijed navedeno, u 11 izrađenih elaborata.

Pored toga oktobra 2012. godine, obrazovan je stručni tim za izradu elaborata o revalorizaciji kulturne vrijednosti 121 nepokretnog kulturnog dobra i spomen obilježja sa statusom kulturno dobro, sa područja Opštine Podgorica, na osnovu kojih će Uprava preduzeti propisane pravne i druge poslove.

Izrada elaborata o revalorizaciji ostalih kulturnih dobara, odnosno provjera njihove kulturne vrijednosti obezbjediće se tokom 2013. godine.

U okviru ove grupe poslova, Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturnih dobara i Narodni muzej Crne Gore organizovali su, u novembru 2012. godine, evidentiranje elemenata nematerijalne kulturne baštine, njihovu očuvanost, stanje i održivost, u čemu su učestvovali i predstavnici opštinskih institucija kulture i organa lokalne uprave. Naime, Uprava je obrazovala šest stručnih timova, koji su obradili 278 održivih elemenata nematerijalnih dobara, od kojih je sačinjena preliminarina lista dobara za koje se vjeruje da posjeduju kulturnu vrijednost. Na osnovu te liste, u 2013. godini, pristupiće se izradi 120 elaborata o utvrđivanju kulturne vrijednosti, odnosno nastavku započetih aktivnosti na zaštiti nematerijalne kulturne baštine Crne Gore.

Od ostalih poslova koji pripadaju ovoj grupi Uprava je uradila i slijedeće:

- Izdato je 106 mišljenja za iznošenje slika- umjetnina, od kojih su 53 za privremeno i 53 za trajno iznošenje, od čega se samo jedno odnosi na kulturno dobro.
- Izdato je 27 uvjerenja, 14 stručnih stavova, te 27 raznih pismena.

2.4. Registar kulturnih dobara

Uspostavljanje Registra kulturnih dobara, odnosno upis kulturnih dobara i podataka o njima počeo je krajem avgusta 2012. godine, što u odnosu na rokove utvrđene zakonom, predstavlja veoma veliko kašnjenje. Međutim, ažuriranjem ovih poslova u skladu sa zakonom u Registar je upisano svih 1363 nepokretna kulturna dobra, sa raspoloživim podacima, koji za najveći dio kulturnih dobara nisu potpuni.

Poslovi na Registru kulturnih dobara i svim vrstama knjiga i evidencija kulturnih dobara, te ustanovljavanju imenika, završiće se u 2013. godini.

3. Upravno-pravni poslovi

U izvještajnom periodu pokrenuto je 145 upravnih postupaka po zahtjevu fizičkih i pravnih lica od čega su rješena 122, dok su 23 zahtjeva ostala nerješena. Rješavanje navedenih zahtjeva nije teklo u zakonskim rokovima, zbog nedovoljnog broja izvršilaca.

4. Problemi u radu, kadrovski potencijal

Rad Uprave za zaštitu kulturnih dobara u 2012. godini karakteristiše završetak procesa transformacije ustanova iz oblasti zaštite kulturnih dobara, implementacija Zakona o zaštiti kulturnih dobara i podzakonskih akata, razrješenje v.d. direktora Uprave (juli 2012.), zbog nezakonitog postupanja i propusta u radu, saniranje posljedica nezakonitog i nepravilnog postupanja Uprave, kao i nedovoljan broj izvršilaca.

Naime, proces transformacije Republičkog i Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture i Centra za arheološka istraživanja Crne Gore u Upravu za zaštitu kulturnih dobara i Centar za konzervaciju i arheologiju Crne Gore, nije tekao planiranim tempom, odnosno u skladu sa rokovima utvrđenim aktima o njihovom osnivanju. Ovaj proces pratili su problemi uobičajeni za početak rada novih subjekata, ali i oni koji su bili posljedica nedovoljne saradnje institucija koje se transformišu, kao i nedovoljan i neadekvatan stručni potencijal ovih subjekata. Navedeno se, pored ostalog negativno odrazilo na implementaciju Zakona o zaštiti kulturnih dobara, posebno u dijelu primjene novih rješenja, poštovanje utvrđenih rokova i dr.

Nezakonitosti i propusti u radu Uprave, zbog kojih je i razrješen v.d. direktora Uprave, zahtjevali su saniranje takvog postupanja, odnosno uvođenje rada Uprave u zakonske okvire. U tom smislu, od jula 2012. godine, preduzete su brojne aktivnosti na sređivanju haotičnog stanja u pisarnici-arhivi, do kojeg je došlo zbog nepoštovanja propisa o kancelarijskom poslovanju i opštem upravnom postupku, stanja u računovodstvenoj službi zbog nezakonitog i nepravilno vođenog računovodstveno - finansijskog poslovanja, neopravdanog kašnjenja, čak do 8 mjeseci u izmirivanju finansijskih obaveza Uprave, te nesređenih i nepravilno vođenih evidencija. Pored toga, posebna pažnja posvećena je obučavanju zaposlenih na primjeni Zakona o opštem upravnom postupku, koji Uprava primjenjuje u vršenju poslova zaštite kulturnih dobara.

Pored navedenih problema koji su opterećivali rad Uprave u predhodnom periodu poseban i gorući problem je predstavljao i dalje predstavlja nedovoljan broj izvršilaca, a samim tim i nedovoljan stručni potencijal, jer od kadrovske popunjenosti zavisi obavljanje tako značajnih, brojnih i zahtjevnih poslovi na zaštiti kulturnih dobara Crne Gore.

Imajući u vidu da je transformacija institucija iz oblasti zaštite kulturnih dobara preduzeta u cilju poboljšanja stanja u toj oblasti kroz stvaranje adekvatnog institucionalnog okvira i obezbjeđivanju uslova za stručno, blagovremeno i efikasno obavljanje poslova na zaštiti kulturnih dobara, kao i postojeći krajnje nedovoljan i nepovoljan kadrovski potencijal, neophodno je hitno stvoriti uslove za jačanje kapaciteta Uprave, popunjavanjem radnih mjesta do broja utvrđenog aktom o sistematizaciji.

VII OSTVARIVANJE PRAVA NA INFORMISANJA

Implementacija zakona

U cilju ostvarivanja prava građana na informisanje, po osnovu programskih sadržaja Radija Crne Gore i Televizije Crne Gore, realizovan je ugovor sa RTCG o proizvodnji programskih sadržaja ovog javnog servisa koji su značajni za razvoj nauke, obrazovanja i kulture, zatim

programskih sadržaja na albanskom jeziku i jezicima pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, kao i informisanja lica oštećenog sluha i vida.

Pored proizvodnje programskih sadržaja, u cilju ostvarivanja zajemčenih prava građana na informisanje, obezbijeđen je prenos i emitovanje programa RTCG putem zemaljskih sistema, koje vrši Radio-difuzni centar Podgorica d.o.o, a na osnovu ugovora o korišćenju sredstava obezbijeđenih budžetom Crne Gore.

Pravilnik o postupku prijavljivanja i načinu vođenja evidencije medija

U cilju realizacije preporuka iz Akcionog plana za Regulatornu reformu (Giljotina propisa) i obaveze propisane Zakonom o medijima, Ministarstvo kulture je u IV –tom kvartalu 2012. godine donijelo Pravilnik kojim se uređuje postupak prijavljivanja i način vođenja evidencije medija u Crnoj Gori, objavljen u Službenom listu 07.12.2012. godine.

Podrška razvoju medijskog pluralizma i raznovrsnosti medijskih sadržaja

U cilju podrške razvoju medijskog pluralizma i medijske raznolikosti, raznovrsnosti medijskih sadržaja, kao i promocije medijskih programa koji doprinose razvoju koncepta demokratskog društva u Crnoj Gori, sufinansirano je 30 projekata, koji se pretežno odnose na lokalne štampane medije i naučne časopise za istraživanje teorije i kulture medija kao i na periodične medije iz oblasti medijske politike. Takođe, u cilju ostvarivanja prava na informisanje osoba oštećenog sluha i vida, Ministarstvo kulture je finansiralo izradu audio vizuelnog promotivnog materijala primarno namijenjenog ovoj kategoriji stanovni

Medijska prezentacija projekta *Dekada Roma 2005-2015*

U cilju poboljšanja položaja RE populacije Ministarstvo kulture, zaduženo za medijsku prezentaciju Dekade Roma 2005-2015, realizacijom različitih vizuelno promotivnih projekata doprinosi razvoju i unapređenju njihovih prava.

Akcioni plan praćenja sprovođenja preporuka iz Mišljenja Evropske komisije – oblast medija

U kontekstu dalje implementacije Akcionog plana za oblast medija iz 2011. godine, realizovane su sljedeće mjere prema dinamici predviđenoj akcionim planom:

- **Državna pomoć emiterima/elektronskim medijima** (nosilac aktivnosti: Ministarstvo kulture i Ministarstvo finansija) – realizovana obaveza prema Programu dodjele državne pomoći emiterima/elektronskim medijima, za 2012. godinu u iznosu od 1.512.197,48€.

Ostale aktivnosti

Učešćem u međuresorskim radnim grupama, Ministarstvo kulture realizovalo je obaveze na implementaciji međunarodnih standarda posebno iz oblasti ostvarivanja ljudskih prava, sa akcentom na slobodu izražavanja i manjinska prava u ovoj oblasti.

VIII SLUŽBA ZA OPŠTE POSLOVE

a) Kancelarija za javne nabavke i kapitalne izdatke

- 1) Prijava državne pomoći za 2012. godinu;

- 2) Izvještaj o dodijeljenoj državnoj pomoći u 2011. godini;
- 3) Plan javnih nabavki za 2012. godinu, i u skladu sa tim sprovedeni su sledeći postupci:

- Nabavka kancelarijskog materijala;
- Nabavka goriva;
- Organizovanje službenih putovanja;
- Nabavka računarske opreme;
- Nabavka sredstava higijene;
- Nabavka bezalkoholnog pića;
- Usluge osiguranja vozila;
- Organizovanje ugostiteljskih usluga;
- Usluge zakupa prostora za potrebe Prirodnjačkog muzeja;
- Usluge izrade press klipinga i analize medijskih informacija;
- Usluge štampanja materijala;
- Usluge izrade dizajna;
- Marketing usluge;
- Usluge prevođenja.

Postupci sprovedeni po ovlašćenju:

- Izvođenje radova na rekonstrukciji zgrade Obod na Cetinju;
- Pružanje usluga stručnog nadzora nad izvođenjem radova na rekonstrukciji zgrade Obod na Cetinju;

- 4) Izvještaj o javnim nabavkama za 2011. godinu;
- 5) Obuka za polaganje stručnog ispita na rad za poslovima javnih nabavki;
- 6) Obuka – Centralizacija javnih nabavki – prednosti i nedostaci.

b) Kancelarija za opšte poslove

- 1) U skladu sa Zakonom o državnoj upravi ("Sl. list CG", br. 38/03, 22/08 i 42/11) donijelo je Pravilnik u unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva kulture;
- 2) U 2012. godini, preko Uprave za kadrove objavljena su četiri javna oglasa, kojim su obuhvaćena 26 radna mjesta;
- 3) U 2012. godini, preko Uprave za kadrove objavljena su dva javna konkursa, kojim su obuhvaćena dva radna mjesta;
- 4) Shodno Zakonu o državnim službenicima i namještenicima, i Zakonu o radu davalo pravna tumačenja i odgovarala na zahtjeve zainteresovanih stranaka;
- 5) U skladu sa Zakonom o državnim nagradama, vršeni su administrativno - tehnički poslovi u vezi sa dodjelom Trinaestojulske nagrade;
- 6) Godišnji popis osnovnih sredstava i obračun amortizacije;

- 7) Učestvovanje na Kopaoničkoj školi Prirodnog prava;
- 8) Plan obuka državnih službenika i namještenika za 2012. godinu;
- 9) Učešće na Sajmu prakse;
- 10) Učešće u programu stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem.

c) Kancelarija za računovodstvene poslove

U 2012. godini kancelarija za računovodstvene poslove izradila sledeće izvještaje:

- Godišnji finansijski izvještaj Ministarstva kulture za 2011. godinu i Konsolidovani izvještaj Ustanova kulture za 2011. godinu;
- Kvartalne finansijske izvještaje Ministarstva kulture za 2012. godinu i Konsolidovane kvartalne izvještaje Ustanova kulture za 2012. godinu.

U cilju praćenja svih promjena finansijskog poslovanja radnici Odjeljenja učestvovali su na seminarima koji su tretirali problematiku sastavljanja godišnjeg računa, primjenu zakonske regulative i izvještavanje kod budžetskog računovodstva, finansijsko izvještavanje MRS/MSF i finansijsko izvještavanje i propise vezane za oporezivanje i popis imovine i materijalnih i nematerijalnih sredstava.

Pored izrade navedenih izvještaja, podnošene su elektronske prijave Poreskoj upravi o obračunatim i uplaćenim porezima i doprinosima, vršena je svakodnevna obrada naloga za plaćanje prema Trezoru, ovjera tačnosti i punovažnosti naloga, podizanje redovnih avansa i vođenje knjige blagajne; plaćanje iz donacija i vođenje evidencije na deviznim računima otvorenim za potrebe projekata; prosleđivanje izvještaji za statistiku – mjesečni i godišnji, evidentiranje otpuštanja sredstava i utroška sredstava, sačinjavanje izvještaja o utrošku budžetskih sredstava po različitim namjenama, pripremanje plana budžeta za narednu godinu zajedno sa Ustanovama kulture; učestvovali u izradi plana kapitalnog budžeta za 2013. godinu.

Služba za zajedničke poslove je u skladu sa Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru ("Sl. list CG", broj 73/08, 20/11 i 30/12) donijela set internih pravila i procedura:

- Izjava o misiji i ključnim ciljevima Ministarstva kulture;
- Interno pravilo za izradu internih akata koji se primjenjuju u Ministarstvu kulture
- Etički kodeks zaposlenih u Ministarstvu kulture;
- Pravilnik o kućnom redu u zgradi Ministarstva kulture;
- Pravilnik o evidenciji državne imovine;
- Interno pravilo za korišćenje mobilnih telefona na teret Ministarstva kulture;
- Interno pravilo o postupku odobravanja stručnog usavršavanja i osposobljavanja;
- Pravilnik o dopunama Pravilnika o načinu korišćenja i upotrebe prevoznih sredstava Ministarstva kulture;
- Interno pravilo o ostvarivanju prava na reprezentaciju;

- Organizacija finansijsko računovodstvenih poslova u Ministarstvu kulture, sa opisima radnih mjesta;
- Interna procedura za izradu predloga budžeta Ministarstva kulture;
- Interno pravilo o vrsti i načinu sačinjavanja i dostavljanja finansijskih izvještaja;
- Interno pravilo o neizmirenim obavezama;
- Interna procedura za obračun i isplatu zarada;
- Pravilnik o načinu evidentiranja i plaćanja ulaznih faktura;
- Pravilnik o načinu pokretanja postupka javne nabavke;
- Interno pravilo o blagajničkom poslovanju Ministarstva kulture;
- Procedura odobravanja službenog putovanja.

IX OCJENA STANJA

Ministarstvo kulture, ima u djelokrugu rada veliki broj raznovrsnih i raznorodnih upravnih oblasti i poslova za čije vršenje su potrebni službenici različitih i specifičnih obrazovnih profila.

U 2012. godini Ministarstvo kulture i institucije kulture nad kojim ono vrši nadzor realizovali su brojne programske aktivnosti i pokrenuli opsežan i složen proces reformi.

U tom pogledu posebno značajno:

- *Akcioni plan Nacionalnog programa razvoja kulture za 2012. godinu*
- Nastavljeno je sa aktivnostima proizišlim iz reformskih zakona u oblasti kulturne baštine, a posebno se radilo na poboljšanju sistema zaštite kulturnih dobara i način obavljanja arhivske, bibliotečke, konzervatorske, muzejske i kinotečke djelatnosti, (sa umanjenim inteziteom zbog nedostatka neophodnih kadrova za sprovođenje savremenih stanarda i strategija u ovoj oblasti);
- Ministarstvo kulture je ostvarilo intenzivnu međunarodnu saradnju, kako na planu bilateralne saradnje ministra i učešća na ministarskim i drugim konferencijama i forumima, tako i na planu međunarodne promocije, prezentacije i afirmacije savremenog crnogorskog stvaralaštva na najpoznatijim internacionalnim manifestacijama i festivalima;
- Posebna pažnja i u 2012. godini bila je posvećena realizaciji projekata od kapitalnog značaja za razvoj i afirmaciju crnogorske kulture i identiteta, kao što su: Program zaštite i očuvnja kulturnih dobara, Program *Cetinje-Grad kulture 2010-2015*; Program *Razvoj kulture na sjeveru Crne Gore*; produkcija i organizacija manifestacija i festivala od posebnog značaja za kulturu Crne Gore (*Kotor art* u Kotoru, *Montenegrofilm festival* u Herceg Novom, *TV festival* u Baru, *Ratkovićeve večeri poezije* u Bijelom Polju), sufinansiranje kulturno-umjetničke produkcije po osnovu stvaralaštva i međunarodna prezentacija crnogorske kulture;
- Podrška i podsticaj razvoja kulture obezbijedeni su za 84 projekta i programa iz 7 oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva, kojima je unaprijeđen nivo crnogorske umjetničke produkcije i održivi razvoj opštinskih javnih ustanova, izdavačkih kuća, filmskih i pozorišnih producenata, mladog i kreativnog crnogorskog potencijala;

- Radi ravnomjernog razvoja i podrške projektima i programima iz oblasti kulturne baštine Ministarstvo kulture je finansiralo i bilo nosilac poslova za realizaciju 45 projekata u saradnji sa lokalnim ustanovama kulture, dok je u saradnji sa nacionalnim ustanovama kulture i organima državne učestvovalo u realizaciji 30 projekata, a u okviru *Programa zaštite i očuvanja kulturnih dobara za 2012. godinu*;
- U oblasti kulturno-umjetničkog stvaralaštva uspješno je realizovano 352 programa i projekta nacionalnih ustanova kulture;
- Program *Cetinje-Grad kulture 2010-2015*, koji ima za cilj da oživi i afirmiše ulogu Prijestonice Cetinje na nacionalnom nivou i da je promoviše u međunarodnu kulturnu prijestonicu, a istovremeno doprinese njenom ekonomskom i ukupnom razvoju;
- Posebnu pažnju u pogledu zaštite kulturne baštine Ministarstvo je iskazalo kroz realizaciju mjera integralne zaštite koje imaju za cilj da kulturnu baštinu uključe kao aktivni činilac društvenog i ekonomskog razvoja. U tom smislu Ministarstvo i Uprava za zaštitu kulturnih dobara su pripremili 54 smjernice i mišljenja za izradu urbanističko planskih dokumenata različitih nivoa važnosti i razrade;
- Bitni pomaci ostvareni su u radu ustanova kulture u ovoj oblasti, s tim što su i dalje u zaostatku aktivnosti koje se odnose na identifikaciju, valorizaciju, revalorizaciju i dokumentovanje nepokretnih spomenika kulture i izradi programa sanacije i otklanjanja stanja prouzrokovanog nelegalnim i nestručno izvedenim radovima. Praktično sve ustanove kulture se suočavaju sa nedostatkom stručnog kadra, kako zbog nedostatka odgovarajućih studijskih programa u Crnoj Gori (arheologija, arhitektura, istorija umjetnosti, etnologija, konzervacija i reastauracija, bibliotekarstvo, arhivistika, muzeologija i dr), tako i zbog odlaska postojećeg kadra. Pojednim ustanovama nije obezbijeđen adekvatan prostor za rad (*Prirodnjački muzej, Crnogorska kinoteka, Muzički centar Crne Gore*) ili su smještene u iznajmljenim privatnim prostorima (*Biblioteka za slijepe* i PO Uprave za zaštitu kulturnih dobara u Podgorici). Izuzetno se kasni sa rekonstrukcijom i adaptacijom bišvega *Doma vojske* u Podgorici za potrebe *Muzičkog centra i Crnogorske kinoteke*, što neposredno utiče na rad i razvoj ovih institucija, koje su za samo nekoliko godina rada ostvarile veoma zapažene rezultate;
- U oblasti medija/javnih radio-difuznih servisa obezbijeđeno je ostvarivanje prava građana na informisanje po osnovu programskih sadržaja od značaja za razvoj obrazovanja, nauke i kulture, programa za lica oštećenog sluha i vida i programa na albanskom jeziku i jezicima pripadnika drugih manjinskih naroda i manjinskih nacionalnih zajednica. Na planu zaštite i održivosti medijskog pluralizma i raznovrsnosti medijskih sadržaja, sufinansirani su programski sadržaji komercijalnih elektronskih emitera od javnog interesa.